

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
ADLİ TIP ENSTİTÜSÜ
SOSYAL BİLİMLER ANABİLİM DALI

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Z. Belma GÖLGE

**EBEVEYNLERİN ÇOCUK CİNSEL İSTİSMARINA DAİR BİLİNÇLERİ,
ENDİŞELERİ VE ALDIKLARI ÖNLEMLER**

Sosyal Bilimler
Yüksek Lisans Tezi

Psikolog Gizem ÖZER

İstanbul, 2014

İstanbul, 23 Mayıs 2014

İ.Ü.ADLİ TIP ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ
SOSYAL BİLİMLER ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞINA

Lisansüstü Öğretim Yönetmeliğinin 36.maddesi uyarınca Enstitünüz Sosyal Bilimler Anabilim Dalı'nın yüksek lisans öğrencisi Gizem ÖZER'in,

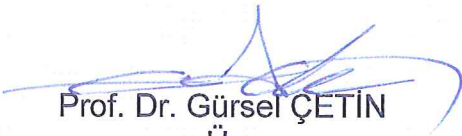
“Ebeveynlerin Çocuk Cinsel İstismarına Dair Bilinçleri, Endişeleri ve Aldıkları Önlemler”

Adlı tezi jürimizce tetkik edilmiş ve kendisine tez savunması yaptırılmıştır.

Yukarıda adı geçen tezin ve tez savunmasının kabul edilmesine oy birliğiyle karar verilmiştir.

Prof. Dr. İbrahim BALCIOĞLU
Jüri Başkanı

Prof. Dr. M. Fatih YAVUZ
Üye

Prof. Dr. Gürsel ÇETİN
Üye

Doç. Dr. Burak DOĞANGÜN
Üye

Yard. Doç. Dr. Z. Belma GÖLGE
Danışmanı

TEŞEKKÜR

Öncelikle, tez sürecimin başlangıcından sonuna kadar desteğini, emeğini, pozitif yaklaşımını ve anlayışını esirgemeyen, verdiği kıymetli bilgiler ve içten yardımlarıyla bana yol gösteren, çalışmamı tamamlamam konusunda beni her zaman motive eden değerli hocam ve tez danışmanım Sayın Yrd. Doç. Dr. Z. Belma GÖLGE'ye en içten teşekkürlerimi ve minnetimi sunarım.

Lisans ve yüksek lisans eğitimim boyunca sağladığı finansal destek için TÜBİTAK'a teşekkürü bir borç bilirim.

Bu çalışmanın verilerini oluşturan anket çalışmama katkıda bulunmayı kabul eden tüm katılımcılara ve okul müdürlerine, ayrıca katılımcı bulma konusunda yardımcı olan herkese zamanlarını ayırdıkları için teşekkür ederim.

Sadece tez sürecimde değil, tüm hayatım boyunca sevgilerini ve desteklerini derinden hissettiğim değerli ailem; annem Aynur ÖZER, babam Erdoğan ÖZER ve kardeşim Görkem ÖZER'e daima yanımda oldukları ve koşulsuz sevgileri için sonsuz sevgi, saygı ve şükranlarımı ifade etmek isterim.

Yüksek lisans eğitimim süresince içten desteklerini gördüğüm İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü'nün kıymetli akademisyenlerine ve tüm çalışanlarına teşekkürlerimi sunarım.

Tez çalışmam boyunca sabırla beni motive eden, destek ve yardımlarını esirgemeyen kıymetli teyzem Halide YAZICIOĞLU'na ve değerli dostlarım Uzm. Psk. Ayşem Yorulmaz'a, Psk. Fatih K. ÜSTÜN'e, Psk. İrem TEMEL'e, Psk. Ayşe ARIKAN'a, Avk. Eda Duygu AÇIKALIN'a, Psk. İpek TURGUT'a, ve tüm çalışma arkadaşlarıma, hayatımı güzelleştirdikleri için teşekkürlerimi sunarım.

Son olarak, hayatımın her alanında olduğu gibi bu çalışma sürecinde de beni destekleyen, motive eden, yol gösterici fikirleri ve manevi desteği ile yanımda olan Mehmet Akif EROL'a, sevgi ve minnetimi ifade etmek isterim.

Psikolog Gizem ÖZER

Mayıs, 2014

ÖZET

Bu çalışma ile ebeveynlerin çocuk cinsel istismarı konusundaki bilinç düzeylerini, istismara dair endişelerini ve çocuklarını cinsel istismardan korumak için aldıkları önlemleri belirlemek, bilinç düzeyi ile endişe ve önlem arasındaki ilişkiyi ortaya koymak amaçlanmıştır.

Araştırmanın örneklemini İstanbul ve Mersin'in farklı sosyoekonomik bölgelerinde yaşayan, okul öncesi kurumlarda ve orta öğrenimde çocukları olan 296'sı kadın, 178'i erkek toplam 474 kişiden oluşmaktadır. Çalışmada veri toplamak amacıyla araştırmacılar tarafından hazırlanan Demografik Bilgi Formu, cinsel istismara ilişkin olay, mağdur, saldırgan özellikleri, cinsel istismarın çocuk üzerine etkileri ve istismar mağduruna yaklaşım konularında ve literatüre dayanan doğru cevapları olan bilinç anketi, çocuk cinsel istismarı konusunda ebeveynlerin endişelerini belirlemek amacıyla hazırlanan endişe anketi ve katılımcının çocuğunu cinsel istismardan korumak adına aldığı doğru ve hatalı önlemlerin yer aldığı önlem anketi uygulanmıştır.

Ebeveynlerin cinsel istismara ilişkin bilinç düzeyinde farklılık bulunmazken, annelerin babalara nazaran daha endişeli olduğu ve annelerin babalara nazaran çocuklarını istismardan korumaya yönelik daha fazla doğru önlemler aldığı belirlenmiştir. Katılımcıların bilinç düzeyi ile hatalı önlemler arasında negatif yönde korelasyon bulunmuştur ($r: -0.21, p<0.0001$). Ebeveynlerin bilinç düzeyi arttıkça aldıkları hatalı önlemler azalmaktadır. Endişe düzeyi ile aldıkları hatalı önlemler arasında ise pozitif yönde korelasyon belirlenmiştir ($r: 0.26, p<0.0001$) ve endişe düzeyi arttıkça aldıkları hatalı önlemler de artmaktadır. Eğitimin ve istismara dair bilgi edindiği kaynak sayısının etkisi araştırıldığında, katılımcıların eğitim seviyesi ve bilgi edindikleri kaynak sayısı arttıkça, çocuk cinsel istismarına dair bilinç düzeyleri ile aldıkları doğru önlemler istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde artmaktadır.

Çocuk istismarına yönelik önleme çalışmalarının en önemli ayağı ebeveynlere yönelik eğitim çalışmalarıdır. Ebeveynlerin konu ile ilgili bilgi sahibi olmaları endişe düzeylerini azaltacak ve dolayısıyla konu ile ilgili doğru önlem almalarını sağlayacaktır.

Anahtar kelimeler: Çocuk cinsel istismarı, istismara yönelik ebeveyn tutumları, istismar önleme çalışmaları

ABSTRACT

This study aims to determine parents' level of consciousness of child sexual abuse (CSA), the level of anxiety of child sexual abuse, the precautions taken to protect children from sexual abuse; and to reveal the relationship between the level of consciousness, the level of anxiety and the precautions.

The research sample consists of 474 participants, 296 female – 178 male, living in socio-economically different regions of Mersin and İstanbul; whose children are either in pre-school and secondary education institutions. In the study four questionnaires prepared by the researchers are used to collect data: Demographic Information Questionnaire, Consciousness of Child Sexual Abuse Questionnaire – which has correct answers based on a literature review about features of the abuse, characteristics of the victim and the perpetrator, the effect of the abuse on child and the proper attitude towards abused child, Anxiety of Child Sexual Abuse Questionnaire – to specify the anxiety of parents' about child sexual abuse, and Precautions Against Child Sexual Abuse Questionnaire - to determine the proper and faulty precautions taken by parents against CSA.

There is no difference between the level of consciousness of CSA of mothers and fathers; however, mothers are more anxious about the issue and their precautions are more proper when compared to the precautions taken by the fathers. There is a negative correlation between the consciousness level of parents and the number of faulty precautions taken by them ($r: -0.21, p < 0.0001$). The more the level of consciousness of the parents' about CSA is, the fewer faulty precautions they get. There is a positive correlation between the anxiety level of parents and the faulty precautions they get ($r: 0.26, p < 0.0001$); parents get more faulty precautions against CSA when the level of their anxiety increases. The effect of the level of academic education and the number of sources used to get information about the issue is analyzed; when the level of academic education and the number of sources are higher, the participants' level of consciousness of abuse and the proper precautions against abuse is significantly higher.

The most important part regarding the prevention of CSA studies is educating the families in the question. The appropriate information about CSA will decrease the parents' level of anxiety; and, consequently help them take the suitable precautions against abuse.

Key Words: Child sexual abuse, parental attitudes towards abuse, child abuse prevention

Tablolar Listesi	Sayfa
Tablo 1. Katılımcıların Yaş Grupları Dağılımı	25
Tablo 2. Katılımcıların Eğitim Durumları	26
Tablo 3. Katılımcıların Medeni Halleri.....	26
Tablo 4. Katılımcıların Sahip Olduğu Çocuk Sayısı	27
Tablo 5. Katılımcıların Çocuklarının Yaş Grupları	27
Tablo 6. Katılımcıların Çocuklarının Cinsiyetleri	27
Tablo 7. Katılımcıların Meslek Grupları Dağılımı	28
Tablo 8. Katılımcıların Çocuklarının Bakımını Paylaştığı Kişiler	29
Tablo 9. Katılımcıların Çocuk Sahibi Olma Tercihleri	29
Tablo 10. Katılımcıların Çocuklarını Yetiştirirken Zorluk Çekme Durumları	30
Tablo 11. Katılımcıların Çocuk Cinsel İstismarı Konusunda Bilgi Edinme Durumu	30
Tablo 12. Katılımcıların Çocukluk Çağı İstismar Öyküsü	31
Tablo 13. Katılımcıların Bilinç Anketine Verdiği Cevapların Evet/Hayır Oranları	32
Tablo 14. Katılımcıların Bilinç Anketine Verdiği Doğru Cevap Oranları	34
Tablo 15. Katılımcıların Endişe Anketine Verdiği Cevapların Ortalamaları ve Standart Sapmaları	36
Tablo 16. Katılımcıların Önlem Anketine Verdiği Cevapların Evet/Hayır Oranları.....	37
Tablo 17. Katılımcıların Önlem Anketine Verdiği Doğru Cevap Oranları	39
Tablo 18. Katılımcıların Anketlere Verdikleri Cevapların Ortalamaları ve Standart Sapmaları	41
Tablo 19. Katılımcıların Anketlere Verdikleri Cevapların Cinsiyete Göre Ortalamaları ve Standart Sapmaları.....	41
Tablo 20. Katılımcıların Eğitim Seviyesine Göre Bilinç Anketi Puanları	42
Tablo 21. Katılımcıların Eğitim Seviyesine Göre Endişe Anketi Puanları.....	43
Tablo 22. Katılımcıların Eğitim Seviyesine Göre Önlem Anketi Puanları	43
Tablo 23. Katılımcıların Çocuk Cinsel İstismarı Hakkında Bilgi Edindiği Kaynak Sayısının Bilinç, Endişe ve Önlem Anketlerinin Puanlarına Etkisi	44

Tablo 24.	Katılımcıların Çocuk Cinsel İstismarı Hakkında Bilgi Edindiği Kaynak Sayısının Bilinç, Endişe ve Önlem Anketlerinin Puanları ile Korelasyonları..	44
Tablo 25.	Katılımcıların Anket Puanlarının Birbirleri ile Korelasyonları	45
Tablo 26.	Katılımcıların Çocuklarını Yetiştirirken Zorluk Yaşama Durumuna Göre Anket Puanları	46

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR.....	ii
ÖZET.....	iii
ABSTRACT.....	iv
TABLolar LİSTESİ.....	v
İÇİNDEKİLER.....	vii
1.GİRİŞ VE AMAÇ.....	1
2.GENEL BİLGİLER.....	5
2.1. Çocuk İstismarı ve İhmalinin Tanımı	5
2.2. Çocuk İstismarı ve İhmalinin Tarihçesi	5
2.3. Çocuk İstismarının Türleri	6
2.3.1. Fiziksel İstismar	6
2.3.2. Duygusal İstismar	7
2.3.3. Cinsel İstismar	7
2.3.4. İhmal	8
2.4. Çocuk Cinsel İstismarının Epidemiyolojisi	8
2.5. Çocuk Cinsel İstismarında Mağdur ve Saldırgan Özellikleri	10
2.5.1. Çocuk Cinsel İstismarında Mağdur Özellikleri	10
2.5.2. Çocuk Cinsel İstismarında Saldırgan Özellikleri	11
2.6. Cinsel İstismarının Çocuk Üzerindeki Etkileri	11
2.7. Çocuk Cinsel İstismarı Risk Faktörleri	14
2.8. Çocuk Cinsel İstismarını Önleyici Çalışmalar	17
2.8.1. Aile Temelli Çalışmalar	18
2.8.2. Okul Temelli Çalışmalar	19

3.GEREÇ VE YÖNTEM	22
3.1. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi	22
3.2. Veri Toplama Araçları	22
3.3. Verilerin Toplanması	23
3.4. Verilerin Analizi	24
4.BULGULAR	25
5.TARTIŞMA	47
6.SONUÇ.....	59
KAYNAKÇA	61
EKLER.....	72

1. GİRİŞ VE AMAÇ

Çocukluk dönemi, bireyin “kendi” olma sürecindeki en narin ve önemli dönemlerden birisidir. Bebek henüz anne karnındayken, fiziksel ihtiyaçlarını karşılama yetilerinden yoksun ve dolayısıyla bir bakıcıya muhtaçtır. Doğduktan sonra da ilk yıllar fiziksel ve duygusal ihtiyaçlarını bu birincil bakıcı üzerinden karşılayan çocuk, dış dünyayı da bu bakıcının hayatında konumlanma şekline göre yargılar, yorumlar ve tanır. Birincil bakıcıdan ayrılmaya ve ayrılmaya başladıktan sonra kendi deneyimleriyle sosyal hayatı tartmaya ve tanımaya devam eden bebek kafasında kendi varlığına ve dış dünyaya dair izlenimler oluşturur. Bu sebeple çocukluk dönemi bir insanın kendini ve dış dünyayı tanıması, anlamlandırması adına birincil basamaktır. Bu basamakta yaşanabilecek herhangi bir olumsuzluk, çocuğun birey olma yolunda örseleyici bir etki yaratabilir. Çocuk istismarı, bu hassas dönemde çocukta fiziksel ve duygusal ciddi hasarlar bırakabilecek, kabul edilemez bir olgudur. Çocuk istismarının kabul edilemez oluşu, yok sayılmasına sebep olmamalı, aksine gerçekliği kabul görmeli ve önleme çalışmalarına azami önem verilmelidir.

Anne-baba ile süregelen ilişkinin çocuk için koruyucu, destekleyici ve besleyici olması beklenir, bu sebeple çocuk istismarı ve ihmali çocuğun psikolojisi açısından büyük bir öneme sahiptir. Bu önem Çocuk Hakları Sözleşmesi (1989) Madde 19 ile “çocuğun aile içinde istismar ve ihmale karşı korunması için gerekli tedbirlerin alınması” şeklinde vurgulanmıştır. Aynı şekilde Cenevre Çocuk Hakları Bildirisi (1924), Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Bildirisi (1959) ve İnsan Hakları Evrensel Bildirisi (1948) de çocukların haklarına değinen diğer uluslararası belgelerdir.

Çocuk cinsel istismarının, bu alandaki çalışmacıların özellikle üzerinde fikir birliği ettiği net bir tanımı olmamakla birlikte, küçük farklar içeren benzer tanımlar yapılmaktadır. Bu çalışmada baz alınan çocuk cinsel istismar tanımı şu şekildedir: Çocuk cinsel istismarı, bir çocuğun bir yetişkin tarafından cinsel doyum için kullanılmasıdır.

Psikoseksüel gelişimi henüz tamamlanmamış bir çocuğun, bir yetişkin tarafından bu şekilde kullanılması çocuk üzerinde pek çok olumsuz etki bıraktığı kabul görmüş bir gerçektir. Cinsel istismar mağduru çocuklar yalnızca çocukluk çağlarında değil, ilk yetişkinlik yıllarında ve devamında da bu olumsuz deneyimin kısa ve uzun vadeli etkilerini hissetmektedirler. Kısa vadeli etkiler, çocuğun yaşına göre göstereceği yaşa bağlı dönemsel tepkilerken, uzun vadeli etkiler mağduru sosyal, davranışsal, duygusal, cinsel hayatında kendisini gösterir. Günümüze kadar yapılan pek çok çalışma, çocukluk çağında cinsel istismar

hikayesi bulunan bireylerde; depresyon, intihar düşünceleri, öz saygıda düşüş, öfke kontrol problemleri, yeme bozuklukları, cinsel işlev bozuklukları, çeşitli fobiler, obsesif kompulsif bozukluklar, bölünmüş kişilik gibi psikolojik rahatsızlıklar görülebileceğini ortaya koymuştur. Bunun yanı sıra çocukluk çağında cinsel istismara maruz kalmış bireylerin, ikili ilişkilerde güven problemi yaşayabileceği, insanlarla iletişimde sıkıntı duyabileceği, reddedilme durumuna dair aşırı hassas olabileceği konusunda da görüşler vardır. Çocukluk çağında cinsel istismara uğrayan bireyler, yetişkinlik dönemlerinde sadece yukarıda bahsi geçen psikolojik sıkıntıları değil çeşitli bedensel zorlanmaları da deneyimleyebilirler (kronik ağrılar, migren, bayılma, nefes almada güçlük çekme vb.). Her hayat deneyiminde olduğu gibi, çocuk cinsel istismarı vakalarında da mağdurun akut ve kronik tepkilerinin, durumdan ne kadar ve nasıl etkileneceğinin bireysel farklara dayandığı da unutulmamalıdır.

Sağlıklı bir birey olarak yetişebilmenin bir koşulu da toplumun ruh sağlığının iyi olmasıdır. Dolayısıyla çocuk cinsel istismarı vakalarının sık görüldüğü bir ülkedeki toplum ruh sağlığının durumunu incelemek ve çocuk cinsel istismarının toplum ruh sağlığını nasıl etkilediğini araştırmak gerekir. Böylesine önemli ve hassas bir konu olan çocuk cinsel istismarına dair önleme ve koruma çalışmaları toplumsal duyarlılığı ve hassasiyeti gerektirir. Gerekli olan bu hassasiyet ve duyarlılık için lüzumlu olan farkındalık ise ancak konuya dair bilincin artırılması ile mümkündür.

Çocuk cinsel istismarına dair bilinci, farkındalığı sağlamak üzere yapılan önleme/koruma çalışmalarının pek çok ayağı vardır. Devlet kanalıyla direkt veya devlet organlarıyla dolaylı olarak, sivil toplum kuruluşlarının girişimleriyle çocuk cinsel istismarının ne olduğu, risk faktörleri, koruma/önleme çalışmalarının neler olduğu, rehabilitasyon çalışmalarının nasıl yürütüldüğü gibi içeriklere sahip, mağdur-saldırgan-toplum bazında önleme ve iyileştirme çalışmaları mevcuttur. Ancak bu çalışmalar yoğunluklu olarak sağlık profesyonellerine ve eğitimcilere yöneliktir. Halbuki yukarıda bahsedildiği üzere çocuk cinsel istismarına dair önleme/koruma çalışmalarının pek çok ayağı vardır ve bu ayaklardan birisi de ebeveynlerle olan çalışmadır. Ebeveynlerin çocuk cinsel istismarı hakkında bilinçlendirilmesi, ne tarz koruyucu önlemler alacaklarının öğretilmesi gibi kapsamlı çalışmalar, anne babalarda bilinç ve farkındalık uyandırarak çocuk cinsel istismarının önlenmesinde etkili olacaktır.

Çocuğa yönelik cinsel istismarın pek çok farklı açıdan multi-disipliner olarak incelenmesi gerekmektedir. Bu incelemelerin bir ayağı da yukarıda bahsedildiği üzere aileleri

bilinçlendirmek ve koruma-önleme çalışmalarını yürütmektir. Martin ve Luke (2010)'un da belirttiği gibi ebeveynler çocukların cinsel sosyalleşmelerinde en önemli figürlerdir. Cinsiyet, cinsellik, cinsel istismar gibi konularda çocuğun güvenebileceği ve yaşına uygun doğru bilgiyi alabileceği birincil kaynak anne-babalardır. Çocukların psiko-seksüel gelişimi, diğer gelişim süreçleri gibi son derece önemlidir. Bu sürecin cinsel istismar ile baltalanması, hem çocuklukta hem yetişkinlik döneminde olumsuzluklara yol açabilir. Öztop ve Özcan (2010)'ın da referans verdikleri üzere, cinsel istismara uğrayan çocuklarda; majör depresyon, kaygı bozukluğu, kendine zarar verme ve intihar davranışı, travma sonrası stres bozukluğu, dissosiyatif örüntüler, yeme bozuklukları, davranış bozuklukları, cinsel davranış bozuklukları görülebilir (Pelcovitz ve ark., 1994; Gidyez ve ark., 1993; Moncrieff ve Farmer, 1998; Paolucci ve ark., 2001; Molnar ve ark., 2001; Duncan ve ark., 2008).

Bu sebeple aile cinsellik ve cinsel istismar ile ilgili konularda doğru bilgilere sahip olmalı ve çocuklarına yaşa uygun olan bilgiyi doğru bir dille anlatmalıdırlar. Dolayısıyla, önce ailelerin bilinçlendirilmesi gerekmektedir. Aileleri bilinçlendirme sürecindeki ilk adım, ebeveynlerin cinsel istismar hakkında neleri doğru neleri yanlış bildiklerini ölçmek olacaktır. Doğru zannedilen yanlışları düzeltmek ve tabulaşmış yanlış bilgilerin yerine doğruları yerleştirmek için bu adım önemlidir.

İkinci adım ise ailelere, çocuklarını cinsel istismardan nasıl koruyacaklarını öğretmek ve çocuklarının kendilerini cinsel istismardan nasıl koruyacaklarını çocuklarına öğretmenin yollarını anlatmaktır. Bu şekilde çocuklarının kendilerini koruyabileceğine güven duyan, doğru bilgilendirilmiş anne-babaların endişeleri de hafifletilecektir.

Türkiye'de çocuk cinsel istismarı ile ilgili çeşitli çalışmalar olmakla birlikte ebeveynlerle yürütülen çalışmalar oldukça sınırlıdır. Bu çalışma, anne-babaların çocuğa yönelik cinsel istismar hakkındaki genel yargı ve tutumlarını ortaya koyarak literatüre katkıda bulunacaktır.

Bu çalışma ile ebeveynlerin çocuk cinsel istismarı hususundaki bilinç düzeylerini, istismara dair endişelerini ve çocuk cinsel istismarına yönelik aldıkları önlemlerini belirlemek, bilinç düzeylerinin endişe ve uyguladıkları önleme yöntemlerine etkisini ortaya koymak amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda çalışmamızda sınanacak olan hipotezler şu şekildedir:

1. Ebeveynlerin çocuk cinsel istismarına dair ortalamanın altında bilinç, doğru önlem ve hatalı önlem skoru elde ederken, ortalamanın üstünde endişe skoru almaları beklenmektedir.
2. Annelerin babalara oranla daha yüksek bilinç, endişe ve doğru önlem skoru elde edecekleri düşünülmektedir.
3. Akademik eğitim seviyesi yüksek olan katılımcıların, daha düşük seviyede olanlara kıyasla daha yüksek bilinç ve doğru önlem skoru elde ederken, daha düşük endişe ve hatalı önlem skoru almaları beklenmektedir.
4. Katılımcıların cinsel istismara dair bilgi edindikleri kaynak sayısı arttıkça, elde ettikleri bilinç ve doğru önlem skorlarının artması, endişe ve hatalı önlem skorlarının düşmesi beklenmektedir.
5. Katılımcıların bilinç skorları yükseldikçe, endişe ve hatalı önlem skorlarının düşmesi ve doğru önlem skorlarının artması beklenmektedir.
6. Katılımcıların çocuk cinsel istismarına dair endişe skorları arttıkça, aldıkları hatalı önlem skorlarının da artması beklenmektedir.

2. GENEL BİLGİLER

2.1. Çocuk İstismarı ve İhmalinin Tanımı

Çocuk istismarı ve ihmali; olumsuz fiziksel ve psikolojik sonuçlarının yanında, hukuki sonuçları da olan bir olgudur. Alanda çalışan kişiler tarafından üzerinde fikir birliğine varılmış tek bir tanım olmamakla birlikte, yapılan tanımlar arasında çok küçük nüanslar bulunmaktadır. Dünya Sağlık Örgütü çocuk istismarı ve ihmali *“18 yaş altındaki çocuklara uygulanan her tür fiziksel, cinsel ve/veya duygusal kötü muamele, ihmal ve ticari olarak sömürülmesi ve çocuğun sağlığına, refahına ve gelişimine fiili veya potansiyel olarak zarar veren eylemler”* olarak tanımlar.

Çocuk ihmali ise, Bahar ve arkadaşlarının (2009) referans verdikleri üzere, “başta anne ve baba olmak üzere, bakmakla yükümlü kimseler ve diğer yetişkinlerin, çocuğun beslenme, giyinme, barınma, eğitim, sağlık ve sevgi gibi temel gereksinimlerini ihmal etmeleri sonucu, çocuğun bedensel, duygusal, ahlaksal ya da sosyal gelişiminin engellenmesi” şeklinde açıklanmıştır. Çocuk istismarı ile çocuk ihmali arasındaki en önemli fark; istismarın aktif, ihmalin ise pasif bir olgu olmasıdır (Aral, 1997).

2.2. Çocuk İstismarı ve İhmalinin Tarihçesi

Çocuk istismarı ve ihmalinin, ciddi olumsuz neticeleri olan bir halk sağlığı olduğu bu alanda çalışan kişilerce kabul görmüş bir gerçektir. Buna rağmen, dünyada ve Türkiye’de konunun önemi ve hassasiyeti ancak son yüzyılda ve hatta son yıllarda fark edilmiştir. Tıbbi literatürdeki ilk tanımlama 1860’da Paris Tıp Akademisi’nde Thardieu tarafından yapılmış, sonrasında 1946’da Caffey’in çeşitli kemik kırılma öyküsü ile çocuk istismarı arasındaki ilişkiyi işaret etmesi ile konu tekrar güncel bir hal almıştır. Kara ve arkadaşlarının (2004) makalelerinde belirttikleri üzere, *“Kempe 1962’de ilk kez ‘hurpalanmış çocuk’ (battered child) terimini kullanmış, daha sonra bu terim yerini ‘çocuk istismarı’ (child abuse) terimine bırakmıştır”*. 1970 yılında Helnes, çocuk istismarını ve ihmali *“kaza sonucu ortaya çıkmayan, etkileşim ya da etkileşim eksikliği”* olarak ifade ederken; Felthous *“çocuğu kasıtlı olarak dışlamak, incitmek ve zarar vermek amacıyla, doğrudan çocuğun bakımı ile yükümlü birey tarafından fiziksel güç kullanarak çok hafiften başlayarak öldürücü olabilen fiziksel yaralanmaya sebebiyet verilmesi”* şeklinde tanımlamıştır (Yalçın, 2011). Zaman içerisinde

tanımlara kültürel öğeler ve çocuğun gelişiminin engellenmesine dair ifadeler de girmiş ve tanımlar günümüzdeki şekillerine ulaşmıştır.

Watkins (1990)'e göre 1874'te A.B.D.'de hukuki olarak ele alınan, 8 yaşındaki bir kız çocuğuna (Merry Ellen Wilson) üvey annesi tarafından fiziksel şiddet uygulanması davası, hukuki açıdan ele alınan ilk olgu olarak bilinmektedir. Üvey annenin 1 yıl hapis cezası aldığı bu davadan sonra Merry'nin avukatı Elbridge Thomas Gerry, "New York Society for the Prevention of Cruelty to Children" isimli bir çocuk koruma derneği kurmuştur. Birleşmiş Milletler tarafından 1989'da kabul edilen Çocuk Hakları Sözleşmesi, bu konu hakkındaki en önemli adımlardandır. Türkiye bu sözleşmeyi, 1995 yılında uygulamaya koymuştur. Fakat çocuk istismarı ve ihmali konusunda henüz pek çok girişime ivedilikle ihtiyaç duyulduğu ortadadır.

2.3. Çocuk İstismarının Türleri

2.3.1. Fiziksel İstismar

Çocuğun, kendisinin bakımı altında olduğu kişi veya kişilerce kaza dışı sebepler ile yaralanması durumuna fiziksel istismar denilmektedir. Dünya Sağlık Örgütü'nün tanımında fiziksel istismar; "*çocuğun sağlıklı yaşamı, hayatını devam ettirmesi, gelişimi veya haysiyetine karşı kasten yapılan ve fiziksel hasar veren veya verebilecek nitelikteki davranışlar*" olarak verilmiştir. Fark edilmesi en kolay olan istismar türüdür. En sık rastlanan fiziksel istismar türü dayaktır. Sarsılmış bebek sendromu, yanıklar, zehirlenme ve Polle Sendromu da diğer başlıca fiziksel istismar türleridir. Sağlık kurumlarına yaralanma ile gelen her çocuk vakası, akla fiziksel istismar olasılığını getirmelidir (Bahar ve ark., 2009). Bu durum özellikle kendi kendine olması muhtemel olmayan yaralanmalar için geçerlidir.

Kültürel dayanaklarla normalleştirilmiş fiziksel istismar kabul edilebilir bir durum değildir. Akyüz (2000)'e göre bazı ülkeler (örn. İskandinav ülkeleri) dayak olgusunu ne sebeple olursa olsun fiziksel istismar sayarken, bazı ülkelerde dayak bir eğitim/terbiye aracı olarak hoşgörü ile karşılanabilmektedir.

2.3.2. Duygusal İstismar

Duygusal istismar da oldukça sık rastlanan bir istismar türü olmasına rağmen, hukuki olarak ispatı, fark edilmesi ve tanımlanması güçtür (Taner ve Gökler, 2004). Bahar ve arkadaşlarının (2009) referans verdiği üzere; “*UNICEF duygusal istismarı ve ihmali çocuğun nitelik, kapasite ve arzularının sürekli kötülenmesi, sosyal ilişki ve kaynaklarla ilişkisinden sürekli yoksun bırakılması, çocuğun sürekli olarak insanüstü güçlerle, sosyal açıdan ağır zararlar verme ya da terk etme ile tehdit edilmesi, çocuktan yaşına ve gücüne uygun olmayan taleplerde bulunulması ve çocuğun, topluma aykırı düşen çocuk bakım yöntemleri ile yetiştirilmesi olarak tanımlamıştır*”. En çok karşılaşılan duygusal istismar türleri; yalnız bırakma, terk etme, korkutma, tehdit etme, bağırma, küfür etme, aşağılama, küçük düşürme, önemsememe, kardeş kayırma, değer vermeme, çocuğun duygusal gereksinimlerini karşılamama, çocuğun yaşının üzerinde beklenti içinde olma, aşırı koruyucu davranma, aşırı baskı yapma, aşırı otorite kullanma olarak sıralanabilir. Çocuğa bağırma en sık rastlanan duygusal istismar türüdür (Bahar ve ark., 2009). Fiziksel istismar vakalarının %90’ında duygusal istismarında eşlik ettiği görülmüştür (Taner ve Gökler, 2004).

2.3.3. Cinsel İstismar

Girişte de ifade edildiği üzere, Türkiye ve dünya literatüründe üzerinde fikir birliğine varılmış tek bir çocuk cinsel istismarı tanımı olmamakla beraber, tanımlar bazı nüanslar hariç pek çok ortak nokta ve anlam içermektedirler. Çeşitli kaynaklarda rastlanan tanımları inceleyecek olursak; “*bir yetişkinin cinsel doyum sağlama amacı ile bir çocuğa yaklaşması ve onu kullanmasını cinsel istismar/suiistimaldir*” (Günçe, 1991), “*Cinsel istismar, çocuğun en az kendisinden 6 yaş büyük bir kişi tarafından cinsel doyum için zorla veya ikna edilerek kullanılması ya da başka birisinin bu amaçla çocuğu kullanmasına izin verilmesidir*” (Topbaş, 2004), “*Cinsel istismar psiko-sosyal gelişimini tamamlamamış ve yaşı küçük bir çocuğun bir erişkin tarafından cinsel doyum için kullanılmasıdır*” (Kara ve ark. 2004).

Çocuk cinsel istismarı, çocuklarla cinsel içerikli konuşmadan penetratif eylemleri içeren geniş bir spektrumda yer alır. Araştırmalara göre, çocuk cinsel istismarının en sık görünen şekli mastürbasyon ve penetratif eylemlerdir. Bunları teşhircilik, uygunsuz okşama ve dokunma izler. Baker ve Duncan (1985)’a göre istismarların %51’inde dokunmadan istismar varken, sadece %5’inde anal ya da vajinal ilişki (penetratif eylemler) vardır. Kızlarla

olan cinsel istismarın en sık rastlanan formları teşhircilik, okşama, genitallere dokunma, mastürbasyon ve vajinal, oral ya da anal ilişkidir. Erkek çocuklara uygulananlar ise genellikle okşama, kendisine mastürbasyon yaptırma, oral seks ve anal ilişkidir (Green, 1996; Smith ve Bentovim, 1994).

Genel olarak bakıldığında çocuk cinsel istismarı temas içeren ve içermeyen olarak ikiye ayrılabilir. Temas içermeyen cinsel istismar türleri; cinsel içerikli konuşma, teşhircilik, röntgencilik, çocuk pornosu, temas içeren cinsel istismar türleri; cinsel dokunma, oral-genital-anal penetrasyon, çocuk fuhuşu, çocuğun cinsel amaçlı ticareti şeklinde sıralanabilir. Çocuğun cinsel istismarında failin kullandığı motivasyon; ilgi/sevgi gösterme, kandırma, zorlama, baskı kurma, şantaj yapma, arkadaşlık kurma, çocuğun zayıf/bağımlı kişiliğinden faydalanma seçeneklerinden biri ya da birkaçıdır (Avrupa Konseyi Çocukların Cinsel Sömürü ve Suistimaline Karşı Korunması Sözleşmesi, 2007; Gelles ve Conte, 1990).

2.3.4. İhmal

İsminden ötürü çocuğa istismar çeşitleri kadar zarar vermeyecekmiş algısı uyandırsa da; çocuk ihmali en az fiziksel istismar, cinsel istismar, aile içi şiddet kadar ağır ve çocuğu zedeleyen bir konudur (Hart, Binggeli, ve Brassard, 1998; Trickett ve McBride-Chang, 1995). Yukarıda da belirtildiği üzere çocuk istismarı aktif, çocuk ihmali ise pasif bir olgudur. İhmal vakaları da oluş şekli gereği zaman zaman zor fark edilir. Lewit'e (1994) göre ihmal çocuğa yaşının getirisi olan gelişimi gerçekleştirebilmesi için lüzumlu olan dikkat ve bakımın gösterilmemesidir. Lynch'e (1991) göre ihmal çocuğun fiziksel ve duygusal ihtiyaçlarının karşılanmamasıdır. Gürkaynak ve arkadaşları (1998), çocuğun bakımından/egitiminden sorumlu yetişkinlerin, çocuğun sevgi, güven, bakım, barınma gibi temel ihtiyaçlarını olması gerektiği şekilde karşılamamaları olarak tanımlamıştır. İhmal de tıpkı istismar gibi çocuğun gelişimsel, psikolojik, fiziksel ve psiko-sosyal gelişimine ciddi ve kalıcı zararlar verebilir.

2.4. Çocuk Cinsel İstismarının Epidemiyolojisi

Çocuk cinsel istismarının görülme sıklığı ülkeden ülkeye farklılıklar gösterebilmektedir. Uluslararası ve yerel kaynaklar farklı rakamlar vermekle beraber, sonuçların yakın olduğu söylenebilir. Çocuk cinsel istismarının farklı şekillerde tanımlanması

ve verilerin toplanma yönteminin farklılığı (açık uçlu sorular, evet/hayır tarzı sorular, likert yöntemi ile puanlanan sorular gibi) çocuk cinsel istismarının prevalansı konusunda kesin bilgiler edinmemizi zorlaştırmaktadır (Haugaard, 2000; Wyatt ve Peters, 1986).

Bahar ve arkadaşlarının (2009) referans verdikleri üzere; “*Ülkemizde kesinleşen ve resmiyet kazanan istismar olgularının sıklığı ve dağılımı ile ilgili herhangi bir veri yoktur. Dolayısıyla sistemli bir karşılaştırma olanağı bulunmamaktadır. Çocukluk çağında istismar ve ihmal yaşantılarının yaygınlığına ilişkin toplumsal tarama çalışmalarının da sayısı azdır* (Yalın ve ark., 1995)”.

Yapılan çalışmalar bize farklı oranlar vermektedir. Çocuklukta cinsel istismara maruz kalma sıklığı %10–40 olarak bildirilmektedir (Kutchinsky, 1991; Renteria, 2005). ABD’de her yıl en az 300.000 çocuğun cinsel istismar mağduru olduğu kaydedilmiştir (Sedlak ve Broadhurst, 1996). Avrupa’da cinsel istismar oranı kadınlar için %10-20, erkekler için %3-10 olarak hesaplanmıştır(Svedin, Back ve Soderback, 2002). Briere ve Elliot (2003)’un çalışmasında da katılan erkeklerin %14.2’si, kadınların %32.3’ü çocukluk çağı cinsel istismar tecrübesi belirtmişlerdir.

Johnson (1990) Batı dünyası ile karşılaştırıldığında Türkiye’de raporlanan istismar vakalarının en az 250,000-300,000 civarında olması gerektiğini belirtmektedir. T.C. Başbakanlık Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu ve UNICEF’in ortak yürüttüğü yapılan araştırmada (2010), 7-18 yaşları arasındaki çocukların en az %10’unun bir tür cinsel istismara tanık olduğu, bu çocukların en az %1’inin pornografik materyale bakmaya zorlandığı ve en az % 0.5’inin de dokunmak veya dokunulmak gibi bir cinsel davranışa zorlandığı belirtilmiştir.

Sözen (2005), 2003-2005 yılları arasında Adli Tıp Kurumu Morg İhtisas Dairesi’ne gelen çocuk ölümlerinin % 74.5’inin ihmal kaynaklı, % 13.9’unun fiziksel istismar kaynaklı, % 5.6’sının fiziksel istismar ve ihmal kaynaklı ve % 6’sının cinsel istismar kaynaklı olduğunu belirtmiştir. Bahar ve arkadaşları (2009), araştırmalarında Türkiye’de çocuk istismarı konusunda %78’lik bir oran ile duygusal istismarın öne çıktığını, onu takiben %24 görülme sıklığı ile fiziksel istismar ve %9 ile cinsel istismarın geldiğini ifade etmiştir. Zoroğlu ve arkadaşları (2011) yaptıkları çalışmalar sonucunda Türkiye’deki oranları şu şekilde vermişlerdir: çocuk ihmal %16.5, duygusal istismar %15.9, fiziksel istismar %13.5, cinsel istismar %10.7.

Alikaşifoğlu ve arkadaşları (2006) Türkiye’de liseye devam eden kız öğrencilerin en az %13.4’ünün çocukluk çağı cinsel istismarına maruz kaldığını belirtmektedir. Bu oran Oral ve arkadaşları (1996) tarafından lise öğrencilerinde %11, üniversite öğrencilerinde %15 olarak ifade edilmiştir. Elde edilen epidemiyoloji verilerine göre çocuk cinsel istismarı, gelişmiş ülkelerde olduğu gibi Türkiye’de de önemli bir problemdir (Oral ve ark., 1996).

2.5. Çocuk Cinsel İstismarında Mağdur ve Saldırgan Özellikleri

2.5.1. Çocuk Cinsel İstismarında Mağdur Özellikleri

Finkelhor, Moore, Hamby, ve Straus (1997) cinsel istismar mağduru olma riskinin yaş ile paralel olarak arttığını öne sürmüşlerdir. Cinsel istismar, çocuklarda özellikle puberte ve adölesan dönemlerinde daha yüksek oranlara ulaşmaktadır. (Dolores ve ark., 2010). T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü tarafından yapılan çalışmada (2009), ise katılımcı kadınların %7’sinin 15 yaş altında cinsel istismara uğradığı belirtilmiştir. Özarslan, Akkuş, Yavuz ve Koç (2002)’un çalışmasında 10-14 yaş arası mağdur oranı % 41.5 bulunmuştur. Gölge’nin (2005) çalışmasında ise çocuk mağdurların % 62.8’i 12-15 yaş grubundadır.

Kız çocuklar cinsel istismar açısından erkek çocuklardan 10 kat daha fazla risk altındadır (Günçe, 1991; Plant ve Miller, 2005). Dubowitz (2002) ise kız çocuklarında cinsel istismarın erkek çocuklarına nazaran 3 kat daha fazla görüldüğünü bildirmiştir. Baker ve Duncan (1985) ise kız çocukların erkek çocuklara oranla daha erken yaşta cinsel istismara maruz kaldığını belirtmiştir.

Bahar ve arkadaşlarına (2009) göre; evlilik dışı doğan, bazı toplumlarda kız çocuklar, hızlı sosyo-kültürel değişim içinde büyüyen, savaşın olduğu ülkede yaşayan, gebe annenin diğer çocuğu, ıssız veya ekonomik sorun yaşayan ailede büyüyen, standart barınma koşullarına sahip olmayan, çok genç anne/üvey ebeveynle yaşayan, eğitimsiz, alkol, uyuşturucu bağımlısı ebeveyni olan, aile içi geçimsizlik olan ortamda büyüyen, kendisi de istismar görmüş kişinin çocuğu olan, ailesinde ruhsal hastalık öyküsü olan, istenmeyen gebelik sonrası doğmuş çocuklar istismara aday çocuktur.

2.5.2. Çocuk Cinsel İstismarında Saldırgan Özellikleri

İstismar eden kişinin profiline dair Jain (1999), çocuk cinsel istismarı faillerinin ağırlıklı olarak erkek olduğunu, istismarcıların genellikle 20-40 yaş arasında olduğunu belirtmiştir. Kendall-Tackett ve arkadaşları (1993) bu bulguları destekler biçimde, çocuk cinsel istismarında faillerin büyük bir kısmının erkek ve mağdurun tanıdığı birisi olduğunu belirtmiştir.

Yarıdan fazla olguda saldırgan, çocuğun daha önce tanıdığı ve güvendiği biridir (Günçe, 1991; Plant ve Miller, 2005). Turhan ve arkadaşlarının (2006), çalışmasında çocuk istismar eylemlerinin %90'ının çocuğu tanıyan bir kişi tarafından gerçekleştirildiği bulunmuştur.

Çocuk cinsel istismarında saldırının baba veya erkek aile üyelerinden biri tarafından gerçekleştirilmesi oldukça yaygındır (Shaw ve ark.. 2001; Watts ve Zimmerman ,2002). Çeşitli klinik ve anket çalışmalarında bu oran % 21-25 arasındayken (Finkelhor, Hotaling, Lewis ve Smith, 1990; Oaksford ve Frude, 2001), Gölge (2005)'nin çalışmasında bu oran 17.5'dir. Sezgin (1995), Mor Çatı Derneği'nin mağdur ifadelerine dayanan verilerini şu şekilde referans vermiştir: mağdurların % 58'i babası, %17'si öz ağabeyi, %8'i amcası-dayısı, % 6'sı kuzeni, % 6'sı üvey babası, % 4'ü de üvey abisi tarafından istismar edilmiştir. Cantürk ve Koç (2010) 2002-2003 yılları arasında cinsel saldırı suçundan Adli Tıp Kurumu'na sevk edilen sanıklar arasından araştırmaya katılmayı kabul eden 70 kişi ile yaptıkları çalışma sonucunda; saldırganların tamamının erkek, genç yaş grubunda (17-36), %80'inin bekar, %60'ının tecavüzden suçlanan, %18.5'inin sabıkalı, %12.86'sının çocukluklarında fiziksel/cinsel istismar öyküsü olduğu, %12.86'sının sabıkasının yine cinsel suçlardan olduğu, %27'sinde mental retardasyon görüldüğü, %20'sinde psikotik bozukluk bulunduğu ortaya konulmuştur. Tardif ve arkadaşları (2005) psikodinamik bir yaklaşımla, istismarcının genelde empati duygusundan yoksun ya da sınır düzeyde empati kurabilen, emosyonel açıdan retardasyonu bulunan, benlik saygısı düşük, narsizmle karakterize duygusal yetersizliği olan, engellenmeye karşı toleransı düşük kişiler olduğunu belirtir.

2.6. Cinsel İstismarının Çocuk Üzerindeki Etkileri

Cinsel istismarın çocuklar üzerindeki etkilerinin nasıl olacağını pek çok faktör etkiler, çocuğun karakteri ve mizacı, çocuğun yaşı, ailenin durumu karşılama şekli, çocuğun alacağı

profesyonel destek vb. Çocukluk çağı cinsel istismar öyküsü bulunan bireyin hem çocukluk döneminde hem de yetişkinlikte bu travmaya bağlı pek çok psikolojik ve fiziksel sıkıntı yaşayabilir. Armağan (2007)'in referans verdiği üzere yaşam boyu psikopatoloji geliştirme riski çocukluğunda cinsel istismar öyküsü bulunan kişilerde daha yüksektir. Bahar ve arkadaşları (2009) çocukluk dönemi istismarının öz kıyım ve kendine zarar verme davranışları arasında çok kuvvetli bir ilişkili olduğunu öne sürmektedir.

Ünal (2008) cinsel istismarın çocuk üzerinde dört olumsuz etkiyi aynı anda bıraktığına dikkat çekmiştir; zedelenmiş cinsellik, ihanet, acizlik ve damgalanma. Zedelenmiş cinsellik, cinsel duygu ve tutumların normlar dışında seyretmesi olarak açıklanmıştır. İhanet olgusu, çocuğun genellikle sevdiği ve güvendiği bir kişi tarafından güvenini sarsacak bir istismar yaklaşımı sebebiyle ihanete uğradığı hissi ve beraberinde gelen güvensizlik, korku, üzüntü gibi durumları açıklar. Acizlik olgusu, çocuğun iradesi ve isteği dışında vuku bulan istismar çocukta çaresizlik hissi yaratarak öfke, bedensel şikayetler, ruhsal çöküntü gibi olumsuzlukları beraberinde getirmesi durumu olarak tanımlanmıştır. Damgalanma olgusunda ise cinsel istismar yaşantısına eşlik eden negatif hisler (suçluluk, değersizlik vb.) çocuğun benlik algısına bir nevi eklenerek bireyin kendisini bu şekilde algılamasına neden olur. Bahsi geçen ilk üç etkiye, damgalanmanın eşlik ettiği durumlarda çocukta total bir soyutlanma duygusu görülebileceği ifade edilmektedir (Roberts ve Infirmary 1999). *“Bu dinamikler travmaya farklı bir yan katar, travmatik olayın etkilerini ağırlaştırır ve çocuğun dünyaya kognitif ve emosyonel oryantasyonuna zarar verir”* (Bahar ve ark., 2009).

Gershooof (2002), çocukluk çağı cinsel istismar öyküsünün sadece fiziksel ve psikolojik sorunlar yaratmakla kalmadığını, yetişkinin sosyal yaşamını etkileyen bir takım başka olumsuzlukları da beraberinde getirdiğine dikkat çekmiştir: gelişimsel bozukluklar, uyku bozuklukları, yeme bozuklukları, alkol/ ilaç bağımlılığı, depresyon, anksiyete bozuklukları, panik bozukluğu, suç işleme/şiddet davranışında artış, kendine zarar verme/intihara eğilim, kendi çocuklarına da kendi travmatik yaşantısını yaşatma eğilimi gibi.

Ballı (2010) çalışmasında, cinsel istismar mağduru çocukların, gelişimsel dönemlerine göre yaş aralıklarında bu olumsuz yaşantı sebebiyle deneyimleyebileceği fiziksel, psikolojik, kognitif, emosyonel ve psiko-sosyal olumsuzlukları şöyle bir tablo ile vermiştir:

“0-3 yaş: Yeme ve uyku bozuklukları, yabancıardan korkma, üzerini giyip çıkarırken sorun çıkarmaya başlama

3-6 yaş: Bebek gibi konuşma, parmak emme, vb. bebeklik dönemine geri dönüş, içe kapanma, sözel ifadede azalma, anneye daha fazla bağlı olma, gece işemeleri, dışkı kaçıırma, yeme ve uyku bozuklukları, sık ve devamlı cinsel oyun, mastürbasyon yapma

6-12 yaş: Sosyal içe kapanma, tek başlılık, evden ve/veya okuldan kaçma, yeme ve uyku bozuklukları, öğrenme bozukluğu, obsesif kompülsiyon, oto-agregasyon, kendinden küçüklere cinsel istismarda bulunma, durup dururken ağlama, hassaslaşma, karın ve baş ağrıları, huzursuzluk

13-18 yaş: Fobiler, madde bağımlılığı, evden ve/veya okuldan kaçma, ciddi yeme bozuklukları (anoreksiya nevroza), aşırı sinirlilik, rastgele cinsel ilişkide bulunma, kronik cinsel enfeksiyonlar, sosyal içe kapanma, psikoz ve özkıym”.

DSM-5'e göre Travma Sonrası Stres Bozukluğu (TSSB) semptomları, yetişkinler, ergenler ve 6 yaş üstü çocuklar için tanımlanmıştır. Bunun yanında 6 yaş ve daha küçük çocuklarda TSSB tanı kriterleri de ilk kez tanımlanmıştır. Bu tanımlamaya göre cinsel saldırı ile karşılaşmış olmak çocuğun TSSB semptomları göstermesine neden olabilmektedir. Çocukta görülebilecek bu semptomlar; örseleyici olay/olaylardan sonra başlayan, örseleyici olaya/olaylara ilişkin, istenç-dışı gelen belirtiler (örseleyici olayın yineleyici, istemsiz ve istenç-dışı gelen, sıkıntı veren anıları, içeriği ve/ya da duygulanımı örseleyici olaya/olaylarla ilişkili, yineleyici sıkıntı veren düşler, çocuğun örseleyici olay yeniden oluyormuş gibi hissettiği ya da davrandığı çözülme (dissosiyasyon) tepkileri – çocuklar oyun sırasında örselenmeyle ilgili yeniden canlandırma yapabilirler-, örseleyici olayı simgeleyen ya da çağrıştıran iç ya da dış uyaranlara karşı yoğun ya da uzun süreli bir ruhsal sıkıntı yaşama, örseleyici olayı anımsatıcılara karşı fizyolojiyle ilgili belirgin tepkiler verme), uyaranlardan sürekli kaçınma (örseleyici olayın/olayların anılarını uyandıran etkinlikler, yerler ya da nesnel anımsatıcılardan kaçınma ya da bunlardan uzak durma çabaları, örseleyici olay/olayların anılarını uyandıran insanlar, konuşmalar ya da kişilerarası durumlardan kaçınma ya da bunlardan uzak durma çabaları), bilişlerde olumsuz değişiklikler (olumsuz duygusal durumların sıklığının önemli ölçüde artması – korku, suçluluk, üzüntü, utanç, şaşkınlık vb., önemli etkinliklere karşı duyulan ilgide ya da katılımı belirgin azalma, bu durum, oyun oynamada bir kısıtlılık göstermeyi de kapsar, toplumsal olarak geri çekilme, içine kapanma, sürekli bir biçimde, olumlu duyguları daha az gösterme), örseleyici olayın/olayların ortaya çıkması ile başlayan ya da kötüleşen, örseleyici olayla/olaylarla ilintili, uyarılma ve tepki gösterme biçiminde değişiklikler olması (insanlara ya da nesnelere karşı sözel ya da sözel olmayan saldırganlıkla dışa vurulan, kızgın davranışlar ve öfke patlamaları, aşırı huysuzluk

yapma, her an tetikte olma, abartılı irkilme tepkisi gösterme, odaklanma güçlükleri, uyku bozukluğu, dissosiyatif belirtiler (kendine yabancılaşma/depersonalizasyon, gerçekdışılık/derealizasyon).

2.7. Çocuk Cinsel İstismarı Risk Faktörleri

Çocuk, ebeveyn, aile ve topluma dair bazı faktörler, çocuğun cinsel istismara maruz kalma riskini artırabilir. Finkelhor ve Baron (1986); geçmişte yapılan pek çok çalışma üzerinden geniş çaplı bir tarama çalışması yaptıklarında; kız çocuklarının, 10-13 yaş arasındaki çocukların, öz babası olmadan büyüyen çocukların, üvey baba ile büyüyen çocukların, ebeveynleri ile zayıf ilişkisi olan çocukların ve ebeveynleri arasında çatışma olan çocukların diğerlerine göre daha yüksek derecede risk altında olduğunu vurgulamıştır. Aynı çalışma, düşük sosyo-ekonomik sınıfa ait olmanın özellikle bir risk yaratmadığını ve köyde ya da şehirde yaşamanın risk faktörü oluşturup oluşturmadığın belirsiz olduğunu ortaya koymuştur.

Cinsel istismara maruz kalma oranı ile ilgili en büyük faktörlerden birisi çocuğa dair olgulardır. Yaş, cinsiyet, fiziksel engelli olma gibi konuların çocuğun cinsel istismara maruz kalma riskine ne şekilde ve ne kadar etki yapacağına dair çeşitli çalışmalar mevcuttur.

Boney-McCoy ve Finkelhor (1995) kız çocukların, erkek çocuklara oranla, çocuk cinsel istismarı mağduru olma olasılığının 3 kat daha fazla olduğunu belirtmiştir. Bu çalışmayı destekler nitelikte, Sedlack (2010)'a göre kız çocukların erkek çocuklara göre cinsel istismara maruz kalma oranları 5 kat daha yüksektir.

Cinsel istismar mağduru erkek çocukların %8'i 12-17 yaş aralığında, %26'sı ise 12 yaş altındadır (Snyder, 2000). Kilpatrick ve arkadaşları 1992'de yaptıkları özbildirim çalışması sonucu, tecavüz mağdurlarının %51'inin 18 yaş altında, %29'unun 12 yaş altında olduğunu belirtmiştir.

Ergenlik çağındaki çocuklar (13-17 yaş grubu), 10-12 yaş aralığındaki çocuklara göre, cinsel istismar mağduru olma açısından daha büyük risk altındadır (Boney-McCoy ve Finkelhor, 1995). Finkelhor (1997) yine bir başka çalışmasında, 13-17 yaş grubunun cinsel istismar konusu göz önüne alındığında, 13 yaş altı çocuklara oranla daha büyük risk altında olduğunu vurgulamıştır.

Deveci ve Açık (2003), prematüre doğunun istismar açısından ciddi bir risk faktörü olduğunun pek çok araştırmaca vurgulandığını ifade etmiş ve prematüre bebeklerin istismar edilme oranının %23-25 olduğuna referans vermişlerdir. Aynı makalede altı çizilen çocuğa ait diğer risk faktörleri; düşük doğum kilosu, çocuğun görünümünün ebeveynin beklentilerini karşılamayışı, çocuğun fiziksel ve/veya gelişimsel engeli olması, kronik hastalıklar ve zeka geriliğidir. Devlin ve Reynolds (1994), istismar ve ihmal açısından daha yüksek risk grubunda olan bir diğer grubu da hiperaktif, hırçın, huzursuz ve dürtüsel davranan çocuklar olarak vermiştir.

Daha önce bir suça tanıklık etmiş veya suçun mağduru olmuş çocukların, diğer çocuklara oranla cinsel istismara maruz kalma riski daha yüksektir (Cuevas ve ark., 2010). İhmal edilmiş çocuklar, ihmal edilmemiş çocuklara oranla cinsel istismar mağduru olma açısından daha yüksek risk altındadır (Finkelhor ve ark., 1997); ayrıca, cinsel istismar öyküsü bulunan çocuklar tekrar mağdur olma açısından oldukça yüksek risk taşımaktadırlar (Boney-McCoy ve Finkelhor, 1995). Aynı çalışmaya göre; daha önce aile bireyleri tarafından fiziksel ve/veya cinsel istismara uğrayan çocukların tekrar mağdur olma ihtimali, istismar öyküsü bulunmayan çocuklara oranla daha yüksektir.

Alandaki pek çok çalışma, çocukların cinsel istismara maruz kalması ile ilintili risk faktörlerinin başlıcalarından olan ebeveyn faktörü üzerine odaklanmıştır. Bu çalışmalarda çocuğun mağdur olma riskini artırabileceği düşünölen durumların bazıları şu şekilde listelenmiştir: Ebeveynin kendi ebeveynleri tarafından çocukken istismar ve/veya ihmale uğramış olması, genç yaşta anne/baba olmak, ebeveynlerden birinin yokluğu, boşanma, ilgisiz/sorumsuz eř, anne/baba olma konusunda yetersiz olmak, ebeveynlik yapma konusundaki bilgi ve motivasyon eksikliği, ebeveynlerin eğitim düzeyinin düşüklüğü, ebeveynlerde alkol/uyuşturucu madde bağımlılığı bulunmasıdır (Kara ve ark., 2004).

Cinsel istismar mağduru çocukların anneleri ile yapılan bir çalışma göstermiştir ki; karşılaştırma grubuna oranla mağdur çocukların anneleri daha çok ikinci evliliklerini yapmış annelerdir (Paveza, 1988). Ebeveynlerden birinin cinsel istismar öyküsü olması, kendi çocuğunun cinsel istismara maruz kalma ihtimalini, istismar öyküsü olmayan ebeveynlerin çocuklarına kıyasla, 10 kat artırır (Finkelhor ve ark., 1997). Tatmin edici olmayan evlilik içindeki annelerin ve eşinden fiziksel şiddet gören annelerin çocuklarının, karşılaştırma grubundaki annelerin çocuklarına kıyasla, cinsel istismara maruz kalma riski 6-7 kat daha yüksektir (Manion ve ark., 1996; Paveza, 1988). Ebeveynlerin psikolojik sıkıntıları olması,

çocuklarının cinsel istismara maruz kalma riskini artırabileceği düşünülmektedir. Yapılan bazı çalışmalara göre, cinsel istismara maruz kalmış çocukların aileleri, karşılaştırma gruplarına oranla, daha fazla psikiyatrik semptom göstermektedir (Manion ve ark., 1996; Paradise ve ark., 1994).

Ebeveyn ile çocuk arasındaki ilişkinin yeterince güçlü olmayışı, gevşek aile bağları cinsel istismar riskini artırabilir. Paradise ve arkadaşları (1994) çocuğu cinsel istismar mağduru olmuş annelerin, kıyas grubu annelere göre daha düşük seviye aile içi adaptif başa çıkma başarısı olduğunu; Manion ve arkadaşları (1996) cinsel istismar öyküsü olan çocukların babalarının, kıyas grubundaki babalara oranla daha düşük aile bağlılığı, aile içi uyumluluğu ve aile içi işlevselliği olduğunu ortaya koymuştur. Yani, zayıf ebeveyn-çocuk ilişkisi çocuk cinsel istismarı riskini artıran bir faktördür (Boney-McCoy ve Finkelhor, 1995; Paveza, 1988).

Aile faktörü, çocuğun cinsel istismara uğrama riski açısından baktığımızda en önemli faktörlerden biri olarak ön plana çıkmaktadır. Biyolojik anne-babası ile yaşayan çocuklar ile tek bir ebeveyn, tek bir ebeveyn ve üvey ebeveyn, tek bir ebeveyn ve onun partneri ile yaşayan çocuk grupları arasında, cinsel istismara maruz kalma riski açısından yapılmış çeşitli çalışmalar mevcuttur. Sedlack ve arkadaşları (2010) biyolojik anne ve babası ile beraber yaşayan çocukların diğer çocuklara kıyaslandığında, cinsel istismara maruz kalma ihtimali en düşük olduğu grupta yer aldığını belirtmiş ve şunları eklemiştir; iki biyolojik ebeveyni de olmadan yaşayan (evlatlık) çocuklar, iki biyolojik ebeveyni ile beraber yaşayan çocuklara göre 10 kat daha fazla risk altındadırlar. Aynı çalışmaya göre, aile faktörü göz önüne alındığında en yüksek risk grubundaki çocuklar tek bir ebeveyn ve onun romantik partneri ile beraber yaşayan çocuklardır, bu risk oranı iki biyolojik ebeveyniyle beraber yaşayan çocuklara göre 20 kat daha fazladır.

Finkelhor ve arkadaşları (1990) yaptıkları çalışmada, çocukluklarında cinsel istismar hikayesi olan erkekler arasında yüksek oranda, mutsuz aile örüntüsü ve hayatlarının bir döneminde sadece anne ile yaşama olduğunu rapor etmiştir. Aynı çalışma, çocukluk dönemi cinsel istismar hikayesi bulunan katılımcılar arasında mutsuz aile örüntüsü, yetersiz cinsel eğitim ve hayatlarının bir döneminde tek ebeveyn ile yaşama olduğunu ifade etmiştir. Bu veriler, mutsuz bir aile ortamında yetişmenin, çocukluk döneminde yaşa uygun cinsel eğitim eksikliğinin ve tek ebeveyn ile yaşamanın, çocuk açısından cinsel istismar mağduru olma riskini artırıcı faktörler olabileceğini ortaya koyuyor.

İzole/fonksiyonsuz bir ailede yaşayan, yetişkinler ile aynı odayı paylaşan, annesi gece çalıştığından babası/üvey babası tarafından bakımı üstlenilen, benlik algısı düşük olan, kız ise biyolojik babalarından ayrı yaşamak zorunda kalan, ebeveynlerinin geçmişinde cinsel istismar öyküsü bulunan, ebeveynlerinin geçmişinde intihar/suç girişimi bulunan, uzun müddet annesinden ayrı yaşayan, cinsel eğitimi cezalandırıcı bir tutumla kazandırılan çocuklar cinsel istismar mağduru olma konusunda daha yüksek risk altındadır (Polat, 2007).

Daha yüksek geliri olan aileler ile karşılaştırıldığında, düşük seviyede yıllık geliri olan ailelerde yetişen çocukların, cinsel istismar mağduru olma ihtimalinin daha yüksek olduğu görülmüştür (Finkelhor ve ark., 1997; Sedlak,1997). Çocuk cinsel istismarı mağduru olmuş çocukların aileleri ile yapılan bazı çalışmalar da, mağdur çocuklarının ailelerinin anlamlı bir şekilde, karşılaştırma yapılan gruba oranla, daha az yıllık gelir sahibi olduğunu ortaya koymuştur (Manion ve ark., 1996; Paveza, 1988). Çocuğun ailesinin dini, ırkı, yaşadığı coğrafi bölge ve ailenin sahip olduğu çocuk sayısının, çocuk cinsel istismarına dair bir risk faktörü oluşturmamaktadır (Boney-McCoy ve Finkelhor, 1995; Finkelhor ve ark., 1997; Sedlak, 1997).

Tüm bu risk faktörlerinden bahsetmekle beraber, Finkelhor ve Baron'un (1986) vurguladığı konuyu da gözden kaçırmamak gerekiyor: Gerçekten dağılmış ve/veya fakir ailelerin çocukları cinsel istismara daha mı çok maruz kalıyor? Yoksa bu ailelerin çocukları mağdur olduğu zaman tespit edilmesi daha mı kolay oluyor?

2.8. Çocuk Cinsel İstismarını Önleyici Çalışmalar

Çocuk cinsel istismarı önleyici çalışmaları genel olarak üç basamakta tanımlanmıştır. Birinci basamak, problem henüz oluşmadan önlemeye dair çalışmaları içerir. İkinci basamak, yüksek risk grubundaki bireyleri saptama çalışmalarını içerir. Üçüncü basamak ise faillerin tekrar aynı/benzer suçları işlemeyeceğinin teminatının sağlanması çalışmalarını içerir (Grayson, 2002). Ebeveynlerin çocuklarını cinsel istismardan korumak adına aldıkları bir takım önlemler vardır. Bu önlemlerin içeriği ebeveynin cinsel istismara dair sahip olduğu bilgilere ve ebeveynin ana-babalık tutumuna göre şekillenir. Çocuk cinsel istismarına dair doğru bilgilere sahip ve demokratik/destekleyici ana-baba modelini benimseyen ebeveynler koruyucu önlem alma konusunda daha başarılı olacaklardır. Erözkan (2009)'un makalesinde referans verdiği üzere “otoriter ana-babanın olduğu ailede uygulanan sıkı disiplin kuralları

ve eğitimde cezaya başvurulması çocukta düşük benlik saygısına yol açmakta, çocuğun kaygısı ve nörotik bir kişilik geliştirmesinde önemli etken olmaktadır. Bunların yanı sıra ana-babaları otoriter olan gençlerin çevrelerine körü körüne uyan, başarılı ancak sosyal konularda kendilerine daha az güvenli, depresyona, suçluluğa ve madde kullanımına daha yatkın oldukları belirtilmektedir (Kuzgun ve Eldeleklioğlu, 2005)''.

Problem henüz oluşmadan önlemeye dair çalışmaların en önemlileri aile ve okul temelli çalışmalardır:

2.8.1. Aile Temelli Çalışmalar

Finkelhor (1983), ebeveynlerin çocuk cinsel istismarının tüm dünyaya yayılmış doğasından bihaber olabileceklerini ya da bu konu hakkında bilgi sahibiler ise kendi çocuklarının cinsel istismar açısından çok küçük bir risk altında olduğunu düşünme eğilimi gösterdiklerini, dolayısıyla bu fikir yüzünden aileleri önleyici çalışmalara katılmaya ikna etmenin oldukça güç olduğunu belirtmiştir. (Elrod ve Rubin, 1993) ise ailelerin kendilerini ve çocuklarını çocuk cinsel istismarı risklerini azaltacak eğitim konseptine sıcak baktığını belirtmektedir.

Aile temelli çalışmalar, ebeveynlerin doğru bilgi edinmesini, doğru bilgileri çocukları ile uygun şekillerde paylaşabilmesini, istismara yönelik etkili ve doğru önlemler alabilmesini, istismar vakalarının bildirilmesinin yasal bir zorunluluk olduğunun anlaşılmasını, istismar vakası ile karşılaştıklarında bunu anlayabilmeleri adına bilmeleri gereken temel ipuçlarını öğrenmelerini ve yasal sorumluluklarının neler olduğunu bilmelerini sağlamayı amaçlar. *“Yapılan çalışmalar hangi eğitim seviyesinde ve sosyo-ekonomik düzeyde olursa olsun ailelerin farklı konularda aile eğitimine ihtiyacı olduğunu ortaya çıkarmıştır”* (Şahin ve Kalburan, 2009).

Çocuk cinsel istismarının karakteristiğine ve istismar mağdurlarına dair doğru sanılan yanlışlara oldukça sık rastlanır (Shakel, 2008). Türkiye’de de tüm toplum genelinde bakıldığında da profesyonel ve yönetici seviyesinde bakıldığında da çocuk istismarı ve ihmeline dair farkındalık oldukça düşüktür (Agirtan ve ark., 2009). Çocuk cinsel istismarına dair bilinç; çocuk istismarının belirtileri, risk grubundaki çocukların bilinmesi, istismarcı profiline dair doğru bilgi edinilmesi, olumsuz ebeveyn tutumları, çocuk istismarının hukuki perspektifi, cinsel eğitimin önemi ve ebeveynlerin istismar sonrası sergilemeleri gereken

davranışların doğru şekilde öğrenilmesi gibi parametrelerin doğru şekilde öğrenilmesi ile oluşturulabilir.

Ebeveynler, çocuklarının fiziksel ve psikolojik olarak sağlıklı bireyler olarak yetişmesi hususunda birincil sorumlulardır. Bu sorumluluklarının farkında olan ebeveynler, çocuklarının karşılaşılabilecekleri olumsuzluklara dair belirli bir endişe hissederler. 1908 yılında Psk. Robert M. Yerkes ve Psk. John Dillingham Dodson tarafından ortaya atılan Yerkes-Dodson Kanunu endişe-performans ilişkisini açıklar. Bu kanuna göre endişe/hazır bulunuş belli bir noktaya kadar performansın artışı için gerekli ise de belli bir seviyeyi aştıktan sonra performansın düşmesine sebep olmaktadır (Cohen, 2011). Çocuk cinsel istismarına dair duyulan endişe de bu husus penceresinden incelendiğinde hassas bir noktada durmaktadır. Ebeveynlerin çocuklarını istismardan korumak adına duydukları endişe seviyesinin kişinin normal endişe düzeyinden aşırı şekilde yüksek olduğu durumlarda ebeveynler çocuklarını doğru şekilde korumak adına uygun adımları atamayabilir veya yanlış adımları atabilir.

Ülkemizin programlı ve sürekliliği olan aile temelli çocuk cinsel istismarı önleme programlarını hayata geçirmek konusunda henüz yeterli seviyede olmadığı görülmektedir. Halbuki ailelerin doğru bilgiler edinerek bilinç seviyelerinin artması, çocuklarının da cinsel istismar konusunda doğru bilgiler ile donanmasını sağlayacak birincil unsurdur. Çocuklar aileleri tarafından cinsel istismara karşı koyabilme konusunda bilgilendirildiklerinde de birçok istismar olayı önlenecektir (Çokar ve Ortaylı, 2003).

Milli Eğitim Bakanlığı 2009-2010 eğitim öğretim yılından itibaren ilköğretim 1. Sınıf öğrencilerinin velilerine okulların rehber öğretmenleri tarafından “İstismar ve İhmal” başlıklı seminerlerin verilmesine başlamıştır (Kır, 2013).

2.8.2. Okul Temelli Çalışmalar

Okul temelli çocuk cinsel istismarı önleme çalışmaları, koruyucu ve önleyici önlem çalışmaları arasında önemli bir yer tutmaktadır; ancak bu önemine rağmen ülkemizde yapılandırılmış ve sürekliliği sağlanan bir cinsel istismar önleme programı uygulanmamaktadır. Araştırmalar gelişmiş ülkelerde uygulanan okul temelli cinsel istismar önleyici çalışmalarının ciddi ölçüde yararlı olduğuna dair bulgular vermektedir. Gibson ve Leitenberg (2000), üniversite öğrencileri ile yaptıkları bir araştırmada okul temelli bu

programlara ilkokulda katılmış olan üniversite öğrencilerinin, bu programlara katılmayanlara oranla yarı yarıya daha az cinsel istismara maruz kaldığını ortaya koymuştur. Çeçen (2007)'in makalesinde referans verdiği üzere; Conte, Rosen ve Saperstein (1986) okul temelli cinsel istismar önleme çalışmalarında bulunması gereken belli alt başlıkları şu şekilde açıklamıştır: uygun olmayan yetişkin davranışı, yetişkin tarafından herhangi bir şey vaat edildiğinde/hediye verilmek istendiğinde direnç gösterme, ortamdaki çabucak ayrılabilme ve olayı güven duyduğu birine söyleme ve saklamama. Finkelhor ve Baron (1986) bu noktada eğitimcilerin bir takım çekinceler duyduğu, eğitimcilerin çocuklara cinsellik ile ilgili yanlış/erken/stres uyandırıcı mesaj vermekten çekindiklerini yine de bir bölüm eğitimcinin ise çocuğa ancak açık şekilde anlatıldığı zaman kendini korumayı öğrenebileceğini ifade etmektedir. Önleme programlarına katılan çocuklarda korku ve endişe seviyesinin yükseldiğini destekleyen bulgular var olmakla beraber (Finkelhor ve Dziuba-Leatherman, 1995; Garbarino, 1987), artan stres seviyesine dair bir tablo bulunmayan çalışmalar da bulunmaktadır (Binder ve McNiel, 1987; Oldfield ve ark., 1996). Bu çekincelere rağmen Davis ve Gidyez (2001), yaptıkları meta-analiz sonucunda çocukların kendileri cinsel istismardan korumaya yönelik bilgi ve becerilerinin doğru şekilde artırılmasında etkili olduğu sonucuna varmışlardır.

Avrupa Konseyi (Council of Europe) Kasım 2013'te başlattığı bir kampanya kapsamında "The Underwear Rule" (İç Çamaşırı Kuralı) isimli bir proje geliştirmiştir. Proje kapsamında önce bireyler ve eğitimcileri bilgilendirecek bir çalışma planı, ardından çocukların nasıl eğitilmesi gerektiğine dair oyun içerikli bir çalışma planı hazırlanmıştır. Anne-babaların çocuklarına, öğretmenlerin de öğrencilerine bu kuralları öğretmelerinin çocuk cinsel istismarının henüz gerçekleşmeden önlenmesi açısından önemini vurgulamıştır. Avrupa Konseyi çocuk cinsel istismarını önleme amaçlı hazırladığı bu kampanyada 5 önemli öğretileri dikkat çeker: 1- çocuğun vücudu çocuğa aittir, 2- iyi bedensel temas- kötü bedensel temas, 3- iyi sınırlar- kötü sınırlar, 4- önleme ve korumanın yetişkinlerin sorumluluğu olması, 5- Haber verme/açıklama/yardım sağlama. Birinci öğreti, çocuğun vücudunun yalnızca kendisine ait olduğunu, ebeveynlerin çocuklarına vücutlarının özel bölgeleri hakkında bilgi vermesi gerektiğini, ancak bu şekilde erken yaşta kurulacak bir iletişimin çocuğun neye izin verip vermemesi gerektiğini anlamasını sağlayacağını ifade eder. Çocukların kendi bedenleri hakkında söz sahibi olduklarını ve her zaman "Hayır!" deme hakkı olduğunu öğrenmeleri gerekmektedir. İkinci öğreti, çocukların uygun ve uygunsuz bedensel temasların ayrımını her zaman yapamayabileceğini, ebeveynlerin bir başkasının onun özel bölgelerine dokunmasının

ya da bakmasının doğru olmadığını çocuğa öğretmesi gerektiğini vurguluyor ve özel bölge sınırını iç çamaşırı olarak çiziyor. Ancak bu noktada üzerinde durulması gereken bir konu var: Cinsel amaçlı dokunma içeren istismar her zaman iç çamaşırı bölgesi olarak adlandırılmış olan “özel bölge”ye dokunma ile mi gerçekleşir? Çocuğa bu durumun sınırının iç çamaşırı bölgesi olarak verilmesi uygun mudur? Üçüncü öğreti ise, cinsel istismar yapan kişilerin sıklıkla sır saklatma yöntemine başvurduğunu, çocuklara onları üzen, endişelendiren, korkutan tüm sırların kötü sırlar olduğunu ve bu sırların hemen güvenilir bir yetişkine söylenmesi gerektiğinin öğretilmesi ve bu şekilde çocuğa güven ortamı sağlanmasıdır.

3.GEREÇ VE YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini 0-18 yaş aralığında çocuğu olan anne-babalar oluşturmaktadır. TCK'da yer alan cinsel istismarına ilişkin düzenlemede üst sınır 18 yaş olarak alınması ve Çocuk Hakları Sözleşmesi'nde belirtildiği üzere, 18 yaşına kadar her bireyin çocuk sayılması sebebiyle çalışmaya katılan ebeveynlerin çocuk yaşının üst sınırı 18 olarak alınmıştır.

Araştırmanın örneklemi oluştururken, rastgele örneklem türünden yararlanılmıştır. İstanbul ve Mersin'in farklı sosyoekonomik bölgelerinde yapılan çalışmada, öncelikle okul öncesi kurumlarda ve orta öğrenimde çocukları olan ebeveynlere ulaşılmıştır. Araştırmanın örnekleme 296'sı kadın (%62.4), 178'ierkek (%37.6) toplam 474 kişiden oluşmaktadır. Örneklemin yaş ortalaması 38.11 olup (*SD*: 8.55) yaş aralığı ise 21-67 yaş arasındadır.

3.2. Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplamak amacıyla araştırmacı tarafından hazırlanan; Demografik Bilgi Formu (Ek 2), Bilinç Anketi – Form 1 (Ek 3), Endişe Anketi – Form 2 (Ek 4), Önlem Anketi – Form 3 (Ek 5) kullanılmıştır.

Demografik bilgi formunda, kişinin demografik bilgilerinin yanı sıra; bilinçli bir tercih ile çocuk sahibi olup olmadığı, çocuk yetiştirirken zorlanıp zorlanmadığı, cinsel istismar üzerine eğitim alıp almadığı, çocukken herhangi bir istismar öyküsü olup olmadığına ilişkin sorular yer almaktadır.

Bilinç anketi, cinsel istismara ilişkin olay, mağdur, saldırgan özellikleri, cinsel istismarın çocuk üzerine etkileri ve istismar mağduruna yaklaşım konularında ve literatüre dayanan doğru cevapları olan 19 soruluk bir anket formudur. Katılımcının, okuduğu her bir önerme için Evet/Hayır şıklarından birini işaretlemesi istenmektedir.

Endişe anketi, çocuk cinsel istismarı konusunda ebeveynlerin endişelerini belirlemek amacıyla hazırlanmıştır. 1'den 10'a kadar likert tipi yanıt seçeneği olan 5 sorudan oluşmaktadır. Yanıt skalasında 1 rakamı, önermenin katılımcıda hiçbir zaman endişe uyandırmadığı, 10 rakamı ise verilen önermenin katılımcıda her zaman endişe uyandırdığı anlamına gelmektedir. Endişe seviyesinin 1'den 10'a doğru arttığı, anketin başındaki

yönergede açıklanmıştır. Verilen her bir önerme için katılımcının duyduğu endişe derecesini skala üzerinde işaretlemesi istenmektedir.

Önlem anketi, katılımcının çocuğunu cinsel istismardan korumak adına aldığı hatalı ve doğru önlemleri anlamaya yarayacak 17 sorudan oluşmaktadır. Bahsi geçen doğru önlemler; çocuğu ve onun özgür ortamını korurken onu aynı zamanda çocuk cinsel istismarından da koruyacak olan doğru önlemlerdir. Hatalı önlemler ise; baskıcı, olumsuz ve duygusal zarar verebilen, bunun yanı sıra farkında olmadan çocuğun cinsel istismar mağduru olma riskini artıracak yanlış önlemlerdir. Verilen önermelere katılımcının Evet/Hayır seçeneklerinden birini işaretleyerek cevap vermesi beklenmektedir. Form 9 doğru, 8 hatalı önlem seçeneğinin rastgele karıştırılması ile oluşturulmuştur.

3.3. Verilerin Toplanması

Hazırlanan anket formları ile 15 kişilik bir pilot çalışma yapılmıştır. Bu pilot çalışmadan alınan geri bildirimlere dayanarak, soruların içeriğinde düzenlemeler yapılmıştır. Yine yapılan bir diğer pilot çalışmada, okuma-yazması olmayan kişilerle anketi uygulamanın, çok doğru sonuçlar vermediği gözlemlenmiştir. Bu sebeple, okuma-yazma bilmeyen grup örnekleme dahil edilmemiştir.

Anket formları, farklı sosyo-ekonomik seviyelere sahip 3 anaokulunun velilerine (Özel Merter Anaokulu (Merter/İstanbul), Özel Zarife Hanım Anaokulu (Eyüp/İstanbul), Bakırköy Belediyesi Anaokulu (Bakırköy/İstanbul), Cerrahpaşa Tıp Fakültesi kampüs çalışanlarına (Fatih/İstanbul), Bakırköy Adliyesi çalışanlarına (Bakırköy/İstanbul), Mersin Sanayi Bölgesi çalışanlarına (Tarsus/Mersin) ve Mersin'deki çeşitli sivil toplum kuruluşları üyelerine (Merkez/Mersin) uygulanmıştır. Anket formları elden verilip, elden teslim alınmıştır.

Katılımcının çalışmanın içeriğini ve gönüllü olarak doldurduğunu ve bu anketten istediği zaman çekilebileceğini belirtmek amacıyla hazırlanan Bilgilendirilmiş Onam Formu, anket formlarından ayrı olarak verilmiştir. Ad- soyad, tarih ve imza istenen bu formun uygulama öncesi verilmesi ile katılımcının çalışmada tamamen anonim olarak yer alacağını bilmesi sağlanmıştır.

Bilgilendirilmiş onam formunu okuyup, imzalayıp, teslim eden katılımcılara içerisinde anket formlarının bulunduğu açık bir zarf verilmiştir. Anket formlarını dolduran

katılımcılardan, zarfı kapatarak anket formlarının toplandığı kutuya atmaları istenmiştir. Bu bilgileri alan katılımcının, paylaşmaktan çekineceği bilgileri, deşifre olma korkusu olmadan paylaşması hedeflenmiştir. Bir anketin tamamlanma süresi yaklaşık 5-6 dakika olarak görülmüştür.

3.4. Verilerin Analizi

Verilerin analizinde SPSS20 (Statistical Package for the Social Sciences) kullanılmıştır. Analizlerde istatistiksel anlamlılık seviyesi $p<0.05$, $p<0.01$, $p<0.001$ ve $p<0.0001$ olarak incelenmiştir.

4.BULGULAR

Bu bölümde araştırmada elde edilen verilerin istatistiksel sonuçları yer almaktadır.

Örneklemin 296'sı kadın (%62.4), 178'i erkek (%37.6) 'dir. Yaş ortalaması 38.11 yaş olup (SD: 8.55) yaş aralığı ise 21-67 yaş arasındadır.

Tablo 1. Katılımcıların Yaş Grupları Dağılımı

Yaş Grupları	Anne		Baba		Toplam	
	N	%	N	%	N	%
18-25	11	3.8	4	2.3	15	3.3
26-35	119	41.6	78	44.8	197	42.8
36-50	141	49.3	66	37.9	207	45.0
51 ve üstü	15	5.2	26	14.9	41	8.9
Toplam	286	100.0	174	100.0	460*	100.0

*14 katılımcı bu soruya cevap vermemiştir.

$X^2=15.579$, $df=3$, $p<0.05$

Anneler % 49.3' lük oranla ağırlıklı olarak 36-50 yaş aralığında, babalar ise %44.8'lik oranla ağırlıklı olarak 26-35 yaş aralığındadır. Genel toplama bakıldığında ise katılımcıların % 45'lik bölümünün 36-50 yaş aralığında olduğu görülmektedir (Tablo 1). Yaş grupları açısından karşılaştırıldığında anne ve babalar arasında istatistiksel açıdan anlamlı farklılık bulunmuştur.

Tablo 2. Katılımcıların Eğitim Durumları

Eğitim Durumu	Anne		Baba		Toplam	
	N	%	N	%	N	%
İlkokul	6	2.0	5	3.0	11	2.3
Ortaokul	42	14.0	30	17.0	72	15.3
Lise	54	18.0	30	17.0	84	17.8
Lisans	128	44.0	42	24.0	170	36.1
Yüksek Lisans	59	20.0	61	34.0	120	25.5
Doktora	4	1.0	10	6.0	14	3.0
Toplam	293	100.0	178	100.0	471*	100.0

*3 katılımcı bu soruya cevap vermemiştir.

$$X^2=28.691, df=5, p<0.0001$$

Katılımcıların% 64.6 ‘sının eğitim durumlarının lisans ve lisans üstü olduğu saptanmış ve eğitim durumları açısından anne ve babalar arasında anlamlı farklılık bulunmuştur (Tablo 2).

Tablo 3. Katılımcıların Medeni Halleri

Medeni Hal	Anne		Baba		Toplam	
	N	%	N	%	N	%
Evli	272	93.8	172	98.9	444	95.7
Bekar	1	0.3	1	0.6	2	0.4
Boşanmış	11	3.8	1	0.6	12	2.6
Dul	4	1.4	0	0.0	4	0.9
Ayrı Yaşıyor	2	0.7	0	0.0	2	0.4
Toplam	290	100.0	174	100.0	464*	100.0

*10 katılımcı bu soruya cevap vermemiştir.

$$X^2=8.380, df=4, p>0.05$$

Çalışmaya katılan kişilerin %95.7’si evlidir. Annelerin evli olma oranlarının babaların oranından biraz daha düşük olduğu görülmüştür. Medeni hal açısından karşılaştırıldığında anne ve babalar arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır (Tablo 3).

Tablo 4. Katılımcıların Sahip Olduğu Çocuk Sayısı

Çocuk Sayısı	Anne		Baba		Toplam	
	N	%	N	%	N	%
1	131	44.6	97	55.1	228	48.5
2	115	39.1	54	30.7	169	36.0
3	37	12.6	17	9.7	54	11.5
4 ve üstü	11	3.7	8	4.5	19	4.0
Toplam	294	100.0	176	100.0	470*	100.0

*4 katılımcı bu soruya cevap vermemiştir.

$$X^2=5.703, df=3, p>0.05$$

Katılımcıların %48.5'lik bir kesimi tek çocuk sahibidir. 4 ve daha fazla çocuk sahibi olan çok az sayıda katılımcı olduğu görülmektedir (Tablo 4).

Tablo 5. Katılımcıların Çocuklarının Yaş Grupları

Çocuk Yaş Grubu*	Anne		Baba		Toplam	
	N	%	N	%	N	%
0-6 yaş	170	57.8	116	67.8	286	61.5
7-11 yaş	78	26.5	28	16.4	106	22.8
12-15 yaş	61	20.7	21	12.3	82	17.6
16-18 yaş	70	23.8	29	17.0	99	21.3

*Birden fazla seçenek işaretlenmiştir.

Katılımcıların %61.5'inin çocuğunun 0-6 yaş grubunda olduğu görülmektedir (Tablo 5).

Tablo 6. Katılımcıların Çocuklarının Cinsiyetleri

Çocukların Cinsiyeti	Anne		Baba		Toplam	
	N	%	N	%	N	%
Kız çocuğum var	97	33.2	67	39.0	164	35.3
Erkek çocuğum var	90	30.4	62	36.0	152	32.8
Kız ve erkek çocuğum var	105	35.5	43	25.0	148	31.9
Toplam	292	100.0	172	100.0	464*	100.0

*10 katılımcı bu soruya cevap vermemiştir.

$$X^2=5.984, df=2, p<0.05$$

Katılımcıların sadece kız çocuk sahibi olma, sadece erkek çocuk sahibi olma ve hem kız hem erkek çocuk sahibi olma oranlarının birbirine yakın olduğu gözlemlenmiştir. Sahip olunan çocuğun cinsiyeti açısından bakıldığında anne ve babalar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark görülmüştür (Tablo 6).

Tablo 7. Katılımcıların Meslek Gruplarının Dağılımı

Meslek	Anne		Baba		Toplam	
	N	%	N	%	N	%
Ev Kadını	113	40.0	0	0	113	25.0
Memur	23	8.0	26	14.0	49	11.0
Öğretmen	42	15.0	15	8.0	57	12.0
Polis	2	1.0	25	14.0	27	6.0
Özel Sektör	55	19.0	37	21.0	92	20.0
İşçi	29	10.0	50	29.0	79	17.0
Diğer**	21	6.9	22	13.0	43	9.0
Toplam	285	100.0	175	100.0	460*	100.0

*14 katılımcı bu soruya cevap vermemiştir.

**Diğer: Emekli (N=11), Sağlık Sektörü Çalışanı (N=10), Mühendis/Mimar (N=9), Bankacı (N=6), Avukat/Savcı (N=4), Serbest Çalışan (N=3)

$X^2=140.428$, $df=11$, $p>0.0001$

Meslek gruplarında en yüksek yüzdelerle bakıldığında, kadın katılımcıların %40'ı ev kadını, erkek katılımcıların ise %29'u işçidir. Meslekler açısından bakıldığında anne ve babalar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmuştur (Tablo 7).

Tablo 8. Katılımcıların Çocuklarının Bakımını Paylaştığı Kişiler

Sorumluluğu Paylaşan Kişiler*	Anne		Baba		Toplam	
	N	%	N	%	N	%
Yok	79	26.9	80	46.0	159	34.0
Diğer Ebeveyn	150	51	48	27.6	198	42.3
Akraba	73	24.8	46	26.4	119	25.4
Bakıcı	20	6.8	10	5.7	30	6.4
Kreş	2	0.7	1	0.6	3	0.6

*Birden fazla seçenek işaretlenmiştir.

Katılımcıların %66'sı çocuklarının bakımını tek başına üstlendiklerini belirtmişlerdir. Katılımcıların sadece yarısına yakın bir kısmının, çocuklarını büyütürken diğer ebeveynin desteğini gördüğü dikkat çekmiştir. Çocuklarının bakımını paylaşan birisinin olup olmaması açısından bakıldığında, istatistiksel olarak inceleme birden fazla seçenek işaretlendiği için, var ve yok şeklinde iki gruba ayrılarak yapılmıştır; ve anne babalar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmuştur; $X^2=17.788$, $df=1$, $p<0.0001$ (Tablo 8).

Tablo 9. Katılımcıların Çocuk Sahibi Olma Tercihleri

Tercih Durumu	Anne		Baba		Toplam	
	N	%	N	%	N	%
Bilinçli Tercihimdi	275	93.2	170	96.1	445	94.3
Bilinçli Tercihim Değildi	20	6.8	7	3.9	27	5.7
Toplam	295	100.0	177	100.0	472*	100.0

*2 katılımcı bu soruya cevap vermemiştir.

$X^2=1.769$, $df=2$, $p>0.05$

Kadın katılımcıların %93.2'si, erkek katılımcıların ise %96.1'i çocuk sahibi olmanın bilinçli tercihleri olduğunu belirtmiştir. Çocuk sahibi olma tercihleri açısından anne ve babalar arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır (Tablo 9).

Tablo 10. Katılımcıların Çocuklarını Yetiştirirken Zorluk Çekme Durumları

Zorluk Çekme Durumu*	Anne		Baba		Toplam	
	N	%	N	%	N	%
Zorlanmıyorum	92	31.1	83	46.6	175	36.9
Eğitim	129	43.6	57	32.0	186	39.2
Güvenlik	110	37.2	34	19.1	144	30.4
Sağlık	93	31.4	38	21.3	131	27.6
Disiplin	116	39.2	37	20.8	153	32.3
Ekonomik	83	28.0	50	28.1	133	28.1
Diğer**	22	7.4	9	5.1	31	6.5

*Birden fazla seçenek işaretlenmiştir. ** Diğer: Terbiye (N=12), Yemek Yedirme (N=3), Belirtilmeyen (N=7).

Hem kadın hem erkek katılımcıların, çocuklarını yetiştirirken en çok zorluk çektiklerini ifade ettikleri konu eğitimken; erkek katılımcılar kadın katılımcılara oranla çocuk yetiştirme konusunda daha az zorlandıklarını ifade etmiştir (Tablo 10). Çocuklarını yetiştirirken zorluk çekme açısından bakıldığında, istatistiksel olarak inceleme birden fazla seçenek işaretlendiği için, zorlanıyorum ve zorlanmıyorum şeklinde iki gruba ayrılarak yapılmıştır; ve anne babalar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmuştur; $X^2=11.538$, $df=1$, $p<0.001$.

Tablo 11. Katılımcıların Çocuk Cinsel İstismarı Konusunda Bilgi Edinme Durumu

Bilgi Edinilen Kaynak*	Anne		Baba		Toplam	
	N	%	N	%	N	%
İnternet	81	27.5	34	19.1	115	24.3
						$X^2=4.213$, $df=1$, $p<0.05$
Eğitim (Seminer vb.)	46	15.6	16	9.0	62	13.1
						$X^2=4.252$, $df=1$, $p<0.05$
Gazete/TV	154	52.2	58	32.6	212	44.8
						$X^2=17.278$, $df=1$, $p<0.0001$
Diğer**	16	5.4	11	6.2	27	5.7
						$X^2=0.118$, $df=1$, $p>0.05$
Bilgi Edinmedim	88	29.8	92	51.7	180	38.1
						$X^2=22.494$, $df=1$, $p<0.0001$

*Birden fazla seçenek işaretlenmiştir. ** Diğer: Kitap (N=5), Eşimden (N=3), Belirtilmeyen (N=8).

Katılımcıların çocuk cinsel istismarı konusunda bilgi edinme durumları incelendiğinde; erkek katılımcıların %51.7'lik bir kesiminin bu konuya dair bilgi edinmediği dikkat çekmektedir. Bilgi edinen katılımcılar incelendiğinde ise hem kadın hem erkek katılımcıların bilgi kaynağı olarak gazete/tv'yi seçtiği görülmektedir. Genele bakıldığında, katılımcıların %38'inin çocuk cinsel istismarına dair hiçbir bilgi edinmediği görülmektedir. Anne ve babalar arasında bilgi edinmeme durumu açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur. Babalar daha yüksek oranda çocuk cinsel istismar konusunda herhangi bir kaynaktan bilgi edinmediğini belirtmişlerdir. Bilgi edinilen kaynak türü olarak internet, gazete/tv ve eğitim seminerleri açısından anne ve babalar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Anneler bilgi edindikleri kaynak olarak daha fazla oranda internet, gazete/tv ve eğitim seminerlerini göstermiştir (Tablo 11).

Tablo 12. Katılımcıların Çocukluk Çağı İstismar Öyküsü

İstismar Türü*	Anne				Baba				
	Evet		Hayır		Evet		Hayır		
	N	%	N	%	N	%	N	%	
Cinsel İstismar	10	3.4	285	96.6	1	0.6	177	99.4	$X^2=3.909, df=1, p<0.05$
Fiziksel İstismar	14	4.7	281	95.3	2	1.1	176	98.9	$X^2=4.457, df=1, p<0.05$
Duygusal İstismar	14	4.7	281	95.3	3	1.7	175	98.3	$X^2=3.001, df=1, p>0.05$

*Birden fazla seçenek işaretlenmiştir.

Annelerin babalara nazaran daha fazla çocukluk çağı istismar öyküsü bildirdiği ve %3.4'ünün çocukken cinsel istismara maruz kaldığı belirlenmiştir. Genel toplama bakıldığında, katılımcıların 2.3'ü cinsel, 3.4'ü fiziksel, 3.6'sı ise duygusal istismara maruz kaldığı görülmektedir. Anne ve babalar arasında çocukluk çağı istismar öyküsü açısından cinsel ve fiziksel istismar türlerinde istatistiksel açıdan anlamlı bir fark görülmüştür (Tablo 12).

Tablo 13. Katılımcıların Bilinç Anketine Verdiği Cevapların Evet/Hayır Oranları

Sorular	Anne				Baba				
	Evet		Hayır		Evet		Hayır		
	N	%	N	%	N	%	N	%	
1. Çocuğa cinsel istismarda bulunan kişi çoğunlukla yabancı birisidir.	135	45.9	159	54.1	97	55.4	78	44.6	$X^2=3.969, df=1, p<0.05$
2. Çocuğa aileden birinin cinsel istismarda bulunması nadirdir.	189	64.5	104	35.5	124	70.1	53	29.9	$X^2=1.529, df=1, p>0.05$
3. Çocuğu cinsel olarak istismar eden kişiler çoğunlukla yetişkinlerdir.	249	84.4	46	15.6	148	84.1	28	15.9	$X^2=0.008, df=1, p>0.05$
4. Çocuğu cinsel olarak istismar eden kişiler çoğunlukla erkeklerdir.	264	89.2	32	10.8	151	84.8	27	15.2	$X^2=1.937, df=1, p>0.05$
5. Çoğunlukla güzel çocuklar cinsel istismara maruz kalır.	84	28.7	209	71.3	72	40.4	106	59.6	$X^2=6.937, df=1, p<0.01$
6. Çoğunlukla kendisini rahat ifade edemeyen çocuklar cinsel istismar maruz kalır.	173	58.6	122	41.4	109	61.6	68	38.4	$X^2=0.397, df=1, p>0.05$
7. Çocuk cinsel istismarı çoğunlukla eğitim seviyesi düşük ailelerde görülür.	150	50.8	145	49.2	101	57.1	76	42.9	$X^2=1.716, df=1, p>0.05$
8. Çocuk cinsel istismarı Türkiye'nin batı kesiminde diğer bölgelere göre daha az görülür.	120	41.1	172	58.9	75	40.3	105	59.7	$X^2=0.026, df=1, p>0.05$
9. Küçük çocuklar hayal ile gerçeği birbirinden ayırabilecek kapasiteye sahip olmadıkları için cinsel istismar iddialarına kuşku ile yaklaşılmalıdır.	127	43.8	163	56.2	90	51.7	84	48.3	$X^2=2.748, df=1, p>0.05$
10. Küçük çocuklar olayı anlamlandıramayacakları için cinsel istismardan etkilenmezler.	70	23.8	224	76.2	38	21.6	138	78.4	$X^2= 0.306, df=1, p>0.05$
11. Bilinçlendirme amacıyla, çocuklarla cinsel istismar hakkında konuşmak, onlarda cinsellik hakkında daha fazla merak duygusu uyandırır.	106	36.2	187	63.8	83	46.9	94	53.1	$X^2=5.270, df=1, p<0.05$
12. Cinsel istismara maruz kalan çocukların mutlaka içine kapanması beklenir.	182	61.9	112	38.1	94	55.0	77	45.0	$X^2=2.155, df=1, p>0.05$

13. Her çocuğun cinsel istismar karşısında göstereceği tepki farklıdır.	283	95.9	12	4.1	160	90.9	16	9.1	$X^2=4.947, df=1, p<0.05$
14. Cinsel istismar mutlaka çocuğa fiziksel temas ile gerçekleştirilir.	117	40.1	175	59.9	66	37.1	112	62.9	$X^2=0.416, df=1, p>0.05$
15. Çocuğun anne-babasının cinsel ilişkisine tanık olması, çocuk üzerinde olumsuz bir etki yaratmaz.	36	12.2	259	87.8	22	12.4	156	87.6	$X^2=0.003, df=1, p>0.05$
16. Anne-babanın çocuğun yanında çıplak dolaşması cinsel istismar değildir.	57	19.6	234	80.4	34	19.2	143	80.8	$X^2=0.010, df=1, p>0.05$
17. Anne-babanın çocuğun yanında porno film izlemesi cinsel istismar değildir.	31	10.5	265	89.5	17	9.6	161	90.4	$X^2=0.104, df=1, p>0.05$
18. Cinsel istismar olaylarında, çocuğun geleceği açısından risk oluşturacağından, adli başvuru yapılmaması daha doğrudur.	72	24.4	223	75.6	32	18.1	145	81.9	$X^2=2.578, df=1, p>0.05$
19. Ailenin çocuk üzerinde aşırı kontrolü, çocuğun cinsel istismara maruz kalma riskini azaltır.	107	36.1	189	63.9	67	37.9	110	62.1	$X^2=0.138, df=1, p>0.05$

Ebeveynlerin bilinç anketindeki sorulara verdikleri evet/hayır cevaplarının, ebeveynler arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişkisi olup olmadığına bakmak amacıyla Ki Kare testi yürütüldü. Analiz sonucunda, bilinç anketinde bulunan 1., 5., 11. ve 13. sorulara verilen cevaplarda anne ve babalar arasında farklılık olduğu ve bu farkın istatistiksel açıdan anlamlı olduğu görülmüştür (Tablo 13).

Tablo 14. Katılımcıların Bilinç Anketine Verdiği Doğru Cevap Oranları

Sorular	Anne		Baba		Toplam	
	N	%	N	%	N	%
1. Çocuğa cinsel istismarda bulunan kişi çoğunlukla yabancı birisidir.	159	54.1	78	44.6	237	50.5
					$X^2=4.354, df=1, p<0.05$	
2. Çocuğa aileden birinin cinsel istismarda bulunması nadirdir.	104	35.5	53	29.9	157	33.4
					$X^2=1.442, df=1, p>0.05$	
3. Çocuğu cinsel olarak istismar eden kişiler çoğunlukla yetişkinlerdir.	249	84.4	148	84.1	389	84.3
					$X^2=0.078, df=1, p>0.05$	
4. Çocuğu cinsel olarak istismar eden kişiler çoğunlukla erkeklerdir.	264	89.2	151	84.8	415	87.6
					$X^2=1.937, df=1, p>0.05$	
5. Çoğunlukla güzel çocuklar cinsel istismara maruz kalır.	209	71.3	106	59.6	315	66.9
					$X^2=6.097, df=1, p<0.01$	
6. Çoğunlukla kendisini rahat ifade edemeyen çocuklar cinsel istismar maruz kalır.	173	58.6	109	61.6	282	59.7
					$X^2=0.359, df=1, p>0.05$	
7. Çocuk cinsel istismarı çoğunlukla eğitim seviyesi düşük ailelerde görülür.	145	49.2	76	42.9	221	46.8
					$X^2=1.767, df=1, p>0.05$	
8. Çocuk cinsel istismarı Türkiye'nin batı kesiminde diğer bölgelere göre daha az görülür.	172	58.9	105	59.7	277	59.2
					$X^2=0.035, df=1, p>0.05$	
9. Küçük çocuklar hayal ile gerçeği birbirinden ayırabilecek kapasiteye sahip olmadıkları için cinsel istismar iddialarına kuşku ile yaklaşılmalıdır.	163	56.2	84	48.3	247	53.2
					$X^2=2.763, df=1, p>0.05$	
10. Küçük çocuklar olayı anlamlandıramayacakları için cinsel istismardan etkilenmezler.	224	76.2	138	78.4	362	77.0
					$X^2=0.211, df=1, p>0.05$	
11. Bilinçlendirme amacıyla, çocuklarla cinsel istismar hakkında konuşmak onlarda cinsellik hakkında daha fazla merak duygusu uyandırır.	187	63.8	94	53.1	281	59.8
					$X^2=4.949, df=1, p<0.05$	
12. Cinsel istismara maruz kalan çocukların mutlaka içine kapanması beklenir.	112	38.1	77	45.0	189	40.6
					$X^2=0.948, df=1, p>0.05$	
13. Her çocuğun cinsel istismar karşısında göstereceği tepki farklıdır.	283	95.9	160	90.9	443	94.1
					$X^2=5.951, df=1, p<0.05$	

14. Cinsel istismar mutlaka çocuğa fiziksel temas ile gerçekleştirilir.	175	59.9	112	62.9	287	61.1
						$X^2=0.672, df=1, p>0.05$
15. Çocuğun anne-babasının cinsel ilişkisine tanık olması, çocuk üzerinde olumsuz bir etki yaratmaz.	259	87.8	156	87.6	415	87.7
						$X^2=0.002, df=1, p>0.05$
16. Anne-babanın çocuğun yanında çıplak dolaşması cinsel istismar değildir.	234	80.4	143	80.8	377	80.6
						$X^2=0.112, df=1, p>0.05$
17. Anne-babanın çocuğun yanında porno film izlemesi cinsel istismar değildir.	263	88.9	161	90.4	424	89.5
						$X^2=0.104, df=1, p>0.05$
18. Cinsel istismar olaylarında, çocuğun geleceği açısından risk oluşturacağından, adli başvuru yapılmaması daha doğrudur.	223	75.6	145	81.9	368	78.0
						$X^2=2.400, df=1, p>0.05$
19. Ailenin çocuk üzerinde aşırı kontrolü, çocuğun cinsel istismara maruz kalma riskini azaltır.	189	63.9	110	62.1	299	63.2
						$X^2=0.201, df=1, p>0.05$

Soruların literatüre dayalı doğru cevap oranları belirlenip, ebeveynlerin doğru cevapları açısından cinsiyete göre istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişkisi olup olmadığını görmek amacıyla, bilinç anketindeki her bir soru için Ki Kare Testi uygulandı. Bilinç anketindeki 1.,5., 11. ve 13. sorulara doğru cevap verilme oranının anneler ile babalar arasında farklı olduğu ve bu farkın istatistiksel açıdan anlamlı olduğu görüldü. Her iki ebeveynde de en fazla “Çocuğa cinsel istismarda bulunan kişi çoğunlukla yabancıdır.”, “Çocuğa aileden birinin cinsel istismarda bulunması nadirdir”, ”Çocuk cinsel istismarı çoğunlukla eğitim seviyesi düşük ailelerde görülür.”, “Cinsel istismara maruz kalan çocukların mutlaka içine kapanması beklenir.”, “Küçük çocuklar hayal ile gerçeği birbirinden ayırabilecek kapasiteye sahip olmadıkları için cinsel istismar iddialarına kuşku ile yaklaşılmalıdır.” ifadelerine yanlış cevap verdikleri belirlenirken en fazla “Her çocuğun cinsel istismar karşısında göstereceği tepki farklıdır.” ve “Anne-babanın çocuğun yanında porno film izlemesi cinsel istismar değildir”, “Çocuğun anne babasının cinsel ilişkisine tanık olması çocuk üzerinde olumsuz bir etki yaratmaz” ifadelerine doğru cevap verdikleri belirlenmiştir. “Güzel çocuklar istismara maruz kalır.”, “ Cinsel istismar mutlaka çocuğa fiziksel temas ile gerçekleştirilir.” ifadelerine ortalamaya yakın oranda yanlış cevap verdikleri görülmüştür (Tablo 14).

Tablo 15. Katılımcıların Endişe Anketine Verdiği Cevapların Ortalamaları ve Standart Sapmaları

Sorular*	Anne			Baba		
	N	M	SD	N	M	SD
1. Çocuğumu kreşe/anaokuluna/okula gönderirken, orada cinsel istismara uğrama ihtimalinden endişe duyarım.	293	4.40	3.26	176	3.63	2.52
						$t(467) = 2.685, p < 0.01$
2. Çocuğumu akraba/komşu/arkadaş evine bırakırken, orada cinsel istismara uğrama ihtimalinden endişe duyarım.	293	4.67	3.33	177	3.33	2.55
						$t(468) = 4.567, p < 0.0001$
3. Ben yanında yokken, başkaları çocuğumu cinsel istismarda bulunacak diye endişe duyarım.	294	5.51	3.22	177	3.67	2.48
						$t(469) = 6.522, p < 0.0001$
4. Çocuğumun, yetişkinlerden gelebilecek cinsel içerikli istekler/davranışlar karşısında "hayır" diyememesinden endişe duyarım.	291	5.28	3.51	172	3.90	3.13
						$t(461) = 4.254, p < 0.0001$
5. Çocuğumun bakımından sorumlu diğer kişilerin, çocuğumu cinsel istismardan korumak adına benim kadar temkinli olamayacaklarından endişe duyarım.	291	4.45	3.58	176	4.03	3.11
						$t(465) = 1.293, p > 0.05$

*Tablodaki değerler 1-10 arası skalanın ortalamasını ifade etmektedir. 1 rakamı, önermenin katılımcıda hiçbir zaman endişe uyandırmadığı, 10 sayısı ise verilen önermenin katılımcıda her zaman endişe uyandırdığı anlamına gelmektedir.

Ebeveynlerin endişe anketindeki her bir önerme için verdiği cevapların, ebeveynler arasında farklılık gösterip göstermediğini anlamak amacıyla Bağımsız Örneklem t-testi yürütülmüştür. Analiz sonuçlarına göre anketin 1., 2., 3. ve 4. sorularına verilen cevapların anne ve babalar arasında farklılık gösterdiği ve bu farkların istatistiksel açıdan anlamlı olduğu görülmüştür. Çocuğun bakımından sorumlu diğer kişilerin kendileri kadar temkinli olamayacağı konusunda anne ve babaların endişeleri birbirine yakın çıkmıştır. Annelerin en fazla yanlarında yokken başkalarının çocuklarına cinsel istismarda bulunacağından endişe duydukları, babaların ise çocuğun bakımından sorumlu diğer kişilerin, çocuğu cinsel istismardan korumak adına kendileri kadar temkinli olamayacaklarından endişe duydukları saptanmıştır.(Tablo 15).

Tablo 16. Katılımcıların Önlem Anketine Verdiği Cevapların Evet/Hayır Oranları

Sorular	Anne				Baba			
	Evet		Hayır		Evet		Hayır	
Doğru Önlemler	N	%	N	%	N	%	N	%
6. İzlediği dvd filmleri/ çizgi filmleri/ tv programlarını önceden kontrol ederim.	234	80.4	57	19.6	114	66.7	57	23.3
	$X^2=10.949, df=1, p<0.001$							
8. Ona, cinsel istismar ile ilgili yaşına uygun bilgiler veririm.	274	93.2	20	6.8	141	82.9	29	17.1
	$X^2=11.996, df=1, p<0.001$							
9. Ona, kendisini cinsel istismardan nasıl koruyabileceğini anlatırım.	273	93.2	20	6.8	141	83.4	28	16.6
	$X^2=10.926, df=1, p<0.001$							
10. Ona, yetişkinlerden gelebilecek cinsel içerikli davranış ve istekler karşısında ne yapması gerektiğini anlatırım.	271	92.5	22	7.5	142	84.5	26	15.5
	$X^2=7.267, df=1, p<0.01$							
11. Ona, cinsellikle ilgili konular hakkında ne zaman isterse benimle konuşabileceğini söylerim.	265	90.4	28	9.6	124	74.3	43	25.7
	$X^2=21.367, df=1, p<0.0001$							
13. Ona, vücudunun özel bölgelerinin adlarını doğru öğretirim.	270	92.5	22	7.5	117	69.6	51	30.4
	$X^2=41.606, df=1, p<0.0001$							
14. Ona, hangi “dokunma”nın normal olup olmadığını öğretirim.	248	84.9	44	15.1	107	65.2	57	34.8
	$X^2=23.606, df=1, p<0.0001$							
15. Ona, “gerektiğinde hayır demeyi” öğretirim.	286	97.9	6	2.1	154	90.6	16	9.4
	$X^2=12.823, df=1, p<0.0001$							
16. Ona, kendi beden temizliğini yapmayı öğretirim.	288	98.6	4	1.4	130	78.3	36	21.7
	$X^2=54.807, df=1, p<0.0001$							
Hatalı Önlemler								
1. Çevresindeki insanların çocuğuma karşı olan her tür davranışına dikkat ederim.	283	96.9	9	3.1	161	94.7	9	5.3
	$X^2=1.404, df=1, p>0.05$							
2. Tek başına dışarı çıkabilecek yaşa gelmesine rağmen, onun yalnız başına dışarı çıkmasına izin vermem.	109	37.2	184	62.8	51	30.2	118	69.8
	$X^2=2.336, df=1, p>0.05$							
3. Akrabalarımızla tek başına görüşmesine izin vermem.	41	14.0	252	86.0	21	12.3	150	87.7
	$X^2=0.274, df=1, p>0.05$							

4. Sokaktaki/tanımadığı insanlarla iletişim kurmasına izin vermem.	227	77.7	65	22.3	125	74.0	44	26.0
								$X^2=0.845, df=1, p>0.05$
5. Olası cinsel istismarlara karşı her zaman tetikteyimdir.	255	87.6	36	12.4	137	81.1	32	18.9
								$X^2=3.656, df=1, p>0.05$
7. İnternet ortamında sohbet ettiği kişileri ondan habersiz sürekli takip ederim.	195	67.7	93	32.3	90	53.6	78	46.4
								$X^2=9.048, df=1, p<0.01$
12. Onun yaşına uygun olmadığını düşündüğüm cinsel içerikli sahneler olduğunda televizyon kanalını hemen değiştiririm.	262	90.3	28	9.7	152	89.4	18	10.6
								$X^2=0.104, df=1, p>0.05$
17. Sadece ailesi hakkında detaylı bilgiye sahip olduğum arkadaşlarının evine tek başına gitmesine izin veririm.	259	88.1	35	11.9	148	87.6	21	12.4
								$X^2=0.027, df=1, p>0.05$

Ebeveynlerin önlem anketindeki doğru önlem sorularına verdikleri evet/hayır cevaplarının, ebeveynler arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişkisi olup olmadığına bakmak amacıyla Ki Kare testi yürütüldü. Analiz sonucunda önlem anketinde bulunan doğru önlem sorularının tamamında cevapların anne ve babalar arasında anlamlı bir farklılık gösterdiği; hatalı önlem sorularında ise sadece 7.sorunun cevabının anne ve babalar arasında anlamlı bir farklılık gösterdiği görüldü (Tablo 16).

Tablo 17. Katılımcıların Önlem Anketine Verdiği Doğru Cevap Oranları

Doğru Önlemler	Anne		Baba		Toplam	
	N	%	N	%	N	%
6. İzlediği dvd filmleri/ çizgi filmleri/ tv programlarını önceden kontrol ederim.	234	80.4	114	66.7	348	75.3
					$X^2=12.831, df=1, p<0.0001$	
8.Ona, cinsel istismar ile ilgili yaşına uygun bilgiler veririm.	274	93.2	141	82.9	415	89.4
					$X^2=18.189, df=1, p<0.0001$	
9. Ona, kendisini cinsel istismardan nasıl koruyabileceğini anlatırım.	273	93.2	141	83.4	414	89.6
					$X^2=17.034, df=1, p<0.0001$	
10.Ona, yetişkinlerden gelebilecek cinsel içerikli davranış ve istekler karşısında ne yapması gerektiğini anlatırım.	271	92.5	142	84.5	413	89.6
					$X^2=13.753, df=1, p<0.0001$	
11.Ona, cinsellikle ilgili konular hakkında ne zaman isterse benimle konuşabileceğini söylerim.	265	90.4	124	74.3	389	84.6
					$X^2=29.803, df=1, p<0.0001$	
13.Ona, vücudunun özel bölgelerinin adlarını doğru öğretirim.	270	92.5	117	69.6	387	84.1
					$X^2=48.179, df=1, p<0.0001$	
14.Ona, hangi “dokunma”nın normal olup olmadığını öğretirim.	248	84.9	107	65.2	355	77.9
					$X^2=33.126, df=1, p<0.0001$	
15. Ona, “gerektiğinde hayır demeyi” öğretirim.	286	97.9	154	90.6	440	95.2
					$X^2=17.046, df=1, p<0.0001$	
16. Ona, kendi beden temizliğini yapmayı öğretirim.	288	98.6	130	78.3	418	91.3
					$X^2=62.811, df=1, p<0.0001$	
Hatalı Önlemler						
1. Çevresindeki insanların çocuğuma karşı olan her tür davranışına dikkat ederim.	9	3.1	9	5.3	18	3.9
					$X^2=1.236, df=1, p>0.05$	
2. Tek başına dışarı çıkabilecek yaşa gelmesine rağmen, onun yalnız başına dışarı çıkmasına izin vermem.	184	62.8	118	69.8	302	65.4
					$X^2=0.820, df=1, p>0.05$	
3. Akrabalarımızla tek başına görüşmesine izin vermem.	252	86.0	150	87.7	402	86.6
					$X^2=0.065, df=1, p>0.05$	
4. Sokaktaki/tanımadığı insanlarla iletişim kurmasına izin vermem.	65	22.3	44	26.0	109	23.6
					$X^2=0.478, df=1, p>0.05$	

5. Olası cinsel istismarlara karşı her zaman tetikteyimdir.	36	12.4	32	18.9	68	14.8
						$X^2=3.059, df=1, p>0.05$
7. İnternet ortamında sohbet ettiği kişileri ondan habersiz sürekli takip ederim.	93	32.3	78	46.4	171	37.5
						$X^2=7.413, df=1, p<0.01$
12. Onun yaşına uygun olmadığını düşündüğüm cinsel içerikli sahneler olduğunda televizyon kanalını hemen değiştiririm.	28	9.7	18	10.6	46	10.0
						$X^2=0.054, df=1, p>0.05$
17. Sadece ailesi hakkında detaylı bilgiye sahip olduğum arkadaşlarının evine tek başına gitmesine izin veririm.	35	11.9	21	12.4	56	12.1
						$X^2=0.000, df=1, p>0.05$

Ebeveynlerin önlem anketinde literatüre dayalı doğru cevap verme oranları belirlenip, ebeveynlerin doğru cevaplar açısından cinsiyete göre farklılık gösterip göstermediğini anlamak amacıyla Ki Kare Testi yürütülmüştür. Analiz sonuçlarına göre anketin pozitif önlem sorularının tamamına verilen doğru cevap ortalamaları, ebeveynler arasında farklılık göstermektedir ve bu farklar istatistiksel açıdan anlamlıdır. Bu çalışmada, annelerin çocuk cinsel istismarına karşı aldıkları pozitif önlemlerin babalarınkine oranla anlamlı biçimde fazla olduğu görülmektedir. Negatif önlem sorularında ise sadece 7.soruda ebeveynler arasında istatistiksel açıdan farklılık gösterdiği bulunmuştur. Ebeveynlerin doğru önlemler içerisinde en fazla “Ona, gerektiğinde hayır demeyi öğretirim.” ifadesine doğru cevap verdikleri ve en çok uyguladıkları doğru önlem olduğu, hatalı önlemler içerisinde ise en fazla “Çevresindeki insanların çocuğuma karşı olan her tür davranışına dikkat ederim” ifadesine yanlış cevap verdikleri ve en çok uyguladıkları hatalı önlem olduğu belirlenmiştir (Tablo 17).

Araştırmamızın veri araçları anket formlarından oluşmaktadır. Geçerlik ve güvenilirlik çalışması yapılmış bir ölçek değildir ve değerlendirmenin sonucunda bir toplam puan elde edilmemektedir. Aşağıda yer alan sonuçlar toplam puanı ifade etmemektedir. Bilinç ve önlem anket formlarındaki önermeler hazırlanırken literatüre dayalı bilimsel veriler dikkate alınmıştır ve her bir ifadenin doğru cevabı bulunmaktadır. Bu nedenle bu iki anket formunun değerlendirmesinde katılımcıların vermiş oldukları doğru cevapların ortalamaları hesaplanmış ve aşağıda yer alan analizler bu doğrultuda yapılmıştır.

Tablo 18. Katılımcıların Anketlere Verdikleri Cevapların Ortalamaları ve Standart Sapmaları

Anket Türü	N	M	SD
Bilinç Anketi ⁽¹⁾	473	12.64	2.94
Endişe Anketi ⁽²⁾	473	4.41	2.49
Doğru Önlem Anketi ⁽³⁾	474	7.55	2.27
Hatalı Önlem Anketi ⁽⁴⁾	474	5.51	1.45

(1) Tablodaki değerler toplam 19 soru içerisindeki doğru cevap sayısını ifade etmektedir.

(2) Tablodaki değerler 1-10 arası skalanın ortalamasını ifade etmektedir. 1 rakamı, önermenin katılımcıda hiçbir zaman endişe uyandırmadığı, 10 sayısı ise verilen önermenin katılımcıda her zaman endişe uyandırdığı anlamına gelmektedir.

(3) Tablodaki değerler toplam 9 soru içerisindeki doğru önlem sayısını ifade etmektedir.

(4) Tablodaki değerler 8 soru içerisindeki hatalı önlem sayısını ifade etmektedir.

İlk hipotezi sınamak amacıyla, deskriptif analiz yürütülmüştür. Katılımcıların çocuk cinsel istismarı konusunda; ortalamanın biraz üzerinde bir bilinç skoru, ortalamanın biraz altında bir endişe skoru, ortalamanın üzerinde bir doğru önlem ve hatalı önlem skoru elde ettikleri görülmüştür (Tablo 18). Bu sonuçlara göre katılımcıların çocuklarını cinsel istismardan korumak adına aldıkları doğru önlem puanlarının ortalamanın üzerinde olacağı yönündeki hipotez desteklenmiştir.

Tablo 19. Katılımcıların Anketlere Verdikleri Cevapların Cinsiyete Göre Ortalamaları ve Standart Sapmaları

Anket Türü*	Anne			Baba		
	N	M	SD	N	M	SD
Bilinç Anketi	295	12.75	3.0	178	12.44	2.84
$t(388.971) = 1.118, p > 0.05$						
Endişe Anketi	296	4.81	2.63	177	3.73	2.08
$t(471) = 4.641, p < 0.0001$						
Doğru Önlem Anketi	296	8.14	1.67	178	6.57	2.76
$t(472) = 7.678, p < 0.0001$						
Hatalı Önlem Anketi	296	5.60	1.41	177	5.35	1.51
$t(353.612) = 1.803, p > 0.05$						

*Toplam skorlar

İkinci hipotezi sınamak amacıyla, anne ve babaların anket skorlarını karşılaştırılmak üzere Bağımsız Örneklem t-testi yürütülmüştür. Annelerin endişe skoru ortalaması ($M_{\text{Endişe_Anne}} = 4.81$, $SD_{\text{Endişe_Anne}} = 2.63$) babalarınkinden ($M_{\text{Endişe_Baba}} = 3.73$, $SD_{\text{Endişe_Baba}} = 2.08$) yüksek çıkmıştır ve istatistiksel açıdan anlamlı fark belirlenmiştir ($t(436.18) = 4.18$, $p = 0.000$). Annelerin doğru önlem skoru ortalamaları ($M_{\text{Doğru_Anne}} = 8.14$, $SD_{\text{Doğru_Anne}} = 1.68$) ile babalarınki ($M_{\text{Doğru_Baba}} = 6.57$, $SD_{\text{Doğru_Baba}} = 2.76$) arasında da anlamlı bir fark bulunmaktadır ($t(256.81) = 6.84$, $p = .00$). Diğer anketler açısından anlamlı farklılık belirlenmemiştir (Tablo 19). Bu sonuçlara göre çocuk cinsel istismarı konusunda annelerin babalara oranla daha endişeli olacakları ve daha çok doğru önlem alacakları yönündeki hipotez desteklenmiştir.

Tablo 20. Katılımcıların Eğitim Seviyesine Göre Bilinç Anketi Puanları

Eğitim Durumu	N	M	SD
İlkokul	11	10.18	2.92
Ortaokul	72	11.57	2.61
Lise	84	11.99	3.07
Lisans	169	12.89	2.83
Yüksek Lisans	120	13.43	2.81
Doktora	14	14.36	2.84
Toplam	470	12.64	2.94

Katılımcıların eğitim düzeyine göre bakıldığında, bilinç anketi skoru en yüksek olan grup doktora eğitim almış olanlar, en düşük olan grup ise ilkokul mezunu olanlardır (Tablo 20). Üçüncü hipotezi sınamak için Bağımsız Örneklem Tek Yönlü Varyans Analizi yürütülmüştür. Bu analiz sonuçlarına göre katılımcıların eğitim seviyesi arttıkça, çocuk cinsel istismarına dair bilinç skorları da istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde artmaktadır ($F(5.465) = 7.666$, $MSE = 62.054$, $\eta^2 = 0.27$, $p < 0.0001$) (Tablo 20). Farkın nereden kaynaklandığını anlamak amacıyla Post Hoc yürütülmüştür. Bu analizden elde edilen Tukey HSD sonucuna göre farklılıklar; ilkokul-yüksek lisans ($p = 0.014$), ilkokul-doktora ($p = 0.017$), ortaokul-üniversite ($p = 0.008$), ortaokul-yüksek lisans ($p = 0.00$), ortaokul-doktora ($p = 0.015$), lise-yüksek lisans ($p = 0.007$) aralarında ve bu farklılıklar istatistiksel açıdan anlamlıdır. Bu sonuçlara göre katılımcıların eğitim seviyesi arttıkça, çocuk cinsel istismarına dair bilinç seviyelerinin artacağı yönündeki hipotez desteklenmiştir.

Tablo 21. Katılımcıların Eğitim Seviyesine Göre Endişe Anketi Puanları

Eğitim Durumu	N	M	SD
İlkokul	11	6.40	1.79
Ortaokul	72	4.56	2.49
Lise	84	4.75	2.74
Lisans	170	4.33	2.53
Yüksek Lisans	119	3.98	2.30
Doktora	14	4.32	1.78
Toplam	470	4.40	2.49

ANOVA sonuçlarına göre, katılımcıların eğitim seviyesi arttıkça, çocuk cinsel istismarına dair endişeleri azalmaktadır ($F(464) = 2.531$, $MSE = 15.564$, $\eta^2 = 0.16$, $p < 0.05$). Tukey HSD sonuçları göstermiştir ki farklılıklar; ilkokul-yüksek lisans ($p = 0.026$) arasındadır ve bu fark istatistiksel açıdan anlamlıdır (Tablo 21). Bu sonuçlara göre katılımcıların eğitim seviyesi arttıkça, endişe seviyelerinin azalacağı yönündeki hipotez desteklenmiştir.

Tablo 22. Katılımcıların Eğitim Seviyesine Göre Önlem Anketi Puanları

Eğitim Durumu	Doğru Önlem			Hatalı Önlem		
	N	M	SD	N	M	SD
İlkokul	11	6.0	3.16	11	5.91	1.70
Ortaokul	72	7.06	2.81	72	5.83	1.46
Lise	84	7.55	2.27	84	5.39	1.59
Lisans	170	8.04	1.62	170	5.44	1.38
Yüksek Lisans	120	7.23	2.56	120	5.43	1.47
Doktora	14	8.07	1.38	14	5.57	1.08
Toplam	471	7.55	2.28	471	5.50	1.46

ANOVA sonuçlarına göre, katılımcıların eğitim seviyesi arttıkça, çocuk cinsel istismarına karşı alınan doğru önlem skorları da artmaktadır ($F(464) = 3.982$, $MSE = 20.108$, $\eta^2 = 0.20$, $p < 0.01$). Tukey HSD sonucuna göre bu fark, ilkokul-üniversite ($p < 0.05$), ortaokul-üniversite ($p < 0.05$), üniversite-yüksek lisans ($p < 0.05$) arasındadır ve bu farklar istatistiksel açıdan anlamlıdır (Tablo 22). Bu sonuçlara göre katılımcıların eğitim seviyeleri arttıkça,

çocuk cinsel istismarına dair aldıkları doğru önlem oranının da artacağı yönündeki hipotez desteklenmiştir. Hatalı önlem anketinde anlamlı bir farklılık gözlemlenmemiştir.

Tablo 23. Katılımcıların Çocuk Cinsel İstismarı Hakkında Bilgi Edindiği Kaynak Sayısının Bilinç, Endişe ve Önlem Anketlerine Etkisi

Kaynak Sayısı	Bilinç		Endişe		Doğru Ö.		Hatalı Ö.	
	M	SD	M	SD	M	SD	M	SD
0	12.06	3.03	4.10	2.38	6.72	2.66	5.42	1.53
1	12.53	2.85	4.61	2.57	7.88	2.05	5.60	1.48
2	13.88	2.62	4.63	2.39	8.38	1.30	5.48	1.21
3	13.67	2.66	3.77	2.79	8.53	0.91	5.80	0.86
4	17.0	0.00	4.80	3.67	8.50	0.70	5.00	0.00

Çocuk cinsel istismarı hakkında bilgi edinilen kaynak sayısı arttıkça bilinç düzeyi skorları ile aldıkları doğru önlem skorlarının arttığı, endişe ve hatalı önlem skorlarında ise bir farklılık olmadığı görülmektedir (Tablo 23).

Tablo 24. Katılımcıların Çocuk Cinsel İstismarı Hakkında Bilgi Edindiği Kaynak Sayısının Bilinç, Endişe ve Önlem Anketlerinin Puanları ile Korelasyonları

Kaynak Sayısı		Bilinç	Endişe	Doğru Ö.	Hatalı Ö.
		Pearson Correlation	0.225	0.056	0.280
	Sig. (2-tailed)	0.000	0.225	0.000	0.455
	N	471	471	472	472

Dördüncü hipotezi sınamak için Korelasyon Analizi yürütülmüştür. Analiz sonucuna göre, çocuk cinsel istismarına dair eğitim alınan kaynak sayısı arttıkça ('hiç eğitim almadım, televizyondan/radyodan bilgi edindim, internetten bilgi edindim, seminere/egitime katıldım' seçenekleri arasından işaretlenenlere göre) katılımcıların bilinç anketindeki ve doğru önlem anketindeki skorların arttığı bulunmuştur. Sonuç olarak, katılımcıların çocuk cinsel istismarına dair bilgi edindiği kaynak sayısı ile bilinç anketi skorları arasında pozitif

korelasyon bulunmuştur, korelasyon yüksek düzeyde güçlülüğe sahiptir (Pearson's $r = 0.225$, $p < 0.0001$, $r^2 = 0.05$). Katılımcıların çocuk cinsel istismarına dair bilgi edindiği kaynak sayısı ile aldıkları doğru önlem sayısı arasında da pozitif korelasyon bulunmuştur, korelasyon yüksek düzeyde güçlülüğe sahiptir (Pearson's $r = 0.28$, $p < 0.01$, $r^2 = 0.078$). Katılımcıların çocuk cinsel istismarına dair bilgi edindiği kaynak sayısı ile endişe ve aldıkları hatalı önlem arasında korelasyon belirlenmemiştir (Tablo 24). Bu sonuçlara göre katılımcıların çocuk cinsel istismarına dair bilgi edindiği kaynak sayısı arttıkça, konuya dair bilinç düzeylerinin ve aldıkları doğru önlemlerin artacağı yönündeki hipotezler desteklenmiştir.

Tablo 25. Katılımcıların Anket Puanlarının Birbirleri ile Korelasyonları

		Bilinç	Endişe	Doğru Ö.	Hatalı Ö.
Bilinç	Pearson Correlation	1	0.10	0.50	-0.210
	Sig. (2-tailed)		0.825	0.282	0.000
	N	473	472	473	473
Endişe	Pearson Correlation	0.10	1	0.115	0.264
	Sig. (2-tailed)	0.825		0.013	0.000
	N	472	473	473	473

Beşinci hipotezi sınamak için Korelasyon Analizi yürütüldü. Bulgulara göre, katılımcıların bilinç puanları ile hatalı önlem puanları arasında negatif yönde korelasyon bulunmaktadır, korelasyon yüksek düzeyde bir güce sahiptir (Pearson's $r = -0.210$, $p < 0.0001$, $r^2 = 0.04$). Bu sonuçlara göre, katılımcıların bilinç puanları arttıkça çocuk cinsel istismarına dair alacakları hatalı önlem oranının azalacağı yönündeki hipotez desteklenmiştir. Katılımcıların endişe skorları ile doğru önlem (Pearson's $r = 0.115$, $p < 0.002$, $r^2 = 0.02$) ve hatalı önlem (Pearson's $r = 0.264$, $p < 0.0001$, $r^2 = 0.07$) skorları arasında pozitif yönde bir korelasyon bulunmaktadır, korelasyon yüksek düzeyde bir güce sahiptir (Tablo 25). Bu sonuçlara göre, katılımcıların endişe düzeyleri arttıkça, çocuk cinsel istismarına dair aldıkları hatalı önlemlerin de artacağı yönündeki hipotez desteklenmiştir.

Tablo 26. Katılımcıların Çocuklarını Yetiştirirken Zorluk Yaşama Durumuna Göre Anket Puanları

	Bilinç		Endişe*		Doğru Ö.		Hatalı Ö.	
	M	SD	M	SD	M	SD	M	SD
Zorlanıyorum	12.46	2.99	4.79	3.23	7.53	2.35	5.60	1.40
Zorlanmıyorum	12.94	2.85	2.58	2.54	7.59	2.13	5.34	1.53

* $p < 0.0001$

Katılımcıların çocuklarını yetiştirirken zorlanıp/zorlanmama durumlarının, bilinç-endişe, doğru önlem, hatalı önlem skorları üzerindeki etkisini görmek amacıyla Bağımsız Örneklem T-Testi uygulanmıştır. Çocuk yetiştirirken zorlanan ebeveynlerin endişe skoru ortalaması ($M = 4.79$, $SD = 3.23$) ile zorlanmayan ebeveynlerin endişe skorları ($M = 2.58$, $SD = 2.54$) arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmuştur ($t(471) = 4.459$, $p < 0.0001$) (Tablo 26). Diğer anketlerde anlamlı farklılık saptanmamıştır.

5.TARTIŞMA

Çocuk cinsel istismarı ve ihmali, dünyada ve Türkiye’de son yıllarda önemi ve hassasiyeti fark edilmeye başlanmış kültürel, sosyolojik ve psikolojik parametreleri olan bir konudur. Ülkemizde çocuk cinsel istismarına dair çalışmalara son yıllarda hız verilmiş olmakla beraber, mevcut olan literatür çalışmaları ve alan uygulamaları henüz istenen düzeye erişememiştir. Çocuk cinsel istismarı hakkında bilinç oluşturmak, önleme çalışmalarının verimli uygulanabilmesi açısından önemlidir. Bu bilincin oluşturulmasında doğru bilgi aktarımının yanında, doğru sanılan yanlışları düzeltmek de önemli bir basamaktır. Yapılan bilinçlendirme çalışmaları çocuk cinsel istismarının önlenmesi konusunda üç basamakta yardımcı olacaktır: İstismar henüz gerçekleşmeden önlenmesi, yüksek risk grubundaki bireylerin belirlenmesi ve önlenememiş vakalarda mağdurların tekrar istismar mağduru olmasını önleyecek çalışmalar.

Bireylerin çocuk cinsel istismarına dair bilinç geliştirmesi, onların bu konuya dair olan endişe seviyelerinde ve dolayısıyla bu endişeye bağlı olarak aldıkları önlem tarzlarında etkiye sahiptir. Endişenin ortalama kabul edilebilir bir düzeyin üstünde olması, bireyleri koruyucu önlem tarzlarının yanında, çocuğu istismara açık hale getirebilecek katı ve hatalı önlemlerin de bilinçli/bilinçsiz şekilde alınmasına neden olabilecektir. Bu sebeple araştırmamızda, bireylerin çocuk cinsel istismarına dair bilinç düzeyleri, endişe düzeyleri ve çocukları için tercih ettikleri önlemler araştırılmıştır. Bu çalışma sonucunda; çocuk cinsel istismarına dair hangi noktalarda bilgi eksikliği ya da yanlışlığı olduğu, doğru bilgilenmenin kişilerin endişe düzeyleri üzerine nasıl bir etkisi olduğu, bu bilinç ve endişe düzeylerinin kişinin ne tarz önlemleri tercih etmesine neden olduğu yönünde veriler elde edilmiştir. Bu verilerin çocuk cinsel istismarını önleyici çalışmalara ışık tutması umulmaktadır.

Araştırmamızın katılımcı profili incelendiğinde, büyük çoğunluğu 26-50 yaş aralığında, yaş ortalaması 38.11 olan; çoğunluğunun kadın, evli, lisans düzeyinde eğitim görmüş, 1 çocuk sahibi, 0-6 yaş grubu çocuğu olan, ev kadını, çocuklarının sorumluluğunu tek başına üstlenen, bilinçli bir tercih ile çocuk sahibi olmuş, gazete/tv ve internet gibi kaynaklardan çocuk cinsel istismarına dair bilgi sahibi olan bireyler olduğu görülmektedir.

Çalışmamızda katılımcıların istismarcı profiline dair sorulardan (Bilinç Anketi - 1, 2, 3, 4, 7 ve 8 numaralı sorular) “Çocuğa cinsel istismarda bulunan kişi çoğunlukla yabancı birisidir.” ve “Çocuğa aileden birinin cinsel istismarda bulunması nadirdir” ifadelerine verilen doğru cevap oranları düşüktür. Özellikle “Çocuğa aileden birinin cinsel istismarda bulunması

nadirdir.” ifadesine verilen doğru cevap oranı oldukça düşüktür (% 32.5). Oysa saldırganların büyük çoğunluğu çocuğu yakından tanıyan birisidir (Günçe, 1991; Plantve Miller, 2005). Çocuk cinsel istismarında saldırının baba veya erkek aile üyelerinden biri tarafından gerçekleştirilmesi oldukça yaygındır (Shaw ve arkadaşları.. 2001; Watts ve Zimmerman, 2002; Kara ve arkadaşları, 2004). Quates (1999)’in çalışmasında saldırganların %39’u çocuğun akrabası, %49’u çocuğu iyi tanıyan biri, %22’si ise yabancı biridir. Turhan ve arkadaşlarının (2006), çalışmasında çocuk istismar eylemlerinin %90’ının çocuğu tanıyan bir kişi tarafından gerçekleştirildiği bulunmuştur. Çalışmamızda katılımcıların çoğunluğu saldırganın yabancı biri olabileceğini ve aileden biri olamayacağını düşünmektedir. Bu sonuç katılımcıların bilgi eksikliğinden kaynaklanacağı gibi, “ensest” fikrinin ebeveynler için kabullenilmesi zor bir durum olması nedeniyle bu fikri kendilerinden uzak tutma ve dışlama çabası olabilir.

Katılımcıların yarısından fazlası çocuk cinsel istismarının çoğunlukla eğitim seviyesi düşük ailelerde görüldüğüne inanmaktadır. Oysa Gelles (1987) istismarcı profillerini incelendiği çalışmasında istismar eden kişinin düşük sosyo-ekonomik seviyeden ve düşük eğitilmiş ailelerden olduğuna dair bilgilerin birer mitem ibaret olduğunu öne sürmüştür. “Çocukların cinsel olarak istismarı çoğunlukla eğitim seviyesi düşük ailelerde görülür” ifadesine verilen doğru cevap oranının düşük olması, katılımcıların % 64.6’sının eğitim düzeyinin lisans ve lisans üstü olduğu göz önüne alındığında bu sonucun katılımcıların cinsel istismar ihtimalini kendi ailelerinden uzak tutma çabası olabileceğini düşündürmektedir.

Katılımcıların çoğunluğu, çocuğu cinsel olarak istismar eden kişilerin çoğunlukla yetişkin erkekler olduğu ifadelerine doğru cevap vermişlerdir. Çalışmalar saldırganların büyük çoğunluğunun yetişkin ve tamamına yakınının erkek olduğunu göstermektedir (Yakut ve Korkmaz, 2013; Gölge, 2005; Jain, 1999).

Çalışmamızda katılımcılara mağdur özelliklerine dair bir takım sorular yönlendirilmiştir. (Bilinç Anketi - 5 ve 6 numaralı sorular). Çocuk cinsel istismarına dair doğru sanılan yanlışların başında “güzel, şirin” çocukların potansiyel istismar mağduru oldukları mitem gelir. Çalışmamızda mağdur profiline dair sorulan “Çoğunlukla güzel çocuklar cinsel istismara maruz kalır” ifadesine her üç katılımcıdan biri katılmaktadır. Oysa her sosyo-ekonomik düzeyden, bütün sosyo-kültürel gruplardan kız ve erkek çocuklar cinsel istismara maruz kalabilir (Aksoy, Çetin, İnanıcı, Polat, Sözen ve Yavuz, 1999). Her çocuk, istismar mağduru olmayı kolaylaştıran çocukluk dönemine özgü özellikler taşır. Tüm çocuklara has bu özellikler, çocukların korkmaları (suçluluk duymalarından ötürü cezalandırılacağı düşüncesi), utanmaları (aşağılanma, damgalanma çekincesi) ve kelime dağarcıklarının ve gelişim

düzeylerine göre olayları anlama/anlatma becerilerinin yetersizliğidir (Bilge, 2000). Ancak bazı çocukları mağdur konumuna sokan bazı risk faktörleri bulunmaktadır. Bunların başında da sorunlu davranışı tanımayan ve kendini rahat ifade edemeyen, içe dönük, kaygılı, korkulu, çekingen, çocuklar gelir. Saldırgan, yaşadığı istismarı tanımlayamayan, rahat ifade edemeyen, kolay manipüle edilip, kolay korkutulan çocukları seçer. Katılımcıların %60'ının bu konuda bilgi sahibi oldukları “Çoğunlukla kendisini rahat ifade edemeyen çocuklar cinsel istismara maruz kalır” ifadesine katıldıkları bulunmuştur.

Çalışmamızda katılımcılara mağdurun istismar sonrası davranışlarına dair bir takım sorular yönlendirilmiştir. (Bilinç Anketi - 9, 10, 12, 13, ve 18 numaralı sorular). Tutty (1993) 501 ebeveyn ile yürüttüğü çalışmada katılımcıların neredeyse tamamının çocuklar cinsel istismar konusunda bir şey söylediklerinde inanılması gerektiğini söylediklerini ortaya koymuştur. Keser ve arkadaşları. (2010) 100 ana-baba ile yaptıkları çalışmada, katılımcıların %10'u çocuğu istismara uğradığını söylese dahi çocuklarına inanmayacaklarını söylediklerini bulmuştur. Çalışmamızda katılımcıların %48'i küçük çocukların hayal ile gerçeği birbirinden ayırabilecek kapasiteye sahip olmadıkları için cinsel istismar iddialarına kuşku ile yaklaşılması gerektiğine inanmaktadır. Fırat (2007)'in doktora tezinde referans verdiği üzere mağdur sırrı saklama eğilimi gösterir; daha önemlisi küçük yaştaki çocuklar yetişkin cinselliğini anlamlandırabilecek seviyede bir entelektüel kapasiteye sahip olmadıklarından, çocuğun cinsel istismar şüphesi uyandırabilecek en ufak bir sözünde/tavrında bu ihtimal ciddiyle göz önüne alınmalıdır. “Çocuklar bu konuda genellikle yalan söylemezler. İlk kural çocuğa inanmak olmalıdır” (Aksoy, Çetin, İnanıcı, Polat, Sözen ve Yavuz, 1999).

Aktepe (2009) erken yaşta cinsel istismar mağduru olmanın getirdiği travmanın olumsuz biyolojik etkilere yol açabileceğini, nöroendokrin ve kortikotropin sistemleri olumsuz etkileyeceğini, aynı şekilde erken yaşta (<10) istismar mağduru olan çocukların farklı klinik özellikler göstereceğini belirtmiştir. Katılımcılar mağdurun istismar sonrası tavırlarına dair yöneltilen bir diğer soru olan “Küçük çocuklar olayı anlamlandıramayacakları için cinsel istismardan etkilenmezler” önermesine % 77.0 oranında doğru cevap vermişlerdir. Katılımcıların %22'si ise küçük çocukların cinsel istismardan etkilenmeyeceğini düşünmektedir. Keser ve arkadaşları (2010) araştırmalarında; bizim araştırmamızdaki sonuçlarla benzer biçimde, katılımcıların %15'inin istismarın çocukta psikolojik sorunlara neden olmayacağını düşündüklerini belirtmiştir.

Mağdurda istismar sonrası oluşan sorunlara dair bir soru olan “Cinsel istismara maruz kalan çocukların mutlaka içine kapanması beklenir” ifadesine katılımcıların verdiği doğru yanıt oranı düşük bulunurken (% 40.6) “Her çocuğun cinsel istismar karşısında göstereceği tepki farklıdır.” önermesine %94.1 oranında doğru yanıt alınmıştır. Çocuk cinsel istismarının çocuk üzerindeki etkisi farklılık gösterir. İstismar mağduru çocuklarda farklı bozukluklar ve semptomlar görülebilir. Çocuğun yaşı, istismarı algılayışı, istismarın süresi, sıklığı, kullanılan gücün derecesi, çocuk ile istismarcı arasındaki yakınlık, istismar sonrası aldığı destek çocukta oluşacak problemlerde farklılıklara neden olur (Koss, 1993; APA, 2014). Semptomların en ağırları uzun süreli ve tekrarlayıcı olaylarda görülür (Van der Kolk ve ark., 2005). Aynı zamanda istismarın en ciddi ve kalıcı etkileri ensest mağdurlarında görülür. Özellikle istismar çocuk küçükken başlayıp uzun sürmüş, saldırgan aileden biri ise özellikle baba veya üvey baba ise, cinsel penetrasyon olmuşsa, olayda zor kullanılmışsa ve uzun süre olay gizli kalmışsa sonuçlar daha ciddi olmaktadır (Kutchinsky, 1999). Ayrıca cinsel istismara özgü tek bir belirti olmadığı gibi, belirtiler çocuktan çocuğa değişirken aynı çocukta gelişim ile birlikte zaman içinde de değişimler olabilir (Aktepe, 2009). Her çocuğun cinsel istismar anında göstereceği tepki de çocuğun yaşına, istismarı algılayış biçimine, saldırgan ile yakınlığına bağlı olarak farklılık gösterir. Kimi zaman yaşı küçük bir çocuğa, güvendiği, aileden biri tarafından bir oyun gibi algılatılan istismar sırasında çocuk kaçma, ağlama, korku vb. bir tepki göstermezken; zorlama, baskı, şiddet gibi zor kullanarak gerçekleşen istismar sırasında bu tür tepkiler gösterebilir. Ancak bu tepkilerde sadece istismarın uygulama biçiminin ötesinde çocuğun kişilik özellikleri de etkilidir.

Araştırmamızda katılımcılar “Cinsel istismar olaylarında, çocuğun geleceği açısından risk oluşturacağından, adli başvuru yapılmaması daha doğrudur.” önermesine %22 oranında “hayır” cevabını vermişlerdir. Benzer bir şekilde, Keser ve arkadaşları (2010) 100 ana-baba ile yaptıkları çalışmada, katılımcıların %23’ü istismar olayının örtbas edilmesi gerektiğini ifade ettiklerini belirtmiştir. Çalışmamızda çıkan ve literatürdeki diğer araştırma ile benzerlik gösteren bu düşük yüzdeler, ebeveynlerin çocuk cinsel istismarının neden mutlaka gerekli yerlere bildirilmesi gerektiği hususunda ivedilikle bilgilendirilmeleri gerektiğini vurgulamaktadır.

Çalışmamızda katılımcılara hangi davranışların cinsel istismar kabul edildiğine dair bir takım sorular yönlendirilmiştir. (Bilinç Anketi - 14, 15, 16, ve 17 numaralı sorular). Çocuk istismarı, kültürel yapı ve koşullardan etkilenen bir olgudur; bu sebeple literatür çalışmalarında hangi davranış ve durumların cinsel istismar olarak addedileceği hala tartışma

konusudur (Taneli, 1999). Akyüz (2000)'e göre bazı ülkeler (örn. İskandinav ülkeleri) dayak olgusunu ne sebeple olursa olsun fiziksel istismar sayarken, bazı ülkelerde dayak bir eğitim/terbiye aracı olarak hoşgörü ile karşılanabilmektedir. Örneğin Türkiye’de yapılan bir çalışmada Keser ve arkadaşları (2010), katılımcıların %15’i bazı çocukların dayağı hak ettiklerini ifade ettiklerini bulmuşlardır. Çocuk cinsel istismarı da bu temelde incelendiğinde, bazı kültürlerde diğer aile bireyleri evdeyken çıplak evin içinde dolaşmak normal bir tutum sayılırken, bazı toplumlarda bu davranış hoş karşılanmamaktadır. Bu sebeple, çalışmamızda literatüre dayalı bilgiler kullanılırken, Türkiye’nin sosyo-kültürel yapısı da göz önünde bulundurulurken hangi davranışın istismar sayılıp sayılmadığına dair önermeler hazırlanmıştır.

Ebeveynlerin çocuk cinsel istismarının ne şekillerde gerçekleşebileceğine dair bilgi birikimlerinin olması, istismar henüz gerçekleşmeden engelleyebilmek, gerçekleşti ise farkına varma hususunda daha duyarlı olabilmek ve bilinçsiz bir şekilde (örn. çocuğun yanında partneri ile cinsel ilişkiye girmek) çocuğu istismar mağduru etmemek adına önemlidir. Avcı (2007) çocuk cinsel istismarını temas içeren ve içermeyen olarak iki gruba ayırmıştır. Çocuk pornosu, çocuk fuhuşu gibi olgular temas içermeyen cinsel istismar türleridir. Katılımcılar “Cinsel istismar mutlaka çocuğa fiziksel temas ile gerçekleştirilir” ifadesine % 38.5 ‘lik bir oranla katılmaktadır. Bu ifadenin önemi dikkate alındığında sonuç ciddi bir rakamdır. Çocuk cinsel istismarı, çocuklarla cinsel içerikli konuşmadan penetratif eylemleri içeren geniş bir spektrumda yer alır. Baker ve Duncan (1985)’a göre istismarların %51’inde dokunmadan istismar varken, sadece %5’inde anal ya da vajinal ilişki (penetratif eylemler) vardır. Araştırmamızın sonucu her on katılımcıdan yaklaşık dördünün çocukla cinsel içerikli konuşma, teşhircilik, pornografik yayın izletme gibi cinsel istismar türlerini istismar olarak algılamadıklarını göstermektedir.

Endişe anketi değerlendirildiğinde, katılımcıları endişe anketi başlığı altında yöneltilen 5 soru içerisinde en yüksek endişe oranını “Ben yanında yokken, başkaları çocuğumu cinsel istismara maruz bırakacak diye endişe duyarım.” önermesinde göstermiştir ($M= 4.82$). Anketin ilk 4 sorusunda anneler ile babalar arasında endişe açısından kıyaslandığında anlamlı bir fark görülmektedir. Son önerme olan “Çocuğumun bakımından sorumlu diğer kişilerin, çocuğumu cinsel istismardan korumak adına benim kadar temkinli olamayacaklarından endişe duyarım” sorusunda ise babaların endişe oranının diğer önermelerde olan orana göre arttığı gözlemlenmiştir. Babaların, söz konusu kendileri ile çocuktan sorumlu bir başka kişiyi kıyaslamak olduğunda daha endişeli ve temkinli bir yaklaşım sergiledikleri görülmektedir. Bu

durumun, içinde “benim kadar” gibi güç kavramı vurgulayan bir ifadenin kullanılmasının babalarda yarattığı “güçlü, koruyucu baba” algısından kaynaklanabileceği düşünülmektedir.

Çalışmamızda katılımcılara yöneltilen 17 soruluk önlem anketi, 9 doğru – 8 hatalı önlem ifadesinden oluşmaktadır. Genel olarak incelendiğinde katılımcıların, çocuğu doğru yönlendiren, kendisini korumayı öğreten, verimli ve demokratik içerikli doğru önlemleri alma konusunda yüksek yüzdelerle sahip olduğu, bununla birlikte; çocuğu yanlış yönlendiren, baskıcı, katı, kontrolcü ve çocuğu farkında olmadan istismara daha açık bir hassasiyete sokan hatalı önlemleri de alma konusunda yüksek yüzdelerle sahip oldukları görülmüştür. Eremsoy ve İlden (2011)’e göre ülkemizde en sık rastlanan çocuk yetiştirme tutumları “baskıcı ve otoriter tutum” ve “aşırı koruyucu ve müdahaleci tutum” dur. Bu iki tutumun da sonucu aşırı boyun eğici, kendine güveni olmayan, kişiliklerini ortaya koymaktan çekinen, pasif çocuklardır. Bu durum onları istismar mağduru olma yönündeki riskini artırmaktadır.

Türkiye’de anneler kendi çocukluklarında gördükleri cezalardan işe yaradıklarını düşündüklerini kendi çocuklarına daha fazla uygulamaktadır (Kutlu ve ark., 2007). Ülkemizde çocuk istismarına dair kültürel ve/veya dini parametrelere özgü yanlış bilgi ve eksik bilginin yanında, niteliksel bilimsel bilgi eksikliğinin de olduğu bilinmektedir (Ahioğlu, 2004). Bu kültürel yapı kaynaklı yanlış/eksik bilgilerden ötürü alınan hatalı önlemlerin, çocukları istismar açısından daha riskli bir pozisyona sokabileceği düşünülmektedir.

Çalışmada katılımcıların, çocuklarını kendilerini cinsel istismar konusunda nasıl koruyabileceklerini öğretme yöntemlerini değerlendirebilmek adına bir takım sorular yöneltilmiştir. Katılımcıların (özellikle babaların) çocukları ile yaptıkları koruyucu konuşmaların içeriğinin direkt olarak cinsellik ve cinsel istismar üzerinden şekillenmediği görülmüştür. Örneğin; babaların %90’ı önlem anketinde “Ona, ‘gerektiğinde hayır demeyi’ öğretirim.” önermesine “evet” yanıtı verirken, “Ona, hangi “dokunma”nın normal olup olmadığını öğretirim.” önermesine %65’i “evet” yanıtı vermiştir. Önlem anketinde bulunan doğru önlem önermelerindeki tüm sorularda olduğu gibi bu iki önermede de anne babalar arasında evet deme oranları karşılaştırıldığında anlamlı bir fark görülmektedir.

Çalışmada katılımcılara çocukları ile cinsellik ve cinsel istismar hakkında konuşma davranışlarını görebilmek için bilinç anketinde ve önlem anketinde bir takım sorular yöneltilmiştir. Finkelhor (1983) Boston’da yaşayan, ilkökul seviyesinde çocuğu olan 500 kişiyle yaptığı çalışmada ebeveynlere çocukları ile çocuk cinsel istismarına dair konuşmalar yapıp yapmadıklarını sormuş ve ebeveynlerin %29’u bu soruya evet yanıtı vermiştir. Nibert,

Cooper ve Ford (1989)'un çalışmasında, okul öncesi yaş grubu çocuğu olan ebeveynlerin %64'ünün, çocukları okul temelli bir önleme programına katılmadan önce istismar hakkında konuştuklarını söylemiştir. Christian, Dwyer, Schumm ve Coulson (1988) benzer bir örneklem ile Finkelhor'un bulgularının tersine, anne-babaların çocukları ile cinsel istismar ile ilgili konuşmalarına dair düşük bir oran bulmuştur. Wurtele ve Miller-Perrin (1987) okul öncesi çağındaki çocuklarla cinsel istismar hakkında konuşan ebeveynin çoğunlukla anne olduğunu, bu annelerin %47'sinin çocuklarıyla cinsel istismar hakkında giriş düzeyinde de olsa bilgi verdiğini bulmuşlardır. Binder ve McNeil (1987), yaşları 5 ile 12 arasında olan 88 çocuğun ebeveyniyle yürüttükleri çalışmada, ebeveynlerin %22'sinin çocuklarıyla cinsel istismar hakkında "etraflıca" konuştuklarını, %36'sının ise konu hakkında çocuklarına çok az bilgi verdiğini bulmuşlardır.

Aynı soru bu çalışmada da ailelere yöneltilmiştir. "Ona, cinsel istismar ile ilgili yaşına uygun bilgiler veririm" önermesine katılımcıların %89.4'ü "evet" yanıtını vermiştir. "Ona, kendisini cinsel istismardan nasıl koruyabileceğini anlatırım" önermesi %89.6; "Ona, yetişkinlerden gelebilecek cinsel içerikli davranış ve istekler karşısında ne yapması gerektiğini anlatırım" önermesi %89.6; "Ona, benimle cinsellikle ilgili konular hakkında ne zaman isterse konuşabileceğini söylerim" önermesi %84.6 "evet" yanıtı almıştır. Bu yüksek oranların, gerçeği karşılayıp karşılamadığı kesin olmamakla beraber, örneklemin eğitim seviyesinin yüksek olması, gerçekten uygulamasalar dahi doğru cevabın ne olduğunu bildiğini düşündürmüştür.

Çocukların büyüme ve gelişme süreçleri boyunca cinsellikle ilgili pozitif mesaj almaları ve cinselliğe yönelik olumlu bir bakış açısı kazanmaları önemlidir. Cinsel eğitim aile içerisinde başlayıp okul bünyesinde planlı öğrenme aktiviteleri ile geliştirilmelidir. SIECUS (The Sexuality Information and Education Council of the United States) (1996)'a göre cinsel eğitim "kimlik, ilişkiler ve mahremiyet hakkında yaşam boyu süren bir bilgi edinme, değer, tutum ve inanç oluşturma sürecidir. Saito (1998) cinsel eğitimi "Cinsel eğitim bir var olma sorusudur, bir öz bilinç ve değer oluşturma sürecidir, bir değişim, özgürlük ve sevgi eğitimidir. Kısaca cinsel eğitim geçmiş, gelecek ve şu anki yaşama yönelik bir eğitimidir" şeklinde açıklar. Küçük yaşlardan başlayarak kapsamlı bir cinsel eğitim alan çocuklarda uygun bir cinsel gelişimin yanı sıra, cinsel konularda rahat bir şekilde konuşabilme, uygun ve uygun olmayan cinsel davranışları anlayabilme ve cinsel taciz ve suistimale karşı kendini koruyabilme özelliklerinin geliştiği belirtilmektedir.

Wurtele ve Miller-Perrin (1987) anaokulu çağı çocukların ebeveynleri ile yaptığı bir çalışmada, çocukları ile cinsel istismar hakkında konuşan ebeveynin çoğunlukla anne olduğunu belirtmiştir. Bu çalışmada da anketlerin üzerine ebeveynlerin aldığı notlar, babaların çocukları ile (özellikle kız çocukları ile) cinsellik, cinsel istismar gibi konuları konuşmaktan çekindikleri ve bu görevi annelere bıraktıkları yönündedir. Yine benzeri bir şekilde, çocuğunun yaşı henüz çok küçük olduğu için onunla bu konuları konuşmadığından dolayı bu sorulara “hayır” yanıtı verdiğini ifade eden katılımcı notlarına rastlanmıştır.

Yelken (1996) orta sınıf ebeveynlerin erkek çocuklarının “penisini” adlandırmaya başladıklarını; ancak kız çocuklarının cinsel organını “vajina” olarak adlandırmaktan imtina ettiklerini belirtmiştir. Araştırmamızda katılımcılara yöneltilen “Çocuğuma vücudunun özel bölgelerinin adlarını doğru öğretirim” önermesine annelerin “evet” cevabı verme oranı %92, babaların evet deme oranı ise %70’dir. Kız çocuğu olan bazı babalar, bu soruya hayır dediklerini ve bu görevi anneye devrettiklerini not düşmüşlerdir.

Çalışmamızda katılımcıların çocuklarını cinsel istismardan korumak adına doğru önlemler kadar hatalı önlemlere de başvurdukları görülmüştür. Hatalı önlemler çocuğu korumak adına alınan ancak çocuğun istismar mağduru olma riskini artıran önlemlerdir. Katılımcıların tamamına yakını çocuklarının çevresindeki insanların çocuğa karşı olan her tür davranışına dikkat ettiğini belirtmiştir. Çocuğun çevresinde olan biten her şeyi her an takip edebilmek mümkün olmamakla birlikte, bu takip edilme hissi çocuğun öz güven gelişimi açısından zedeleyeceği olacağından, çocuğu istismara daha açık bir pozisyona koyabileceği düşünülmektedir. Aynı şekilde katılımcılar “Olası cinsel istismarlara karşı her zaman tetikteyimdir.” önermesine %14.8 oranında doğru cevap vermişlerdir. Çocuk cinsel istismarını önlemede en önemli nokta sürekli tetikte ve endişeli bir tutum izlemek değil, çocuğa kendini koruması yönünde doğru bilgiler kazandırmak, istemediği bir durumla karşılaştığında “hayır” diyebilen, özgüven sahibi bir birey olarak yetişmesini sağlamak ve her türlü durumu paylaşmasını sağlayacak güven ve iletişim ortamını hazırlamaktır. Katılımcıların %60’a yakın bir oranı çocuklarının internet ortamındaki yaptıklarını gizlice takip ettiklerini ifade etmişlerdir. Bu durum çocukta ailesi tarafından kendisine güvenilmediği hissi oluşturabilir ve çocuğu istismardan koruma noktasında ebeveyn-çocuk arasındaki güven bağının zedelenmemesi önemli bir husustur. Çocuğun sanal ortamdaki eylemlerini gizlice takip etmek yerine, internet ortamı için ailelerin kullanabileceği belli içerikleri engelleyen aile sanal filtreler mevcuttur. Bu tarz filtrelerin kullanılması ve çocuğun ebeveyninden bir şey gizlemeyeceği iletişim/güven ortamının sağlandığı bir sistemin doğru bir önlem yöntemi

olduğu düşünülmektedir. Hatalı önlem anketinde katılımcılar tarafından en fazla doğru cevaplanan önerme “Akrabalarımızla tek başına görüşmesine izin vermem.” önermesidir. Bu önermenin yüksek oranda doğru cevaplanmasının nedeninin, ebeveynlerin kendi akrabalarının çocuklarını istismar etme ihtimalini dışlamaları olduğu düşünülmektedir.

Çalışmamızda katılımcılardan doldurmaları istenen gereçler birer ölçek değil, tarafımızca hazırlanmış anket formlarıdır. Bilinç ve önlem anketinde sorulan soruların literatürde doğru karşılığı olduğundan, sonuçların doğru sayısı üzerinden karşılaştırma yapmaya müsait olduğu görülmüştür. Karşılaştırmalar soru bazındaki ortalamalar alınarak yapılmıştır. Katılımcıların bilinç anketine verdikleri cevaplar ile soruların literatürde karşılığı olan doğru cevapları karşılaştırıldığında, ortalamanın biraz üzerinde (Ort: 12.64±2.94) bilinç skoru elde etmişlerdir. Anne ve babalar arasında bilinç skorları açısından farklılık bulunmamıştır. Hipotezimiz ebeveynlerin bilinç skorlarının düşük olacağı ve annelerin bilinç skorlarının babalara göre daha yüksek olacağı yönündeydi ancak bu yöndeki hipotezlerimiz desteklenmemiştir. Örneklemimizin eğitim seviyesinin yüksek olmasının bunda etkili olduğu düşünülmektedir.

Katılımcıların toplam endişe skorları ortalamanın biraz altında (Ort: 4.41±2.49) bulunmuş ancak annelerin endişe skorları babalara nazaran daha yüksek bulunmuştur. Ebeveynlerin endişe skorlarının yüksek olacağı yönündeki hipotezimiz desteklenmezken annelerin babalardan daha endişeli olacağı yönündeki hipotezimiz desteklenmiştir. Yüksek eğitim düzeyinin endişe skorunun ortalamanın altında çıkmasında etkili olabileceği ve annelerin çocuklarına dair gün içerisindeki sorumluluklarının daha fazla olmasının endişe skorlarının artışında etkili olabileceği düşünülmektedir.

Katılımcıların doğru ve hatalı önlem skorları ortalamanın oldukça üzerinde çıkarken annelerin doğru önlem skoru babaların skorundan daha yüksek, hatalı önlem skoru ise birbirine yakın bulunmuştur. Katılımcıların doğru önlem skorlarının düşük olacağı yönündeki hipotezimiz desteklenmezken, annelerin doğru önlem skorlarının babaların skorlarına göre daha yüksek olacağı yönündeki hipotezimiz desteklenmiştir. Annelerin çocukların eğitimleri ile daha fazla ilgilenmelerinin ve çocukları ile daha fazla zaman geçirmelerinin bu artışta etkili olabileceği düşünülmektedir.

Diğer değişkenler ile anketler arasındaki ilişkiyi ortaya koymak için yapılan analizler sonucunda; ebeveynlerin akademik eğitim düzeyleri arttıkça çocuk cinsel istismarına dair bilinç düzeylerinin de arttığı, bununla beraber endişe seviyelerinin azaldığı ve aldıkları doğru

önlem oranının da arttığı görülmüştür. Eğitim seviyesi ile bilinç, endişe ve doğru önlem skorları arasında ilişki olduğu yönündeki hipotezimiz desteklenmiştir. Burada akademik eğitim düzeyi arttıkça kişinin bilgiye ulaşma, bilgiyi yorumlama ve bilgiyi doğru kullanma becerisinin arttığı dolayısıyla ebeveynlerin çocuk cinsel istismarına dair doğru kaynaktan doğru bilgi edinip, doğru önlemleri aldıkları için istismara dair duydukları endişenin düştüğü düşünülebilir.

Benzer bir sonuç ebeveynlerin çocuk cinsel istismarına dair bilgi edindiği kaynak sayısına dair yapılan analizde de çıkmıştır. Katılımcıların cinsel istismara dair bilgi edindiği kaynak sayısı arttıkça, bilinç puanları ve doğru önlem puanları artmaktadır. Kaynak sayısı arttıkça bilinç ve doğru önlem puanının artacağı yönündeki hipotezimiz desteklenmiştir. Bilgi edinilen kaynak sayısının artması, edinilen bilginin doğruluğunun birden fazla kere kontrol edilmesi anlamına geldiğinden, bu durumun doğru bilgi-doğru önlem sonucunu doğurmuş olabileceği düşünülmektedir.

Hatalı önlem skorları ile eğitim düzeyi ve katılımcıların cinsel istismara dair bilgi edindikleri kaynak sayısı arasında ise anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Eğitim seviyesi ve kaynak sayısı arttıkça hatalı önlem skorlarının azalacağı yönündeki hipotezimiz desteklenmemiştir. Ülkemizde ailelerin sıklıkla aşırı koruyucu ve müdahaleci yetiştirme tutumları içerisinde olmaları (Eremsoy ve İlden, 2011), doğru önlemleri biliyor olsalar da kültürel nedenlerle hatalı önlemlerden vazgeçemediklerini göstermektedir.

Anketlerin birbiri ile ilişkisini ortaya koymak amacıyla korelasyon analizi yapılmış ve sonucunda katılımcıların çocuk cinsel istismarına dair bilinç düzeyleri arttıkça aldıkları hatalı önlemlerin azaldığı bulunmuştur. Bu yöndeki hipotezimiz desteklenmiştir. Eğitim düzeyi ve cinsel istismara dair bilgi edindikleri kaynak sayısı ile hatalı önlemler arasında her hangi bir ilişki bulunmazken bilinç düzeyi arasında ilişki bulunmuştur. Akademik eğitimin istismarla ilgili bilgiye ulaşmada etkisi varken, hatalı önlemlerde akademik eğitimin değil cinsel istismar ile ilgili ulaşılan bilgi düzeyinin daha önemli olduğu görülmektedir. Endişe düzeyinin ise önlemlerle ilişkisi bulunmuş, endişe düzeyleri arttıkça aldıkları doğru önlemlerin ve hatalı önlemlerin beraber arttığı görülmüştür. Cohen (2011), 1908’de ortaya atılan endişe-performans ilişkisi temelli Yerkes-Dodson Kanunu’nu, “endişe/hazır bulunuş belli bir noktaya kadar performansın artışı için gerekli ise de belli bir seviyeyi aştıktan sonra performansın düşmesine sebep olmaktadır” şeklinde açıklar. Çocuk cinsel istismarına dair duyulan endişe de bu husus penceresinden incelendiğinde hassas bir noktada durmaktadır. Ebeveynlerin

çocuklarını istismardan korumak adına duydukları endişe seviyesinin kişinin normal endişe düzeyinden aşırı şekilde yüksek olduğu durumlarda ebeveynler çocuklarını doğru şekilde korumak adına uygun adımları atamayabilir veya cinsel istismardan korumak için hatalı önlemler alabilir.

Çocuğu cinsel istismardan korumak için aşırı koruyucu ve müdahaleci bir koruma yönteminden çok çocuğun kendini koruyabilecek tehlikeli, uygun olmayan davranışları ayırt edebilecek seviyeye getirmek önemlidir. Çocukları cinsel istismardan korumak için (APA, 2014);

Güçlü iletişim becerileri geliştirilmeli, soru sorma ve deneyimleri hakkında konuşmaya teşvik edilmeli, her türlü suistimale karşı kendilerini savunmaları için güven verilmeli, cesaretlendirilmeli, temel cinsel eğitim verilmeli, “yabancılarla konuşma, çağırıldığında gitme” tavsiyesinin çocuk cinsel istismarı için geçerli olmadığı, çoğu zaman yakınlarından tehlikenin gelebileceği dikkate alınarak, çocuğa bedeninin özel olduğu, özel bölgeleri öğretilmeli, vücudunun özel bölgelerine, doktor ve bazı özel durumlar dışında kimsenin dokunmaması gerektiği, “hayır” diyebilmenin bazı durumlarda bizi tehlikelerden koruyacağı, tehlike sezdiği anda yardım istemesi gerektiği, ebeveynin izni ve haberi olmadan kimseyle bir yere gitmemesi gerektiği, iyi, kötü ve belirsiz dokunma arasındaki fark öğretilmelidir.

Çalışmamızdan elde edilen veriler, ebeveynlerin çocuk istismarı konusunda yeterince doğru bilgiye sahip olmadığı ve çocuklarını istismardan korumak adına aldıkları doğru önlemler ile yetinmeyip bilinçli/bilinçsiz bir şekilde hatalı önlemleri de tercih ettiklerini göstermektedir. Verilerimiz, katılımcıların akademik eğitim seviyeleri ve istismara dair bilgi edindiği kaynak sayısı arttıkça, bilinç seviyelerinin de arttığını dolayısıyla doğru önlemlere hatalı önlemlerden daha çok yöneldiklerini göstermektedir. Akademik eğitimin ve istismar temelli eğitimin önemini literatürde olduğu gibi bir kez daha doğrulayan verilerimizden yola çıkarak; çocuğun fiziksel ve ruhsal sağlığını koruyan, çocuğun yüksek yararını ön plana koyan sosyal politikaların uygulanmasında en önemli basamaklardan biri ailelerin bilinçlendirilmesi ve ebeveynlik tutumlarını doğru şekilde yönlendirilmesi olmalıdır. Bilinçlendirme çalışmaları, bireysel, ebeveyn odaklı, çocuk odaklı, çocuk ile temas halindeki tüm meslek elemanları odaklı ve toplumsal seviyede planlanmalıdır.

İstismar konusunda bilinçlenme doğru önlemleri beraberinde getirmekle beraber, hatalı önlemleri azaltarak özgüveni yüksek, iletişime açık, hayır demeyi bilen, ruh sağlığı korunan çocuklar yetişmesini sağlayacaktır. Dolayısıyla, aile temelli ve okul temelli

eğitimlerin öneminin fark edilmesi, sayıca çoğaltılması, içerik olarak zenginleştirilmesi, zorunlu ve sürekli hale getirilmesi elzemdir.

Bu çalışmada bazı sınırlılıklar bulunmaktadır. Çalışma, katılımcı sayısı açısından azımsanamayacak bir örneklem gruba sahip olmakla beraber, konunun hassas bir içeriği olması sebebiyle kişilerin tüm bilgileri olanca doğruluğu ile verme konusunda tereddüte düşmüş olabileceği düşünülmektedir. Anketlerin uygulanması sürecinde bize ulaşan ve anonim kalmak isteyen bir katılımcı, çocukken yakın bir akrabaları tarafından cinsel istismara maruz bırakıldığını ancak kimliği belli olur endişesi ile o seçeneği işaretlemediğini, seçeneğin yanına küçük bir nokta koyarak bize mesaj bıraktığını ifade etmiştir. Anket çalışmalarının gizliliği konusunda çok hassas davranılmış olmasına rağmen (kapalı zarf uygulaması, hiçbir kimlik bilgisinin istenmemesi, zarfların elden alınmayıp, bir kutu içine atılması gibi) bu tarz hassasiyetlerin verileri etkilemiş olabileceği göz önüne alınmalıdır.

Araştırma eğitim seviyesi yüksek katılımcılar ile gerçekleştirilmiştir. İleriki çalışmalarda farklı eğitim ve sosyo ekonomik seviyeden katılımcıların dahil edilmesi, verilerin yayıldığı skalanın gelişmesi ve popülasyonu daha çok temsil eden genellenebilir sonuçlar çıkması açısından verimli olacaktır.

6.SONUÇ

Bu çalışmada ebeveynlerin çocuk cinsel istismarına dair bilinç düzeylerini, endişe seviyelerini ve tercih ettikleri önlemleri incelemek amaçlanmıştır. Elde edilen verilerin, çocuk cinsel istismarı alanındaki çalışmalara ışık tutması ve hazırlanacak istismar önleme programlarına kaynak oluşturması umulmaktadır.

Katılımcılar; 26-50 yaş aralığında, yaş ortalaması 38.11 olan, çoğunluğu kadın, evli, lisans düzeyinde eğitim görmüş, 1 çocuk sahibi, 0-6 yaş grubu çocuğu olan, ev kadını, çocuklarının sorumluluğunu tek başına üstlenen, bilinçli bir tercih ile çocuk sahibi olmuş, gazete/tv ve internet gibi kaynaklardan çocuk cinsel istismarına dair bilgi sahibi olan bireylerdir.

Katılımcıların büyük bir çoğunluğu; çocuklara cinsel istismarda bulunan kişilerin, yabancı, aile dışından, yetişkin, erkek ve düşük eğitim seviyesine sahip bireyler olduğunu düşünmektedir. Mağdura dair özellikler sorulduğunda katılımcılar, cinsel istismara maruz kalan çocukların çoğunlukla güzel/şirin, kendini rahat ifade edemeyen, düşük eğitim seviyesine sahip ailelerde yaşayan çocuklar olduğunu ve istismar sonrasında çocuğun mutlaka içine kapanacağını belirtmişlerdir. Katılımcıların önemli bir kısmı cinsel istismar ile karşı karşıya kalındığında adli makamlara başvuru yapılmaması gerektiğini düşünmektedir.

Beklendiği üzere, katılımcıların akademik eğitim seviyesi ve bilgi edindikleri kaynak sayısı arttıkça, çocuk cinsel istismarına dair bilinç düzeylerinin arttığı, endişe seviyelerinin azaldığı ve aldıkları doğru önlemlerin arttığı, hatalı önlemlerin ise azaldığı görülmüştür.

Katılımcılar çocuk cinsel istismarına dair ortalama bir endişe seviyesine sahiptir. Annelerin, babalara oranla bu konuda daha endişeli olduğu görülmüştür. Bu endişe oranları ile alınan koruyucu önlemler arasında anlamlı bir ilişki vardır. Katılımcıların endişe seviyeleri arttıkça çocuklarını istismardan korumak için tercih ettikleri doğru ve hatalı önlemler de artmaktadır. Katılımcıların büyük bir çoğunluğu, çocuklarına cinsel istismara dair yaşına uygun bilgiler verdiğini, kendisini cinsel istismardan nasıl koruyabileceğini anlattığını, vücudunun özel bölgelerinin isimlerini doğru öğrettiğini, gerektiğinde hayır demeyi öğrettiğini ve kendi beden temizliğini yapmayı öğrettiğini ifade etmiştir. Öte yandan yine katılımcıların büyük bir çoğunluğu, çocukları üzerindeki aşırı kontrolün cinsel istismar ihtimalini azalttığını, çocuklarının sanal ortamdaki iletişimlerini/davranışlarını gizlice kontrol ettiklerini, cinsel istismar ihtimaline karşı her daim tetikte olduklarını belirtmiştir.

Elde edilen verilere göre çalışmamızdaki pek çok önemli hipotez desteklenmiştir. Bu bulguların ileri dönemde yapılacak olan ocuk cinsel istismarı çalışmalarına ışık tutması mit edilmektedir.

KAYNAKÇA

- American Psychological Association, (2014). Understanding Child Sexual Abuse: Education, Prevention and Recovery. Çevrimiçi Erişim:
<http://www.apa.org/pubs/info/brochures/sex-abuse.aspx> Erişim Tarihi: 12.05.2014
- Amerikan Psikiyatri Birliği, *Ruhsal Bozuklukların Tanımsal ve Sayımsal Elkitabı* (2013)., Beşinci Baskı (DSM-5) Tanı Ölçütleri Başvuru El Kitabı'ndan, çev. Köroğlu, E. Hekimler Yayın Birliği, Ankara.
- Ağırtan, C. A., Akar, T., Akbas, S., Akdur, R., Aydın, C., Aytar, G ve ark. (2009). Establishment of Interdisciplinary Child Protection Teams in Turkey 2002–2006: Identifying the Strongest Link Can Make a Difference. *Child Abuse & Neglect*, 33(4), 247-255.
- Ahioğlu, N. (2004). Yayınlarla ve Yargı Kararlarına Göre Türkiye'de Çocuk İstismarı. *Journal of Educational Sciences & Practices*, 3(6), 277-286.
- Akduman, G.G., Ruban, C., Akduman, B., Korkusuz, İ. (2005). Çocuk ve Cinsel İstismar, *Adli Psikiyatri Dergisi*, 3(1), 99-114.
- Aksoy, E., Çetin, G., İnancı, M.A., Polat, O., Sözen, M.Ş., Yavuz, F. (1999). Çocuk İstismarı ve İhmali. Birinci Basamak için Adli Tıp El Kitabı. Türk Tabipler Birliği- Adli Tıp Uzmanları Derneği. Ankara. Çevrimiçi Erişim:
<http://www.ttb.org.tr/eweb/adli/6.html> Erişim Tarihi: 30.04.2014.
- Aktepe, E. (2009). Childhood Sexual Abuse. *Current Approaches in Psychiatry*, 1(2), 95-119.
- Akyüz, E. (2000). *Çocuğun Haklarının ve Güvenliğinin Korunması*. Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- Alikaşifoğlu, M., Erginöz, E., Ercan, O., Albayrak-Kaymak, D., Uysal, O., İltter, O. (2006). Sexual Abuse Among Female High School Students in Istanbul, Turkey. *Child Abuse & Neglect*, 30(3), 247-255.
- Aral, N. (1997), *Fiziksel İstismar ve Çocuk*, Tekışık Veb Ofset, Ankara.
- Armağan, E. (2007). Çocuk İhmali ve İstismarı: Psikoz Tablosu Sergileyen Bir İstismar Olgusu, *New Symposium Journal*, 45, 170-173.

- Avcı, A., ve Tahiroğlu, A.Y. (2007). Cinsel İstismar. Aysev, A., ve Taner, Y.I., (Ed.) *Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları*. 1.Baskı, İstanbul: Golden Print, 721-736.
- Bahar, G., Savaş, H. A., ve Bahar, A. (2009). Çocuk İstismarı ve İhmali: Bir Gözden Geçirme. *Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi*, 4(12), 51-65.
- Baker, A.W. ve Duncan, S.P. (1985). Child Sexual Abuse: A study of Prevalence in Great Britain, *Child Abuse & Neglect*, 9(4), 457-467.
- Ballı, Ö. (2010). Çukurova Ün. Tıp Fakültesine Başvuran Çocuk İstismarı ve İhmali Olgularının Değerlendirilmesi, Uzmanlık Tezi. Adana.
- Bilge, S. (2000). Çocuk İstismarında Psikolojik Belirtiler ve Bozukluklar. (Ed. Erkan, T.). *Çocuk Hakları Toplantıları*, 31-35, İstanbul: İstanbul Tabip Odası.
- Binder, R. L., ve McNeil, D. E. (1987). Evaluation of a school-based sexual abuse prevention program: Cognitive and emotional effects. *Child Abuse & Neglect*, 11(4), 497-506.
- Boney-McCoy, S., ve Finkelhor, D. (1995) Prior Victimization: A risk Factor for Child Sexual Abuse and for PTSD-related Symptomatology Among Sexually Abused Youth. *Child Abuse and Neglect*, 19(12), 1401-1421.
- Briere, J., ve Elliott, D.M. (2003). Prevalence and Psychological Sequelae of Self- reported Childhood Physical and Sexual Abuse in a General Population Sample of Men and Women. *Child Abuse & Neglect*, 27, 1205-1222.
- Browne, A., Finkelhor, D. (1986). The Impact of Child Sexual Abuse: A Review of the Research. *Psychological Bulletin*, 99(1), 66-77.
- Cantürk, N., ve Koç, S. (2010). Adli Tıp Kurumunda Değerlendirilen Cinsel Suç Sanıklarının Sosyo-Demografik Özellikleri ve Psikiyatrik Profilleri. *Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Mecmuası*, 63(2), 49-53.
- Christian, R., Dwyer, S., Schumm, W. R., ve Coulson, L. A. (1988). Prevention of Sexual Abuse For Preschoolers-Evaluation of a Pilot Program. *Psychological Reports*, 62(2), 387-396.
- Cohen, R. A. (2011). Yerkes–Dodson Law. *Encyclopedia of Clinical Neuropsychology*, 2737-2738. Springer: New York.

- Conte, J. R., Rosen, C., ve Saperstein, L. (1986). An Analysis of Programs to Prevent the Sexual Victimization of Children. *Journal of Primary Prevention*, 6(3), 141-155.
- Council of Europe – The Underwear Rule. Çevrimiçi Erişim:
http://www.underwearrule.org/source/text_en.pdf Erişim Tarihi: 12.05.2014
- Cuevas, C. A., Finkelhor, D., Clifford, C., Ormrod, R. K., & Turner, H. A. (2010). Psychological Distress as a Risk Factor for Re-victimization in Children. *Child Abuse & Neglect*, 34(4), 235-243.
- Çeçen, A.R. (2007). Çocuk Cinsel İstismarı: Sıklığı, Etkileri ve Okul Temelli Önleme Yolları. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 4, 1-17.
- Çokar, M. ve Ortaylı, N. (2003). Üreme Sağlığı. M. Çokar ve H. Nalbant (Edt.), Öğretmen ve Öğretmen Adayları İçin Cinsel Sağlık Eğitimi, 90-152. İstanbul: Uygun Matbaası.
- Davis, K.M., Gidyez, C.A.(2001). Review: School Based Child Sexual Abuse Prevention Programs are Effective for Improving Prevention Skills and Knowledge. *Evidence Based Mental Health*, 2, 12-14.
- Deveci, S. E., ve Yasemin, A. (2003) Çocuk İstismarı Nedenlerinin İncelenmesi. *Archives Medical Review Journal*. 2003; 12(4): 396-405.
- Devlin, B.K., ve Reynolds, E. (1994). Child Abuse: How to Recognize It, How to Intervene. *American Journal of Nursing*, 94, 26-31.
- Dolores, M., Braquehais, M., Oquendo, A., Baca-García, E., ve Sher, L. (2010). Is Impulsivity a Link Between Childhood Abuse and Suicide?. *Comprehensive Psychiatry*, 51(2), 121-129.
- Dubowitz, H. (2002). Preventing Child Neglect and Physical Abuse: A Role for Pediatricians. *Pediatrics in Review*, 23(6), 191-196.
- Duncan, A. E., Sartor, C. E., Scherrer, J. F., Grant, J. D., Heath, A. C., Nelson, E. C., Jacob, T., ve Bucholz, K. K. (2008). The Association Between Cannabis Abuse and Dependence and Childhood Physical and Sexual Abuse: Evidence from an Offspring of Twins Design. *Addiction*, 103(6), 990-997.
- Elrod, J.M., ve Rubin, R.H. (1993). Parental Involvement in Sexual Abuse Prevention Education. *Child Abuse & Neglect*, 17, 527-538.

- Eremsoy, E., ve İlden, A. (2011). Çocukluk ve Ergenlik. içinde (Ed.) Karancı, N.A., Gençöz, F., & Bozo, Ö. *Psikolojik Sağlığımızı Nasıl Koruruz?*. 2.Basım, Ankara: ODTÜ Yayıncılık.
- Erözkan, A. (2009). The Predictors of Depression in Eighth Grade Primary School Students. *Elementary Education Online*, 8(2), 334-345.
- Fırat, S. (2007). İstismara ve İhmale Uğramış Çocukların Tedavi ve Rehabilitasyonu: Bir Yataklı Merkez Modeli, Doktora Tezi, Adana.
- Finkelhor, D. (1983). Removing the Child Prosecuting the offender in cases of sexual abuse: Evidence from the National Reporting System for Child Abuse and Neglect. *Child Abuse & Neglect*, 7, 195-205.
- Finkelhor, D., ve Baron, L. (1986). Risk Factors for Child Sexual Abuse. *Journal of Interpersonal Violence*, 1(1), 43-71.
- Finkelhor, D., Hotaling, G., Lewis, I.A., ve Smith, C. (1990). Sexual Abuse in a National Study of Adult Men and Women: Prevalence, Characteristics and Risk Factors. *Child Abuse & Neglect*, 14, 19-28.
- Finkelhor, D., ve Dziuba-Leatherman, J. (1995). Victimization Prevention Programs: A National Survey of Children's Exposure and Reactions. *Child Abuse & Neglect*, 19(2), 129-139.
- Finkelhor, D., Moore, D., Hamby, S. L., ve Straus, M. A. (1997). Sexually Abused Children in a National Survey of Parents: Methodological Issues. *Child Abuse & Neglect*, 21(1), 1-9.
- Garbarino, J. (1987). Children's Response to a Sexual Abuse Prevention Program: A Study of the Spiderman Comic. *Child Abuse & Neglect*, 11, 143-148.
- Gelles, R. J. (1987). What to Learn from Cross-cultural and Historical Research on Overview. içinde R. J. Gelles ve J. B. Lancaster (Ed.) *Child Abuse and Neglect: Biosocial Dimensions*, Aldine De Gruyter: New York.
- Gelles, R. J., ve Conte, J. R. (1990). Domestic Violence and Sexual Abuse of Children: A Review of Research in the Eighties. *Journal of Marriage and the Family*, 1045-1058.

- Gershooft, E.T. (2002). Corporal Punishment by Parents and Associated Child Behaviors and Experiences: A Meta Analytic and Theoretical Review, *Psychological Bulletin*, 128, 539-579.
- Gibson, L.E., ve Leitenberg, H. (2000). Child Sexual Abuse Prevention Programs: Do They Decrease the Occurrence of Child Sexual Abuse?. *Child Abuse & Neglect*, 24(9), 1115-1125.
- Gidyöz, C. A., Coble, C. N., Latham, L. and Layman, M. J. (1993), Sexual Assault Experience in Adulthood and Prior Victimization Experiences. *Psychology of Women Quarterly*, 17, 151-168.
- Gölge, Z. (2005). Cinsel Saldırıda Etkili Faktörler ve Suçlu Profili. Doktora Tezi. İstanbul.
- Grayson, J. (2002). Preventing Child Sexual Abuse. *Virginia Child Protection Newsletter*, 65, 1-7.
- Green, A. H. (1996). Child Sexual Abuse and Incest. İçinde Lewis M (Ed.) *Child and Adolescent Psychiatry-A Comprehensive Textbook*. Baltimore: Williams and Wilkins, 1041-1048
- Günçe, G. (1991). Çocuğun Cinsel İstismarı. Konanç, E., Gürkaynak, İ., Egemen, A. (der.) *Çocukların Kötü Muameleden Korunması 1. Ulusal Kongre Kitapçığı*. Ankara: Gözde Petro Ofset; 125-134.
- Gürkaynak, İ., Gözütok, F. D., Akipek, Ş., Bağlı, M. T., Erhürman, T. ve Özdemir-Uluç, F. (1998). *Yurttaş olmak için*. İstanbul: Umut Vakfı.
- Hart, S., Binggeli, N., ve Brassard, M. (1998). Evidence of the Effects of Psychological Maltreatment. *Journal of Emotional Abuse*, 1, 27-58.
- Haugaard, J. J. (2000). The Challenge of Defining Child Sexual Abuse. *American Psychologist*, 55(9), 1036.
- Jain, A.M. (1999). Emergency Department Evaluation of Child Abuse. *Emergency Medicine Clinics of North America*, 17(3), 575-593.
- Johnson, C. F. (1990). Inflicted Injury Versus Accidental Injury. *Journal of Pediatric Clinics of North America*, 37(4), 791-811.

- Kara, B., Biçer, Ü., ve Gökalp, A. (2004). Çocuk istismarı. *Çocuk Hastalıkları ve Sağlığı Dergisi*, 47(2), 140-151.
- Kendall-Tackett, K. A., Williams, L. M., ve Finkelhor, D. (1993). Impact of Sexual Abuse on Children: A Review and Synthesis of Recent Empirical Studies. *Psychological Bulletin*, 113(1), 164-180.
- Keser, N., Odabaş, E., ve Elibüyük, S. (2010). Ana-babaların Çocuk İstismarı ve İhmali Konusundaki Bilgi Düzeylerinin İncelenmesi. *Türkiye Çocuk Hastalıkları Dergisi*, 4(3), 150-157.
- Kır, E. (2013). Çocuklara Yönelik Cinsel Taciz ve İstismara Karşı Önleyici Eğitim Çalışmaları. *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, 71(1), 785-800.
- Kilpatrick, D. G., Edmunds, C. N., ve Seymour, A. K. (1992). *Rape in America: A Report to the Nation*. Arlington, VA: National Victim Center.
- Koss, M. P. (1993). Rape: Scope, Impact, Interventions, and Public Policy Responses. *American Psychologist*, 48(10), 1062-1069.
- Kozcu, Ş. (1991), Çocuk İstismarı ve İhmali. *Aile Yazıları 3.*, Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Bilim Serisi, 5/3, 379-390.
- Kutchinsky, B. (1991). Çocuk Cinsel İstismarı: Yaygınlık, Müdahale ve Önleme Genel Bir Bakış. içinde Konanç, E., Gürkaynak, İ., Egemen, A. (Ed.) *Çocukların Kötü Muameleden Korunması 1. Ulusal Kongre Kitapçığı*. Ankara: Gözde Petro Ofset, 201-214.
- Kutchinsky, B. (1999). Çocuk Cinsel İstismarı: Yaygınlık, Müdahale ve Önleme Genel bir Bakış. içinde Esin Konanç (Ed.) *Çocuk İstismarı ve İhmali*, Pelin Ofset: Ankara, 163-176.
- Kutlu, L., Batmaz, M., Bozkurt, G., Gençtürk, N., ve Gül, A. (2007). Annelere Çocukluklarında Uygulanan Ceza Yöntemleri ile Çocuklarına Uyguladıkları Ceza Yöntemleri Arasındaki İlişki. *Anatolian Journal of Psychiatry*, 8, 22-29.
- Lewit, E. M. (1994). Reported Child Abuse and Neglect. *The Future of Children*, 4(2), 233-242.

- Lynch , R. L. (1991). *A National Database on Vocational Teacher Education*. Berkeley: National Center for Research in Vocational Education.
- Manion, I. G., McIntyre, J., Firestone, P., Ligezinska, M., Ensom, R., ve Wells, G. (1996). Secondary Traumatization in Parents Following the Disclosure of Extrafamilial Child Sexual Abuse: Initial effects. *Child Abuse & Neglect*, 20(11), 1095-1109.
- Martin, K. A., ve Luke, K. (2010). Gender Differences in the ABC's of the Birds and the Bees: What Mothers Teach Young Children about Sexuality and Reproduction. *Sex Roles*, 62(3-4), 278-291.
- Molnar, B. E., Buka, S. L., ve Kessler, R. C. (2001). Child Sexual Abuse and Subsequent Psychopathology: Results from the National Comorbidity Survey. *American Journal of Public Health*, 91(5), 753.
- Moncrieff, J., ve Farmer, R. (1998). Sexual Abuse and the Subsequent Development of Alcohol Problems. *Alcohol & Alcoholism*, 33(6), 592-601.
- Nibert, D., Cooper, S., ve Ford, J. (1989). Parent's Observations of the Effect of a Sexual Abuse Prevention Program on Preschool Children. *Child Welfare*, 67(5), 539-547.
- Oaksford, K.L., ve Frude, N. (2001). The Prevalence and Nature of Child Sexual Abuse: Evidence from a Female University Sample in the UK. *Child Abuse Review*, 10, 49-59.
- Oldfield, D. (1996). Evaluation of the Effectiveness of Project Trust: An Elementary School-based Victimization Prevention Strategy. *Child Abuse and Neglect*, 20(9), 821-832.
- Oral, R., Miral, S., Can, D., Hanci, H., Ersahin, Y., Tepeli, N., Bulguc, A. G., Tiras, B., ve Aksel, S. (1996). National Organization Plan for the Prevention of Child Abuse and Neglect in Turkey. İzmir Çocuk Hakları Çalıştayı.
- Özarслан, A., Akkuş, İ., Yavuz, F., ve Koç, S.(2002). Irza Geçme Davalarında Yargı Kararlarına Tıbbi İncelemenin Etkisi: 1993-97 Yıllarında Uşak İli Örneği Üzerine Bir Tartışma. *Klinik Adli Tıp*, 2002, 2(1), 13-20.
- Öztop, D.B., ve Özcan, Ö.Ö. (2010). Cinsel İstismar Vakalarının Sosyo-demografik ve Klinik Özelliklerinin Değerlendirilmesi. *New Symposium Journal*, 48, 270-276.

- Paolucci, E. O., Genuis, M. L., ve Violato, C. (2001). A Meta-analysis of the Published Research on the Effects of Child Sexual Abuse. *The Journal of Psychology*, 135(1), 17-36.
- Paradise, J.E., Rose, L., Sleeper, L.A., ve Nathanson, M. (1994). Behavior, Family Function, School Performance, and Predictors of Persistent Disturbance in Sexually Abused Children, *Pediatrics*, 93(3), 452-459.
- Paveza, G. (1988). Risk Factors in Father-daughter Child Sexual Abuse: A Case Control Study. *Journal of Interpersonal Violence*, 3, 290-306.
- Pelcovitz, D., Kaplan, S., Goldenberg, B., Mandel, F., Lehane, J., ve Guarrera, J. (1994), Post-traumatic Stress Disorder in Physically Abused Adolescents. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, 33, 305-312.
- Plant, M., ve Miller, P. (2005). Childhood and Adult Sexual Abuse: Relationships with 'Addictive' or 'Problem' Behaviours and Health. *Journal of Addictive Diseases*, 24, 25-38.
- Polat O (2007) *Tüm Boyutlarıyla Çocuk İstismarı-Tanımlar*, Ankara. Seçkin Yayıncılık, 59-290.
- Renteria, S. C. (2005). Summary: Sexual Abuse of Female Children and Adolescents- detection, Examination and Primary Care. *Therapeutische Umschau*, 62, 230-237.
- Roberts, J., ve Infirmiry, R. D. (1999), *Çocuğunuz Cinsel İstismara Maruz Kaldığı Zaman Ne Yapılabilir?*, Çev. Zuhul Orhun, Çocuk İstismarını Önleme Derneği, Ankara.
- Saito, I.M. (1998). Sex Education in School: Preventing Unwanted Pregnancy in Adolescent, *International of Gynecology & Obstetrics*. 63(1): 57-160.
- Sedlak A.J., ve Broadhurst, D.D. (1996): *Third National Incidence Study of Child Abuse and Neglect*. Washington, DC: U.S. Government Printing Office.
- Sedlak, A.J., Broadhurst, D., Shapiro, G., Kalton, G., Goksel, H., Burke, J., ve Brown, J. (1997). Third National Incidence Study of Child Abuse and Neglect: Analysis report. Washington: National Centre on Child Abuse and Neglect, DHHS.

- Sedlak, A. J., Mettenburg, J., Basena, M., Peta, I., McPherson, K., ve Greene, A. (2010). Fourth National Incidence Study of Child Abuse and Neglect (NIS-4). Washington, DC: US Department of Health and Human Services.
- Sezgin, A.U., Yavuz, F., ve Yüksel, Ş. (1995) Cinsel Taciz Olgularında Kurumlararası Bir Çalışma Modeli. *Kriz Dergisi*, 3(1-2), 20-25.
- Shakel, R. L. (2008). Beliefs Commonly Held by Adults About Children's Behavioral Responses to Sexual Victimization. *Child Abuse & Neglect*, 32, 485-495.
- Shaw, J.A., Lewis, J.E., Loeb, A., Rosada, J., ve Rodriguez, R.A. (2001). A comparison of Hispanic and African-American Sexually Abused Girls and Their Families. *Child Abuse & Neglect*, 25, 1363-1379.
- Sexuality Information and Education Council of the United States, (1996) *Guidelines for Comprehensive Sexuality Education*. 2.Baskı. New York.
- Smith, M., ve Bentovim. A. (1994). Sexual Abuse. *Child and Adolescent Psychiatry-Modern Approches*, Rutter M, Taylor E, Hersov L (ed.) Oxford: Blackwell Science; 230-251.
- Snyder, H. (2000). *Sexual Assault of Young Children as Reported to Law Enforcement: Victim, Incident and Offender Characteristics*. Washington. DC: U.S. Department of Justice, Bureau of Justice Statistics.
- Sözen, Ş. (2005). Çocuk İstismarını Tanıma ve Önlemede Sağlık Çalışanlarının Rolü, 27. Pediatri Günleri; Çocuk Dergisi, Bilimsel Program ve Özet Kitabı, İstanbul.
- Svedin, C.G., Back, C., ve Soderback, S.B. (2002). Family Relations, Family Climate and Sexual Abuse. *Nordic Journal of Psychiatry*, 56, 355-362.
- Şahin, F. T., ve Kalburan, F. N. C. (2009) Aile Eğitim Programları ve Etkililiği: Dünyada Neler Uygulanıyor?. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(1), 1-12.
- Taneli, S. (1999). Küçük çocuğun cinsel tacizi ve tanı zorlukları, içinde (Ed.) A. Ekşi, *Ben Hasta Değilim: Çocuk Sağlığı ve Hastalıklarının Psikososyal Yönü*. İstanbul: Nobel Tıp Kitapevleri.
- Taner, Y., ve Gökler, B. (2004). Çocuk İstismarı ve İhmali: Psikiyatrik Yönleri. *Hacettepe Tıp Dergisi*, 35, 82-86.

- Tardif, M., Auclair, N., Jacob, M., ve Carpentier, J. (2005). Sexual Abuse Perpetrated by Adult and Juvenile Females: An Ultimate Attempt to Resolve a Conflict Associated with Maternal Identity. *Child Abuse & Neglect*, 29(2), 153-167.
- T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü Çalışma Raporu (2009). Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet.
http://www.kadininstatusu.gov.tr/upload/kadininstatusu.gov.tr/mce/eski_site/tdvaw/doc/Ana_Rapor_Mizan_1.pdf Çevrimiçi Erişim: 12.05.2014
- T.C. Başbakanlık Sosyal Hizmetler, Çocuk Esirgeme Kurumu ve UNICEF Özet Raporu (2010). Türkiye’de Çocuk İstismarı ve Aile İçi Şiddet Araştırması. Çevrimiçi Erişim: <http://www.unicef.org.tr/mwg-internal/de5fs23hu73ds/progress?id=bvWsN2Xg3n>
Erişim Tarihi: 12.05.2014
- Topbaş, M. (2004). A Big Shame of Mankind: Child Abuse. *TAF Preventive Medicine Bulletin*, 3(4), 76-80.
- Trickett, P. K., ve McBride-Chang, C. (1995). The Developmental Impact of Different Forms of Child Abuse and Neglect. *Developmental Review*, 15(3), 311-337.
- Turhan, E., İnandı, T., ve Sangün, Ö. (2006). Birinci Basamakta Çocuk İstismarı ve Önlenmesi. *Sürekli Tıp Eğitim Dergisi*, (15)153-157.
- Tutty, L. (1993). The Relationship of Parental Knowledge and Children’s Learning of Child Sexual Abuse Prevention Concepts. *Journal of Child Sexual Abuse*, 2(1), 83-103.
- Türkbay, T., Söhmen, G., ve Söhmen, T. (2012). Çocuk ve Ergenlerde Cinsel Kötüye Kullanım: Klinik Bulguları, Olası Sonuçları ve Önleme, *Psikiyatri Psikoloji Psikofarmakoloji Dergisi*, 1, 48-54.
- Ünal, F. (2008). Ailede Çocuk İstismarı ve İhmali, *TSA Dergisi*, 1, 9-18.
- Van der Kolk, B.A., Pelcovitz, D., Roth, S., Mandel, F.S., McFarlane, A., ve Herman, J.L. (2005). Dissociation, Somatization and Affect Dysregulation: The Complexity of Adaptation of Trauma, *American Journal of Psychiatry*, 153, 83-93.
- Watkins, S. A. (1990). The Mary Ellen Myth: Correcting Child Welfare History. *Social Work*, 35(6), 500-503.

- Watts, C., ve Zimmerman, C. (2002). Violence Against Women: Global Scope and Magnitude. *The Lancet*, 359, 1232-1237.
- Wurtele, S. K., ve Miller-Perrin, C. L. (1987). An Evaluation of Side Effects Associated with Participation in a Child Sexual Abuse Prevention Program. *Journal of School Health*, 57(6), 228-231.
- Wyatt, G. E., ve Peters, S. D. (1986). Issues in the Definition of Child Sexual Abuse in Prevalence Research. *Child Abuse & Neglect*, 10(2), 231-240.
- Yakut, H. İ., ve Korkmaz, E. (2013). Çocuklarda Cinsel İstismar. *Jinekoloji-Obstetrik ve Neonatoloji Tıp Dergisi*, 10(39), 1630-1632.
- Yalçın, N. (2011). Türkiye’de Çocuk İstismarı ve Çözüm Önerileri. Yüksek Lisans Projesi, İstanbul.
- Yalın, A., Avcı, A., Kerimoğlu, ve E., Aslan, H. (1995). Çocuklarda Fiziksel Örselenmenin Ankara ve Adana İllerinde Görülme Sıklığının Taranması, *3P Dergisi*, 3, 39-43.
- Yelken, Z. (1996). Anne ve Babaların 3-6 Yaş Dönemindeki Çocuğun Cinsel Gelişim ve Cinsel Eğitim Konusundaki Bilgi Düzeyleri. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara.
- Zoroğlu, S.S., Tüzün, Ü., Şar, V., Öztürk, M., Eröcal Kora, M., ve Alyanak, B. (2001). Çocukluk Dönemi İstismar ve İhmalinin Olası Sonuçları, *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 2(2), 69-78.

EKLER

EK – 1 : Bilgilendirilmiş Onam Formu

Sayın Veli,

Doldurmak üzere olduğunuz anket formları; İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü – Adli Sosyal Bilimler Yüksek Lisans Programı kapsamında Psk. Gizem ÖZER tarafından yapılan tez çalışmasında kullanılacaktır.

Bu çalışmanın amacı; 0-18 yaş grubu çocuk sahibi anne-babaların, çocuk istismarına dair bilgilerini, endişelerini ve çocuk istismarını önleme amaçlı tedbirlerini öğrenmektir. Bu çalışmadan edinilecek bilgiler; akademik danışmanlar haricinde kimselerle paylaşılmayacak, araştırma harici bir amaçla kullanılmayacaktır. Ayrıca verdiğiniz bilgiler, isminizi içermeyen bir şekilde kodlanacaktır.

Devam etmek istemediğiniz takdirde çalışmadan çekilme hakkınız saklıdır.

Anket yaklaşık 4 dakika sürmektedir.

Katılımınız için teşekkürler.

Yukarıdaki metni okudum ve katılmam istenen çalışmanın kapsamını ve amacını, gönüllü olarak üzerime düşen sorumlulukları tamamen anladım. Çalışma hakkında soru sorma imkanı buldum. Bu çalışmayı istediğim zaman ve herhangi bir neden belirtmek zorunda kalmadan bırakabileceğimi anladım.

Ad Soyad:

Tarih:

İmza:

Anket ile ilgili sormak istediğiniz her tür soru için;

Tezi Hazırlayan:

Psk. Gizem ÖZER

İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Ens.

e-posta: gzmozer@gmail.com

gsm: 0543 684 09 44

Tez Danışmanı:

Yrd. Doç. Dr. Zeynep Belma GÖLGE

İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Ens.

e-posta: zbelma@istanbul.edu.tr

gsm: 0533 270 28 98

EK – 2: Demografik Bilgi Formu

Bu çalışmadan edinilen bilgiler, tez çalışmamda yer alan akademik kişiler haricinde kimse ile paylaşılmayacaktır. Lütfen forma adınızı ve soyadınızı yazmayınız. **Soruları doğru ve eksiksiz doldurmanız önemlidir. Lütfen boş soru bırakmayınız.**

- Yaşınız: _____
- Cinsiyetiniz: Kadın Erkek
- Eğitim seviyeniz: Okuma-Yazma Yok Okur-Yazar İlkokul
Ortaokul Lise Üniversite Yüksek Lisans Doktora
- Medeni Durumunuz: Evli Bekar Boşanmış Dul Ayrı Yaşıyoruz
- Kaç senedir evlisiniz? _____
- Kaç çocuğunuz var? 1 2 3 4 ve üstü
- Çocuğunuzun/Çocuklarınızın yaş grubunu işaretleyiniz (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)
0-6 yaş grubu 7-11 yaş grubu 12-15 yaş grubu 16-18 yaş grubu
- Çocuklarınızın cinsiyetleri nedir? Kız çocuğum var Erkek çocuğum var
Hem kız hem erkek çocuğum var
- Evde kaç kişi kalıyorsunuz? _____
- Sizden başka çocuğunuzun bakımından kimler sorumlu? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)
Yok Baba Yakın Akraba Bakıcı
Diğer (Lütfen Belirtiniz): _____
- Mesleğiniz? _____
- Çocuk sahibi olmak bilinçli bir tercihiniz miydi? Evet Hayır
- Çocuğunuzu yetiştirirken zorlanıyor musunuz? Evet Hayır
 - Cevabınız evet ise; sizi zorlayan konular nelerdir? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)
Eğitimi Güvenliği Sağlığı Disiplini Ekonomik
Diğer (Lütfen Belirtiniz): _____
- Daha önce çocuk istismarı konusu üzerine bilgi edindiniz mi? Evet Hayır
 - Cevabınız evet ise; bu bilgiyi nereden edindiniz? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)
İnternette Katıldığım Eğitimlerden Gazete/TV
Diğer (Lütfen Belirtiniz): _____
- Çocukken istismara maruz kaldınız mı? Evet Hayır
 - Cevabınız evet ise; ne tür bir istismara maruz kaldınız? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)
Fiziksel Cinsel Duygusal

EK – 3 :ÇOCUK İSTİSMARI ANKETİ – Form 1 (BİLİNÇ ANKETİ)

Aşağıda birtakım ifadeler verilmiştir. Lütfen bu tanımları okuyunuz ve yanında bulunan sütundan ifadenin sizin için uygun olan karşılığını işaretleyiniz. **(Evet – Hayır)**. Çalışmanın tutarlılığı için tüm soruların cevaplanması önemlidir. **Lütfen bütün sorulara cevap veriniz.**

1. Çocuğa cinsel istismarda bulunan kişi çoğunlukla yabancı birisidir.
Evet Hayır
2. Çocuğa aileden birinin cinsel istismarda bulunması nadirdir.
Evet Hayır
3. Çocuğu cinsel olarak istismar eden kişiler çoğunlukla yetişkinlerdir.
Evet Hayır
4. Çocuğu cinsel olarak istismar eden kişiler çoğunlukla erkektir.
Evet Hayır
5. Çoğunlukla kız çocukları cinsel istismara maruz kalır.
Evet Hayır
6. Çoğunlukla güzel çocuklar cinsel istismara maruz kalır.
Evet Hayır
7. Çoğunlukla kendini rahat ifade edemeyen çocuklar cinsel istismara maruz kalır.
Evet Hayır
8. Çocukların cinsel olarak istismarı çoğunlukla eğitim seviyesi düşük ailelerde görülür.
Evet Hayır
9. Çocuğun cinsel olarak istismarı Türkiye'nin batı kesiminde diğer bölgelere göre daha az görülür.
Evet Hayır
10. Küçük çocuklar hayal ile gerçeği birbirinden ayırabilecek kapasiteye sahip olmadıkları için cinsel istismar iddialarına kuşku ile yaklaşılmalıdır.
Evet Hayır
11. Küçük çocuklar olayı anlamlandıramayacakları için cinsel istismardan etkilenmezler.
Evet Hayır
12. Bilinçlendirme amacıyla, çocuklarla cinsel istismar hakkında konuşmak; onlarda cinsellik hakkında daha fazla merak duygusu uyandırır.
Evet Hayır
13. Cinsel istismara maruz kalan çocuklar çoğunlukla kendini suçlu hisseder.
Evet Hayır
14. Cinsel istismara maruz kalan çocukların mutlaka içine kapanması beklenir.
Evet Hayır
15. Her çocuğun cinsel istismar karşısında göstereceği tepki farklıdır.
Evet Hayır
16. Cinsel istismar, mutlaka çocuğa fiziksel temas ile gerçekleştirilir.
Evet Hayır

17. Çocuğun anne-babasının cinsel ilişkisine tanık olması, çocuk üzerinde olumsuz bir etki yaratmaz.

Evet Hayır

18. Anne-babanın çocuğun yanında çıplak dolaşması cinsel istismar değildir.

Evet Hayır

19. Anne-babanın çocuğun yanında porno film izlemesi cinsel istismar değildir.

Evet Hayır

20. Cinsel istismar olaylarında, çocuğun geleceği açısından risk oluşturacağından, adli başvuru yapılmaması daha doğrudur.

Evet Hayır

21. Ailenin çocuk üzerinde aşırı kontrolü, çocuğun cinsel istismara maruz kalma riskini azaltır.

Evet Hayır

EK – 5 :ÇOCUK İSTİSMARI ANKETİ – Form 3 (ÖNLEM ANKETİ)

Aşağıda birtakım ifadeler verilmiştir. Lütfen bu tanımları okuyunuz ve yanında bulunan sütundan ifadenin sizin için uygun olan karşılığını işaretleyiniz. **(Evet – Hayır)**. Çalışmanın tutarlılığı için tüm soruların cevaplanması önemlidir. **Lütfen bütün sorulara cevap veriniz.**

❖ Çocuğumu cinsel istismardan korumak için...

- 1- Çevresindeki insanların çocuğuma karşı olan her tür davranışına dikkat ederim.
Evet Hayır
- 2- Tek başına dışarı çıkabilecek yaşa gelmesine rağmen, onun yalnız başına dışarı çıkmasına izin vermem.
Evet Hayır
- 3- Akrabalarımızla tek başına görüşmesine izin vermem.
Evet Hayır
- 4- Sokaktaki/tanımadığı insanlarla iletişim kurmasına izin vermem.
Evet Hayır
- 5- Olası cinsel istismarlara karşı her zaman tetikteyimdir.
Evet Hayır
- 6- İzlediği dvd filmleri/çizgi filmleri/ tv programlarını önceden kontrol ederim.
Evet Hayır
- 7- İnternet ortamında sohbet ettiği kişileri ondan habersiz sürekli takip ederim.
Evet Hayır
- 8- Ona, cinsel istismar ile ilgili yaşına uygun bilgiler veririm.
Evet Hayır
- 9- Ona, kendisini cinsel istismardan nasıl koruyabileceğini anlatırım.
Evet Hayır
- 10- Ona, yetişkinlerden gelebilecek cinsel içerikli davranış ve istekler karşısında ne yapması gerektiğini anlatırım.
Evet Hayır
- 11- Ona, cinsellikle ilgili konular hakkında ne zaman isterse benimle konuşabileceğini söylerim.
Evet Hayır
- 12- Onun yaşına uygun olmadığını düşündüğüm cinsel içerikli sahneler olduğunda televizyon kanalını hemen değiştiririm.
Evet Hayır
- 13- Ona, vücudunun özel bölgelerinin adlarını doğru öğretirim.
Evet Hayır
- 14- Ona, hangi “dokunma”nın normal olup olmadığını öğretirim.
Evet Hayır
- 15- Ona, “gerektiğinde hayır demeyi” öğretirim.
Evet Hayır
- 16- Ona, kendi beden temizliğini yapmayı öğretirim.
Evet Hayır
- 17- Sadece ailesi hakkında detaylı bilgiye sahip olduğum arkadaşlarının evine tek başına gitmesine izin veririm. Evet Hayır